

JAKIN

PAULO AGIRREBALTZATEGI
JOSE ANTONIO ARANA
EUGENIO ARRAIZA
MIKEL ATXAGA
MIKEL ETXEBARRIA
HASIER ETXEBERRIA
MARI KARMEN GARMENDIA
TXOMIN HEGUY
JOSU LANDA
IÑAKI MURUA
ANDRES URRUTIA
RAMON ZALLO
EUSKAL KULTURA 1992

JESUS GIL MASSA
INAKI IRAZABALBEITIA
BEGOÑA DEL TESO
EGUNEN GURPILEAN

JOAN MARI TORREALDAI
1991ko EUSKAL LIBURUGINTZA

73

AZAROA-ABENDUA 1992

JAKIN

73

AZAROA-ABENDUA 1992

Kultura eta Turismo Sailak diruz lagundutako aldizkaria

AURKIBIDEA

Z	ENBAKI HONETAN	7
---	----------------	---

G	AI NAGUSIA	11
	PAULO AGIRREBALTZATEGI	
	JOSE ANTONIO ARANA	
	EUGENIO ARRAIZA	
	MIKEL ATXAGA	
	MIKEL ETXEBARRIA	
	HASIER ETXEBERRIA	
	MARI KARMEN GARMENDIA	
	TXOMIN HEGUY	
	JOSU LANDA	
	IÑAKI MURUA	
	ANDRES URRUTIA	
	RAMON ZALLO	
	EUSKAL KULTURA 1992	

E	GUNEN GURPILEAN	73
	JESUS GIL MASSA	
	INAKI IRAZABALBEITIA	
	BEGOÑA DEL TESO	

I	IBURUAK	91
	JOAN MARI TORREALDAI	
	1991ko EUSKAL LIBURUGINTZA	

© JAKIN

JAKINEKO IDAZLANEZ INON
BALIATZERAKOAN AIPA BEDI,
MESEDEZ, ITURRIA

JAKIN

ALDIZKARI IREKIA DA ETA EZ
DATOR NAHITAEZ IDAZLEEN
IRITZIEKIN BAT

ZUZENDARIA

JOAN MARI TORREALDAI

ERREDAKZIO-BATZORDEA

PAULO AGIRREBALTZATEGI - JOXE AZURMENDI - JOSEBA INTXAUSTI

IDAZKARITZA ETA ADMINISTRAZIOA

Tolosa Hiribidea, 103-1. C - 20009 Donostia - Tel. (943) 21 80 92 - Fax 21 82 07

1992ko PREZIOAK

BARRUAN	HARPIDEDUNA	EZ HARPIDEDUNA
Harpidetza	4.000 pta.	—
Ale arrunta 670 pta.	1.000 pta.	
KANPOAN		
Harpidetza	4.550 pta. (228 FF)	—
Ale arrunta	760 pta. (38 FF)	1.150 pta. (58 FF)

SUMMARY

BASQUE CULTURE 1992

VARIOUS AUTHORS

For this latest issue we have enlisted the contribution of various authors —writers, persons linked to the world of Communication, to Administration, to the University and to culture, etc.— with the aim of taking stock of what this has implied for Basque culture in the year 1992. The following have contributed to this aim: Paulo Agirrebaltzategi, Jose Antonio Arana, Eugenio Arraiza, Mikel Atxaga, Mikel Etxeberria, Hasier Etxeberria, Mari Karmen Garmendia, Txomin Heguy, Josu Landa, Iñaki Mu-

rua, Andrés Urrutia and Ramón Zallo. The subjects dealt with have been very diverse: the Guggenheim Museum project in Bilbao, Expo in Seville, the “America and the Basques” project, the Kultur Kezka Association, the set of problems which have arisen concerning the Basque language daily *Euskaldunon Egunkaria*, the political attacks suffered by the Basque language, and the change in direction which has come about in the cultural policy of the Basque Government, etc.

NEWS TODAY

VARIOUS AUTHORS

In this section, as has been customary since the beginning of the year, Jesús Gil, Inaki Irazabalbeitia and Be-

goña del Teso comment on current affairs related to the world of art, science and entertainment respectively.

THE BASQUE LITERARY PRODUCTION OF 1991

JOAN MARI TORREALDAI

Joan Mari Torreal dai, sociologist, presents, as every year, a study of the publication of Basque texts in 1991. The research is divided into three parts: the study of the publications according to themes, literary genders,

tendencies of the different Publishing Companies, etc.; a classification of the publication according to the schemes of UNESCO; and thirdly, a complete bibliographical list of the books published in 1991.

ZENBAKI HONETAN

Eskuetan duzun hau bigarren aldiko 73. zenbakia da eta 1992ko seigarrena. Aurtengo azkena, beraz.

Urteburuko zenbaki honen gai nagusitzat 1992 urtea bera hartu dugu, kulturaren aldetik begiratuta. Hasi ere euskal kulturari eskainiriko editorial batekin hasi genuen urtea. Urteko lehen zenbakian (68.ean alegia) *Eman ta zabal zazu* izenpean euskal kultur politika berriak landu beharko lituzketen lerro nagusiak azaltzen genituen. Aipatu editorial horretan dago gure pentsaera. *De facto* zer gertatu den, urteak berak zer eman duen jakin nahi dugu azken zenbaki honetan. Urte honen kultur balantzea, alegia.

Lan hori egiteko zenbait kulturgile ezagunen iritziak bildu ditugu ondoko orrialdeetan. Zertan esanik ez da partehartzaile guztiak barru-barrutik ezagutzen dutela euskal kultura, nahiz protagonista gisa, nahiz lekuko gisa. Bistakoa da, bestalde, pentsaeraz, sentsibilitatez, formazioz eta profesioz desberdinak direla partaideok. Jarrera, leku eta interesgune desberdine-

tatik nola balioztatzen den euskal kulturaren urte hau, horra orrialde hauetan bilatzen duguna.

Egunen gurpilean sailean hiru lankidetzak aurkezten ditugu oraingo honetan, artearen munduan, zientziaren alorrean eta ikusentzunezkoetan berrikitan gertatuaren berri emanez.

Liburuak sailean, azkenik, 1991ko euskal liburugintzaren azterketa eta liburu-zerrenda osoa damaizkigu Joan Mari Torrealdaik, 1977tik gaurdaino urtero urtero egin ohi duen modura. Aurten, aldiz, ez-ohizko atzerapenez dator, autoreak berak lanaren atarian agertzen dituen arrazoiak direla medio.

Urteko seigarren zenbaki honekin burutzen dugu, bada, aurtengo ibilaldia, elkarrekin egin dugun bide hau. 1993an ere halaxe jarrai dezagula!

GAI NAGUSIA

PAULO AGIRREBALTZATEGI

JOSE ANTONIO ARANA

EUGENIO ARRAIZA

MIKEL ATXAGA

MIKEL ETXEBARRIA

HASIER ETXEBERRIA

MARI KARMEN GARMENDIA

TXOMIN HEGUY

JOSU LANDA

IÑAKI MURUA

ANDRES URRUTIA

RAMON ZALLO

EUSKAL KULTURA 1992

EUSKAL KULTURA 1992

1992. urtearen kultur balantzea egin nahian, zenbait lagun lankidetzat hartu eta iritzia eskatu diegu, errealitate anitzaren aurpegi desberdinak leialago isladatu nahian.

Kultur arloaren barruan gai librean aritzeko eskatu diegu, denei eskari berdina eginez, gairik eta ikusmolderik inori ezarri gabe. Gutun bidez joku-arauak adierazi dizkiegu, hori bai. Hona idatzi diegun gutuna:

«Agur, adiskide:

1991-1992 ikastaro-urteari (beraz irailetik trailerako urtea) errepasso bat egin nahi genioke aldizkariaren azken zerbakian.

Zuri, eta beste zenbaiti, eskatzen dizugu lan horretan laguntzea. Zure iritzia, zure arrazoiak, zure balorazioak,

zure pentsaera, zure jarrera bilatzen dugu. Iritzi edo jarrera soila ez dugu nahi: aurka zein alde, iritzi edo jarrera arrazoinatuak, justifikatuak behar ditugu.

Hona egiten dizugun proposamena: (euskal) kulturaren munduko bizpahiru gertakari nagusi hautatu, eta horiek bost bat orrialdetan komentatzea.

Beraz, esan bezala:

– Alorra, euskal kultura da, sensu lato ulertuta.

– Bizpahiru gai, alegia, monografikoa ez, baina ezta ere gai-zerrenda. Hiru gai edo gertakari komentatzea litzateke hoberena. (...)»

Eskatu bezala, gai eta ikuspegi librean aritu izan dira idazleak. Ondorioz, pare bat dozena gai diferente baino gehiago aipatzen eta jorratzen dira ondoko orrialdeetan. Baina bada bat nagusia eta nabarmena, bidezko denez: Guggenheim. Honen ondoan, urrutitxo bada ere, ez dira falta bestelako gaiak: Kultur Kezka, Sevillako Expo'92, Euskaldunak eta Amerika, *Euskaldunon Egunkaria*, Euskararen aurkako erasoak...

Berriro diogu: protagonista eta testigu desberdinen artean osatu nahi izan dugu 1992ko kultur mosaiko hori. Hona gure eskaintza edo eskaria jaso dutenen zerrenda: Paulo Agirrebaltzategi, Jose Antonio Arana, Eugenio Arraiza, Bernardo Atxaga, Mikel Atxaga, Mikel Etxebarria, Hasier Etxebarria, Mari Karmen Garmendia, Txomin Heguy, Joan Mari Irigoien, Jose Mari Iturralde, Ramuntxo Kanblong, Josu Landa, Andu Lertxundi, Goio Monreal, Iñaki Murua, Pello Salaburu, Martin Ugalde, Andres Urrutia, Ramon Zallo.

Bik salbu, denek eman digute jator erantzuna. Gehienek artikulu-bidez bere iritzia azalduz; eta beste zenbaitek bere ezina adieraziz. Gure eskerrona guztiei.

PAULO AGIRREBALTZATEGI

BATERAGUNEEN BILA ERASOEN ETA KONTRADIKZIOEN ARTEAN

Burutzear dagoen 1992. urteari euskalgintzatik eta euskal kulturaren alorretik ere begiratua egitean 500. urteurren sonatua gogorazetik hasi behar ote dugu? Hainbesteko zaparrada informatibo eta publizitario erori baitzaigu gainera efemeridearen eta horren inguruan ospatu den *Expo* (Erakusketa Unibertsala)ren kontura. Ixilikago ibili dira «Amerika eta Euskaldunak» programa ezberdinak, hainbat diru eta interes, eta ez kultur ahalegin gutxi, erakarri eta eraman dituztenak. Ez dugu ukatuko euskaldunontzat ere gertakari historiko horiek nola baiteko erreferentzia kulturala ez direnik; besteren artean geure Herriaren historiaren parterren bat ere badirelako. Hasteko, beraz, benetan errespetagarriak iruditzen zaizkit erreferente historiko-kultural horiek aztertzen, lantzen eta erakusten saiatu direnen lanak eta ahaleginak. Baina guztiz okertzea litzateke urteko euskal kulturaren dinamika marko horretan soilik sartuko bagenu; egia esan, gaurko euskalgintzako gorabeherak urruti geratzen dira gertakari horietatik.

Urteurrenei dagokienez, ordea, euskal kulturak beste bat ospatu du, garrantzizkoa: Oihenarten jaiotzako laurungarrena, alegia; beste horien sonarik ez du eduki; baina euskal kulturgintzaren alorrean hurbilagokoa eta hunkigarriagoa gertatu dela esan beharrik ez dago. Konparazio horretan ez dezala, mesedez, inork sumatu euskalduntasunaren eta unibertsaltasunaren arteko hautapenik, ez bainago prest gure artean bi dimentsioak elkarren kontra jartzeko joera izaten dutenen jokoa jokatzeko.

Euskalgintzako hurbileko efemerideak ospatzean, berriz, ezin utzi gogoratu gabe, besteren artean, eta hainbat ikastolaren eraikuntzako zilarrezko ezteiekin batera, *Kili-kili* mutikoaren hogeita bostgarren urtebetzea. Gaztetxoak euskaraz alfabetatzeko Jose Antonio Retolazak sortu eta gidaturiko ekintza txalogarriaren sinbolo sinpatiko bihurtu da *Kili-kili* 25 urtetan zehar: batez ere Bizkaiko hainbat eta hainbat neska-mutikoren lagun handia. Antzinako efemerideen ospakuntzak oroi-

menezko batzarretan eta erakusalditan agortu ohi dira maiz; bizirik eta ekinean dirauten ekintza sozio-kulturalen urteburuak, berriz, aurrera ekinean jarraitzeko kemenak berritzeko egokiak izaten dira, urtetan metaturiko esperientzia aztertzearekin batera.

Mendeurren eta urteurren guztien artean, eta lehen begiratuan, kontradikzioz eta sarritan polemika garratzez betea joan da aurtengo hau, euskalgintzaren eta euskal kulturgingintzaren alor sozial eta politikoan.

Eusko Jaurlaritzako Kultura eta Hezkuntza Sailetatik batez ere aldarrikatu eta ezarri diren politika «errebisionistek», euskaldunen sektore handien aldetik atzerako pausotzat hartuek, harrtu dituzte polemikarik handienak. —Guggenheim-en eta *Expo*-ren inguruan luzaturiko polemikak alde batera utziko ditugu hemen—. Arregi jaunak iragarri zuen kultur politikarako eta aurrekontuetarako irizpideen aldaketa eta horren inguruan sorturiko erreakzio bizia, *Kultur Kezka* izeneko bateragunean bereziki gorpuztu zena; Buesa jaunak bere goi-karguetik ereindako mezu lotsagabe eta asaldaria, euskararen normalkuntzaren aldeko politikaren ukatzailea; gobernuko hiru alderdiek sinaturiko eskola-hitzarmena, ikastolen historia eta euskal eskola publiko eta nazionalaren helburua betirako lurperatzeko arriskuan ipini dituen... Euskal kulturako jendeen artean egonezin eta haserre handiak sortu dituzten hiru gertakari nabarmenenetarikoak besterik ez dira horiek.

Bestetik, sektore politiko eta sozial jakin batzuen aldetik, ez dakigu zein eskubideren izenean, muntaturiko eraso eutsi eta zabalak, euskararen normalkuntza sozial eta kulturalaren urrats txikiak geldiarazi nahi dituztenak, HPINren politika konkretuaren edo euskal telebistaren ereduaren aurkakotzat ezezik, euskararen beraren eta euskal kulturaren kontrako erasotzat ulertu izan ditu euskaldunen komunitateak. Azken batez, hizkuntz politika orokorraren eta bereziki administrazio publikoko funtzionarien euskara-ezagutzaren perfilak diseinatzaren dituen araudiaren aldatzearekin batera, euskararen normalkuntzako legearen beraren beheanzko aldaketa eskatu du sektore politiko jakin batek. Tamainako farisaikeria eta zinismoak ezin izan du harridura eta amorrua besterik piztu euskaldunen komunitate osoan.

Mezu eta eraso horien aurrean beldurrez, ihesian edo defentsa hutsez erantzun du zenbait erakunde publikok, beste alde-tik benetako politika erasokorra edo baztertzaila euskalgintzako ekimen sozialen kontra zuzentzen zen bitartean. Euskal munduan aspalditik minduta dauden zauriei eta konpondu gabeko arazoei (AEK, UEU, EHU, etab.), berriak erantsi zaizkie: horien artean *Euskaldunon Egunkaria*-rena da kasurik nabarmenena; hor daude, era berean, laguntza publikoa kendu edo murriztean aurrera ezinean geratu diren beste hainbat kultur ekin-tza herritar. Erakunde publikoen eta indar sozialen arteko artikulazio demokratikoaren arazoa dago konpontzeko, gorri-gorrian eta gori-gorrian, kulturaren alorrean ere.

Urteko balantze osoan ez da dena izan, ordea, hizkuntz komunitateen arteko hormak eraiki nahia edo euskaldunen arteko zatiketa tematian iraun beharra. Aipaturiko irizpide eta jokabide atzerakoiek zenbait sail instituzionalen artean piztu-riko kontrajarrera ezkutuago eta nabariagoekin batera, bide berri eta aurrekoiak irekitzeko hitzak eta ahaleginak ez dira falta izan euskalgintzaren eta euskal kulturaren alorrean: euskal komunitatearen barruan eta zenbait erakunde publikoren eta herritarren artean urte luzetan bizi izan diren etenak eta inko-munikazio-egoerak gainditzeko urratsak egin beharra nabari izan da, konfidantza berriari, elkarriketari eta elkarlanari ateak irekiz, euskarak batu gaitzan eta ez sakabanatu. Nego-ziazioa, paktua eta horrelako hitzak politika orokorretik hizkuntz eta kultur politikara ere zabaldu dira.

Bide horretatik, guztien aldetik autokritika egiteaz eta orain arteko urraduren eta ezinen arrazoiak argitzeaz gain, eta aurrera begira elkarriketarako bateraguneak eta elkarlane-rako marko berriak eratzeko, beharrezkoa da eraikitako murrak birrintzea eta blokeaturiko arazoak desblokeatzea, irtenbide egokiaren bila.

Kontraesan instituzional eta pertsonalekin egin du, ordea, topo ahalegin horrek. Itxuraz jende gutxi ohartu da Joseba Arregi Kulturako sailburuak, *Deia* egunkarian idatzitako bi artikuluko nere ustez oso interesgarriez: «Euskara y libertad» titulupean bata (maiatzak 10) eta «El proceso de construcción nacional» izenekoa bestea (maiatzak 13). «Yo me voy a limitar

en estas líneas a plantear algunas reflexiones acerca de lo que puede suponer esa unidad de acción nacionalista en los temas relacionados con el euskara, o mejor dicho: en qué condiciones va a ser posible o imposible esa unidad de acción», zioen bigarrenean. Egun horien inguruan, baita ere, honelako hitzak jaulki zituen bere alderdiaren aurrean: «Euskara eta euskal kulturaren inguruan paktu bat» behar da eta horretarako «lan eta negoziazioaren» beharra dago.

Bestelakorik ikusten dute, ordea, euskal kulturako sektore zabalek sailburuaren politika praktikoa. Hitzen eta ekintzen arteko kontradikzioaren korapiloa askatzen ez den bitartean, euskal kulturako indar sozialen eta erakunde herritarrek agerturiko elkarriketarako eta elkarlanerako gertutasuna testigutza hutsean geratuko da; «negoziazioa», «paktua» eta «ekintzazko batasuna» gauzatuko badira, bi aldetatik behar direlako urratsak, hitzak ezezik. Sinesgarritasunak, frogak eskatzen dira.

Inkomunikazio-egoerak hausteko eta elkarlanerako bategarriak eratzeko mezuak zabaltzen ari direnean eta urratsak egin behar direnean, egokia da guztiontzat nolabaiteko erreferentzi eredu direnak aurrean edukitzea. Zorionez, horrelakoak izan ditugu eta baditugu, sarritan hilda gero ere bizirik dirautenak. Eredu handi bizirik hil zaigu, hil ere, pasa den ikastarohorretan: Lino Akesolo eta Joxe Migel Zumalabe, beste eren artean. Horiek eta bestelakoak ahaztu gabe, Joxemiel Barandiaranen ereduak aipamen berezia merezi duela uste dut hemen.

Euskal kulturaren historiak garrantzi handiko lagunak eza gutu ditu gaztetan joaten; Joxemielen kasuan bizitzak bizirik kontserbatu eta heriotzak begirunez errespetatu duela esan daiteke, denon mesederako, «euskal kulturaren patriarka» bihurturik: ez bakarrik euskal etnografian «aitalehenetako» bat delako, urtez ezezik jakintsuaren esperientziaz eta itzalez jantzia, eta bai euskaldun guztion begirunea merezi izan delako, bere «gizabide» zabal eta irekiaren bitartez, haren hurbiltasunean denok familiako sentitzeraino.

Barandiaranen bi ezaugarri nabarmentzekoak direla uste dut hemen: a) beraren unibertsaltasun irekia, euskaltasunean

sustraitua eta burutua, bere inguruan eta Herrian bizi eta ikusi zuenari kategoria zientifikoa emanez eta herri-hizkuntzatik abiatuz bere ikerkuntzarako, «hizkuntzarekin batera joaten baita izakera, kultura»; b) beraren eragin kultural eta inplikazio soziala, ikertzaile gazteak bultzatu eta gidatuz eta kultur ekintza herritarretan (Kilometroak, Korrika, etab.etan) parte hartuz erakusten zuena; c) beraren giza erakarmen hurbila, pentsakera, ideologia eta maila sozial guztietako jendeak bateratzeko. «Bateginik» ekintzaldian ere gogoz ipini zuen bere partaidetza.

Ereduak eredutzat hartuz, irudimenez eta kemenez bide berriak ireki beharra zegoen, azken urte luzeegitako euskal kulturagintzako katramilak, etenak eta ezinak gainditzeko. Helburu horretxekin, euskalgintzan diharduten indar edo sektore sozialak bateratzeko eta elkarlan emankorragoa bideratzeko, hain zuzen ere, gogoeta, elkarrizketa eta eztabaida-prozesu zabala eratu zuen EKBk, martxoko III. Batzarre Nazionalan zentratu zuena, «Ahaleginak bilduz etorkizuna lantzen» goiburuarekin. Bertan harturiko erabakiek eta bultzaturiko dinamikak hiru ildotan izan dute bereziki beren jarraipena: euskalgintzako alorreko 50etik gora elkarte eta erakunderekin egindako analisi eta elkarrizketetan; hainbat erakunde sozial eta publikorekin, bereziki HPINrekin, eramandako harremanetan eta elkarlanera bideraturiko negoziazioetan; EKB beraren koordinazioa zabaltzeko eta berregituratzeko proposamen eta eztabaida- bileretan. Datozen hilabeteotan ondorio eta emaitza konkretuak ikusi beharko dira, jokabide eta programa praktikoetan.

Herrietako euskal elkarteena da beste gertakari interesgarririk bat euskalgintzaren dinamika sozialean: aurreko urteetan eratzen eta hedatzen hasia, azken honetan bultzada garrantzizkoa hartu du mugimenduak. Oraindik herri guztietara zabalduz eta Euskal Herri osoan gorpuztuz joan beharra dauka, euskal komunitatea benetan trinkotzeko eta euskaldunen konfidantza berria suspertzeko.

Ateak irekitzea, elkarrizketa zabaltzea, bateraguneak eratzea, koordinazioa lantzea, elkarlana bideratzea: euskal kulturaren alorrean urte honetan maiz entzun diren mezuak —predi-

kuak?— dira. Baina denen aldetik mezuak asmo bihurtu behar dira, asmoak erabaki, eta erabakiak praktika. Bestela, euskalgintzako labirintu honetan batzuk sokak luzatzen ari diren baitartean, beste batzuk horma gehiago eraikitzen eta ate eskasak ixten ari badira, ezin bateratu eta elkartu erdigunean, denen artean irtebideak aurkitzeko. Bide horretatik, susmo txarren eta polemika zaharren artean indarrak alferrik xahutzeaz gain, etsaien erasoan aurrean geure konfidantza galtzeko eta sakabanatuta geratzeko arriskuan ginateke, herritarren etsipena areagotuz.

Urtean zehar euskal kulturaren alorrean zabalduko mezuen, argitaraturiko idazlanen eta egindako eztabaida eta elkarrizketen arabera, badirudi hainbat puntu funtsezkotan bateragunerik badagoela, orain artekoaren analisisan nahiz aurrerakoaren jardunbideari begira; hona hemen batzuk: a) Euskalgintzaren autonomia, politika orokorraren gorabeherak baldintzatuko ez dutena; b) Euskal komunitatearen konpaktazioa, erdararen itsasoan ito ez dadin, eta herri osoa berreuskalduntzeko motorra izan dadin; c) Euskalgintzaren alorreko indar eta erakunde herritarren koordinazio zabala; d) Erakunde publikoen eta erakunde herritarren arteko artikulazio demokratiko berria, elkarlan biziari begira, ekimen, egitarau eta plan konkretuak burutzeko.

1992ko ikastaroak berriari utzi dio lekua. Urte honetan, hain zuzen, euskararen eta euskal kulturaren munduak hamargarren urteurren oso garrantzizko eta esanahitsuak gogoratu ahal izango ditu: ETBk, Euskadi Irratiak, Euskararen normalkuntzaren legeak, EKBk, hamar urte beteko dituzte jardunean. Era berean eskolaren lege berriaren inguruan, duela hamar urte bizi-bizirik egon zen eztabaida gogoratzeko eta berritzeko aukera izango dugu: EIKE (Euskal Ikastolen Erakundea) eta EEPA (Euskal Eskola Publikoaren Alde) ziren orduan; EAEko eskolaren lege berria eta «euskal eskola publiko» izango dira eztabaidaren bi poloak.

1992ak argitu gabe utzi dituenak argitzeko, blokeatuta utzi dituenak desblokeatzeko eta bideratu gabe utzi dituenak bideratzeko, baliagarri izango ahal da 1993!

JOSE ANTONIO ARANA

EUSKALTZAINDIAREN 75. URTEMUGA

Euskal Herriko kultur erakundeen azterketa egin nahi du *Jakin* aldizkariarenean honek, zertan diharduten ikusi eta erakutsi guraz, lorpenak eta ahuleziak nabaritzen gure kulturaren egoerari astindu bat emateko asmoz. Gure esparrua txikia bada ere, Europako luze-zabalari begira, geurea da eta euskaldunoi dagokigu artez jokatzeko nortasunaren etorkizuna zaindu eta bideratu nahi badugu. Euskara barik (eta nolabait eusko-era gabe) ez dugu datorren gizaldian Euskal Herririk izango eta etenaldi horrek historiaren orrialdeetara baztertuko luke gure herria. Izan zen herri bat...

Puzzle honetan badu tokirik eta zeresanik Euskaltzaindiak. Eta iragana etorkizunaren oinarria eta hodeiertza bada, aldi motelak eta adoretuak izan dituen erakunde honek, berari dagozkionetan behintzat, aurrerantzean fermuki bigarren bide emankorretik abiatzea espero dugu. «Geroko luzamendutan ibiltzeak zenbat kalte egiten duen» (Axular) kontuan izanik, eraberritze-garaietan *hic* eta *nunc* (hemen eta orain) behingoz sartu dela benetan hausnartu beharko du, oztopoak handiak izango baitira gogo bizia, goi-mailako akademikotasuna, lanen antolaketa egokia eta helburuak betetzeko azpiegitura ondo prestatuarekin gainditu beharko dituenak. Herriaren fidantza eta honengan izan behar duen aginpidea irabazteko, hau da egin behar duen apustua.

Duela hirurogeita hamabost urte

Heldu den urtean, 1993an, beteko ditu Euskaltzaindiak 75 urte, Oñatiko Eusko Ikaskuntzaren I Biltzarrean sortu zenetik. Irailaren 1etik 8ra eratu zen biltzar honetan lan oparoa eta emankorra burutu zuten Hizkuntza Sailekoek, honako hitzaldi hauek irakurri zituztelarik lehen euskaltzainak izango ziren Azkue, Eleizalde eta Urkixok, eta jaioberria zen erakundearen arautegia idatziko zuen Olabidek:

- Julio Urkixo: «Estado actual de los estudios relativos a la lengua vasca»
- Resurreccion Mª Azkue: «De fonética vasca»
- Erraimun Olabide: «Lexicología y lexicografía»
- Luis Eleizalde: «Metodología para la restauración del euzkera»

Lau hitzaldiak gaztelaniaz ematea da salatu genezakeen akatsa, baina kontuan izan behar dugu, gezurra badirudi ere, halako gaiak euskaraz erabiltzeko ez zegoela oraindik gure hizkuntza aski landua eta entzulegoak ere ez zuela ulermen nahikorik esandako mamiaz jabetzeko. Aurrerapauso handia izan dugu arlo honetan, orduko bilerak erdaraz egiten bazituzten, oraingoak euskara hutsean egiten dira eta.

Baina hizlariak eta hitzaldiak aipatu baditut beste arrazoi honengatik ere izan da: lehen hirurak ikerkuntzakoak izan ziren eta laugarrena euskararen jagolaritzari zegokiona. Eta hemen zeuden finkatuta erakunde berriaren bi zutabe edo zimentarriak. Biltzarraren Hizkuntza Sailak iragarritako sei-garren ondorioak honako hau zioen:

«Batzar-alde onek erabaki du berengaingo atal biz, euskeraren jaola izango den bazkune bat sortzea:

a. *Asterkariena*, euskeraren iturri danak ikasi, zoko guztiak argi jarrita naste-korapilloak zearo kendu ditean.

b. *Zabaltzalliena*, euskeraren zaintzaille, irakurgaien garbitari, erakuslien laguntza, biurzalien gela, bazkunen zuzenbide ta abar izan dedin.

Gai orretarako jaun batenek aukeratu dira, batzarrak dion egun barruetan bearreko arauak egiñaz, Diputazioen baime-nera aurkeztu ditzagun.»

Erabaki hau agertzen den orrialdearen behealdean ohar-txo baten ematen zaigu Euskaltzaindiaren sortze-agiria. Izatez, Hizkuntza Sailaren gomendioak burutzeko irailaren 5ean izan ziren izendatuak lehen lau euskaltzainak, lau hizlarietatik hiru —Azkue, Eleizalde eta Urkixo— eta 1918ko abenduaren 22an Eusko Ikaskuntzaren ohorezko burua izendatua izango zen Arturo Campion. Jarraitu beharko zituzten ildo nagusiak ere finkaturik geratzen ziren: Iker Sailekoak eta Jagon Sailekoak. Baina zehatzago mugatu zituen garatu beharko ziren bi egi-tasmo nagusiak Julio Urkixok, irailaren 3an emandako hi-

tzaldian: Azkueren Hiztegitantzen jarraitzea eta Euskal Herriko Hizkuntz Atlasa egitea. Erakunde sortuberriak beste gomendio bat ere egiten zuen bigarren ondorioan: «iragarriak aldan euskera berdiñenaz idaztuak izatea». Gomendio hau Euskaltzaindiaren lehen Arautegian helburu nagusi gisa agertzen zaigu: euskara batua bultzatzea.

Duela hogeitabost urte

Azken helburu hau dela eta, euskaltzaindiak *urrezko ezteiak* ospatu zituen arantzazun 1968an. Zer dela eta *ezteiak* hitz hori? Norekin zen ezkondua Euskaltzaindia berrogeita hamar urte lehenago? Erakunde batek ezin ditu ezteiak ospatu urtemugak edo urteurrenak baizik. Baina, tira! Arantzazuko Biltzarra urriaren 3, 4 eta 5 egunetan antolatu zen, Manuel Lekuona euskaltzainburu zelarik. Gai nagusi eta bakarra *Euskararen batasuna* izan zen, banan banaka eztabaidatuz: ortografia, hitzen formak, hitz berriak eta deklinabidea. *Batasunerako Hiztegia* e reatera zen Arantzazuko Biltzarretik. Geroztik, Arantzazun eztabaidatuak berriz aztertzeko Bergaran antolatu zen 1978an beste biltzar bat, Luis Villasante euskaltzainburuak esan zuenez, «Arantzazun idikitako batasun bideak Euskal Herrian erroak egiten ote zituen ikusteko. Hamar urteren buruan garbi ikusi da baietz, handia izan dela batasun arauak izan duten eragina». Baina batasunaren bidetik jarraitzeko hainbat arlo geratzen ziren aztergai, eta 1979an Arrasaten eratu zen joskera edo sintasiaz IX. Biltzarra eta 1984an Iruñean gramatikaz X. Biltzarra. Beraz, Arantzazuko biltzarrak eta ondoren etorri ziren Bergara, Arrasate eta Iruñekoak eman zituzten batasunerako arauak. Ez denak, noski. Hor dago Euskaltzaindiak argitaraturiko *Euskal aditz batua* izeneko liburua, non erakundeak erabakitako *aditz laguntzaile batua* eta Txillardegik osotutako *aditz trinkoa* azaltzen diren.

Adierazgarria da azken liburu honen hitzaurrean Luis Villasantek dioena: «Batasunaren obra handia Euskaltzaindiak berak bakarrik egin dezakeela uste izatea, txorakeria da. Berari dagokion bezala, gidari izan nahi du, bideak eskeini nahi ditu, eredia proposatu. Lan guzti honek erroak egin ditzan, ordea, beharrezkoa izango da idazle eta irakasleen laguntza ere. Eta

azkenik, beharrezkoa izango da lan hori herriak onartzea. Orduan, eta orduan bakarrik, euskararen batasuna egina dela esan ahal izango dugu»

Duela hogeitabost urte etengabeko lana hasi zen Arantzazun batasunerako bidea jorratzen, 1920an Campion eta Brous-sain euskaltzainek egindako proiektuari eutsiz. Eta 1993an, hain zuzen, sortzearen 75 urte eta Arantzazuko Biltzar eman-korraren 25 urte ospatuko ditu euskaltzaindiak. Data oroit-garriak benetan.

Urtemugaren bezperetan

Hamalau urte bete dira Euskaltzaindiak *Bai euskarari* kanpaina antolatu zuenetik 1978an. Euskarak berak berpizteko heriaren onarpena behar zuen eta batasunaren proiektua aurrera eramateko gidaria den erakundeak ere arnasa har zezan herriaren laguntza beharrezkoa zen. Eta ez diruzko laguntza bakarrik, baizik eta onespena, eta honen ondorioz *Ekin eta jarrai* ezaugarriaren ildotik abiatuz, irabazi beharko zuen eguneratutako irudi fidagarria. Hor zetzan apostua eta hordagoa irabazi zuela esan dezakegu. Euskararen iraunkortasunerako barne bultzada ezinbestekoa bazen ere (batasuna, alfabetatze eta euskalduntze-kanpainak, *Jagon Sailekoak*, noski) ikerkuntz mundua ere astindu behar zen. Helburu horrekin antolatu ziren 1980ko abuztuan *Nazioarteko Euskalarien I Jardunaldiak*.

Urkixok 1918an aipaturiko bi egitasmo nagusiak ere hor zeuden dirulaguntzaren zain, *Hiztegi* eta *Atlas* gintza hain zuzen. *Orotariko euskal Hiztegiaren* lehen alea 1987ko azaroan kaleratu zen, Koldo Mitxelena zuzendaria supituki hilberria zelarik. *Euskal Hizkuntz Atlas*a burutzeko oinarriak eta taldea ere laurogeiko hamarraldi horretan finkatuak eta eratu izan dira. Beraz, ur handietan sartua zen Euskaltzaindia eta gehiengoaren onespena lortuta bazeukan ere, sortzetik Diputazioengandik eskainita zeukan babes, oraingo aginteek gaurkotu beharko zioten. Sortze-egunetan Oñatin bizi izan zen gogo berbera berpiztuz, 1989ko urriaren 7an sinatu zen hiri berean *Hitzarmena*, non erakundearen aurrekontuaren zati

handia hegoaldeko agintek beregain hartzen zuten, portzentia hauen arabera:

Eusko Jaurlaritzak	%58,403
Bizkaiko Diputazioak	%16,406
Nafarroako Gobernuak	%10,342
Gipuzkoako Diputazioak	%10,342
Arabako Diputazioak	%4,507

Diruak ez duela dena konpontzen esaten da, osasunik ez bada. Baina osasuna lana denez, emaitzetarako auspoa oxigenoa ematen ari da. Hala burutu ahal izan dira Larramendi (1990), Bonaparte (1991) eta Oihenarten (1992) mendeurrenak, bigarrenaren euskararekiko lana ospatzeko *Nazioarteko Dialektologia Biltzarra* eta erakusketa antolatu zirelarik 1991.eko urrian egoitza berrian. Hainbat Jardunaldi ere antolatu dira azken urteotan: Onomastika, Gramatika, Literatura, Lexikografia, eta abar. Azkue Biblioteka ere Euskal Herrian lehentarikoa izatera iritsi da, ondarearen aberastasunagatik eta ikerleei eskaini diezaiekeen zerbitzuengatik.

75. urtemuga. Gogoetak

Baina Euskaltzaindiak historian zehar izan duen lorpenik handiena Bilboko egoitza berria da. Bizkaiko Diputazioak Plaza Berrian emandako etxea, Aginte guztien laguntzaz hornitua, 1991ko urriaren 21ean inauguratu zen. Era berri bat hasten da, beraz, 75. urtemugako atarian.

Era berriak eraberritzea eskatzen du, goitik beherakoa hain zuzen. Luis Villasante euskaltzainburu izendatua izan zenean (1970) lan akademikoa ugaltzeko eta ikerkuntzako etekinak opa eta sakonagoak lortzeko batzordeak sortu zituen. Bi egitasmo nagusiak ere (Hiztegia eta Atlas) bakoitza bere bidea urratzen hasi ziren geroztik. Jean Haritschelhar euskaltzainburu izendatu ondoren (1988) sinatu zen lehen aipaturako Hitzarmena eta aro berriak sakabanaturiko lanak koordinatzea eskatzen zuen. Horretarako egin zitzaion Euskaltzaindiari 1991n Aditegia, zeinen aholkuz lanerako egitura berria ezarri beharko zen, emaitza akademikoak hobetzeko eta kontrolatzeko (1970ko landareak arbolak izatera heldu baitziren) eta

administrazioa, edozein enpresaren antzera, gaurkotzeko. Arlo akademikoa eta administrazioaren esparrua bide berrietan sartzeko *organigrama* bat onartu zuen Euskaltzaindiak (Maule, 1992-9-21) eta horren arabera *Barne Erregela* berriak onartu beharko ditu 75. urtemuga barruan.

Azkue Biblioteka, 1992ko ekainaren 26an inauguratu zene-
tik informatizatuta dago eta administrazioko bulegoak eta
ordezkaritzak ere sare baten barruan informatizatu beharko dira
zorioneko 1993. urtean. Lanpostuen balorazioek eginak dire-
nez gero, giza baliabideak azpiegitura berri bati egokitu beharko
zaizkio, bakoitzaren eginkizunak eta erantzukizunak ondo fin-
katuz. Eta Zuzendaritzak eta Sailburuek urbilagotik jarraitu
beharko dute Euskaltzaindiaren lan orokorra. Aro berriaren
aurrean hau da erakundeak egingo omen duen apostua. Hauek
dira, behintzat, nik egiten ditudan gogoetak.

EUGENIO ARRAIZA

EUSKAL KANTUZALEEN ELKARTEA

Gure, ez dakigun zertan den, kulunkan dagoen, herri-nor-
tasunaren adierazgarri bat omen da kantuzalea izatea. Horrela
errepikatu dute maiz kanpotik ikusi gaituztenek: kantuzaleak
izan garela euskaldunok eta ongi abesteko gaitasuna ere erre-
konozitu digute. Egia esan, gaitasunik eta zaletasunik dugula,
izan dugula, ez nuke ukatuko. Han daude lekuko belaunaldiz
belaunaldi osatutako abesbatzak, Gaiarre, Plazido Domingoren
ama, etab. Baina balizko nortasun horren Harri Aroko ezaugarri
hau (gure nortasunaren adierazgarriak Harri Aroan errotuak
datozkigu, Erromantizismo garaian loretuak izateko eta gara-
tzeke gaurdaino) motel dabilela egunean aitortu behar dugu.

Gaurko euskaldunon kantu-zaletasunaren ahuleziak ez
gintuen beharbada harritu behar, gaur eguneko «light» edo
«post» diren eskaintzak edo produktuak modan daudenean.
Halere, eta agian horregatik, hain zuzen, herri honetako aber-
tzaletasuna *light* izanik, kantu-zaletasunari *hard* (gogorki) eutsi

behar diogula uste dut. Zergatik? Ba, barkatu: kantatzea zer den, zertaz den, norbanako nolako gorputz-arimaren isuria edo, taldeka egiten bada, elkartasunaren lokarria..., laburki, Herri baten aberastasuna eta adierazpide-giltza, ez naiz hemen azaltzen hasiko. Lur azpiko filosofia sakonetan ez dut murgildu nahi. Errazago zait, animaliei dagokigun gisa, lur-azalean mugitzen denari begira izatea.

Iparraldean sortu zen euskal kantu garaikideko zaletasunaren berpizteko sugarra. 1969tik 1973ra Lartzabalen jokatu ziren Kantu Txapelketetan Etxamendi-Larralde, Erramun Martikorena, Xabier Lete, Benito Lertxundi edo Natxo de Felipe, bertan hartutako bultzadaz dabilta oraindik.

1978 eta 1979an Baigorri eta Garazin antolatu zituzten beste bi Txapelketak. Baina antolatzaileak nekatu bide ziren eta 1985a arte itxaron behar izan zen berriz Kantu Txapelketaren deia zabaldua izateko.

Bitartean Hegoaldean ez zen horrelakorik. Urte gutxitan ahitu zen trantsizio politikoaren garaian kantautoreen *boom*-a, eta horrez geroztik kantariak izan dira, bakoitza bere aldetik, hemen nagusitu direnak, kantuzaleei aukera gutxi emanez. Arrazoiak zeintzuk izan diren zehazki aztertzea luze litzaziguke. Batez ere kontsumo-gizartean itota, oraingo jai-giroa antolatzean, jan-edaririk izan edo ez, musika/zarata erabiltzen dela, pasibo geldituz edo gorputza erritmoari moldatuz. Inoiz ez, guk geure jai-egoerari bide emanez, barru-barrutik musika ateratzen, abesten. Kontsumoaren legez saldu egin behar ziren trantsistoreak. Horiekin entzun besterik ez dezakegu egin. Eta, lege ekonomiko beraren menpean, gutxien entzuten ditugunak, gutxiengoa garelako, euskal abestiak dira.

Iparraldeko 1985eko Txapelketa horretara Hegoaldeko batzuk hurbildu ginen, Kantu Txapelketa bat nola arraio bideratu eta neurtu zitekeen ikustera. Kantarien aldetik, haurrak, gazteak, baita zahar batzuk ere, txandakatuz agertzen zirela ikustea izan zen lehenengo harridura. Baziren bakarka, bikote eta taldetan. Musika-tresnak erabiliz edo erabili gabe. Maila ona, era herrikoia. Guztiz euskal giroa. Donibane-Garaziko frontoian pasa genituen hiru ordu horietan, herri-kantak entzuten,

musikan edo kantuan eskolatu gabeko jendeak, euskaldunon katurako gaitasuna eta zaletasunaren berri jaso genuen.

Iparraldeak hartutako sua emeki-emeki zabaldu da Hegoalde osora. Euskal Kantu Txapelketak ospatu dira dagoeneko zazpi herrialdeetan azken urteotan. Azkenekoetan helduen eta haurren Txapelketa bereizi direlarik. Antolatzaileak herri-kultur elkarteak izan dira: Nafarroako Baztandarren Biltzarra, Zaldiko Maldiko, Aurrera; Bagare, Araban; Bizkaian, Durangoko Gerediaga elkarteari Basauriko Sustraiak hartu dio lekukoa; Gipuzkoan, Oartzungo Ugaldetxo taldea ardatza delarik.

Hiru helburu izan dituzte nagusi:

1. Euskal kantu tradizio herrikoa mantendu eta indartu, gaurko gizartean sekulan baino gehiago, euskal kulturaren oinarrietarik bat delako.

2. Abeslari berriak suspertu eta Euskal Herriko plaza eta taula gainetan bidea jorratzen lagundu.

3. Konposizio eta sorkuntz lana bultzatu euskal kantua-
ren era eta sail guztietan.

Helburu hauek, egindako Txapelketen bitartez zazpi herrialdeetan barreiatu, urteroko uzta ekarri dute. Emaitza ez da garrantzi gutxikoa izan. Baina txapelketa antolatzen zen aldioro hasieratik hasi behar izan da. Antolatzaileen elkarte bakoi-tzean libre samar nor ote zegoen ikusi. Morala eta gogo gora-beherak haztatu. Sartu berriei araudiak eta jokabideak azaldu... Horregatik, euskal kantuak duen balioaz jabeturik, Txapelketako bide-zidorretan ibiliak ginenok erabaki genuen gorpuztu egin behar zela lortutako atarramendua, Elkarte iraunkor bat osatu behar genuela, alegia.

Izen aukeraketak hausnarketa txiki bat eskatu zigun: gure helburua zein izango zen? Txapelketak antolatzea edo euskal kantua zabaldu eta bizkortzea? Ados geunden Txapelketak bide bat besterik ez zirela eta beste lanak egin beharko zirela ere gure eginbeharra betetzeko: kantu-bildumak, ikastaroak, kantua-
ren pedagogia landu, eta abar. Beraz, Euskal Kantu-
zaileen Elkarteak, Txapelketetako zioaz gainera, iraunkortasunari eusteko beste ekintza ugari izango du eginkizun.

1992ko hasierako Estatutuak eginak, legeztatze prest, Enaut Larralde lehendakari harturik, kaleratzeko moduan zegoen Elkarteak. Euskal Herri osoan jaioberriaren poza zabal-

tzeko prentsaurrea zen egokiena. Non? Donostian, jakina, ongi ez dakit Euskal Herriko bihotza edo zilborra delakoan. Ugaldetxo taldeko gazte animosoen kazetariak biltzeko *lunch*-a eskaini behar zela esan, eta guk sinestu. Orly hotelean. Eguna ez dut gogoan hartu eta tamalez hemerrotekatan ez duzue erraz aurkituko. Zazpi herrialdeetako ordezkariak bildurik, Niko Etxart, Maite Idirin, Larralde, jan-edariez ongi hornitutako mahai batzuen ondoan. Gu zazpi, eta aurrean bi kazetari. Besterik ez zen azaldu. Ez argazkirik, ez Telebistarik, ez TVE.

Ez dugu amore eman ahatik. Ekainak 28an Helduen Txapelketaren Finala Donibane-Lohizunen ospatu zen, bertan zazpi herrialdeetako ordezkariak (28) eta diasporan daudenak (4) bildurik. Oraintxe kantu guztiez grabatutako kasetak jarriko da salgai. Berriz ari gara dagoeneko Haur Kantari Txapelketa antolatzen 1993ari begira.

Baina uste dut, gure kezka nagusia dela honelako Elkartea antolatzen, sendotzen eta euskaldun guztiei zabaltzen nola asmatu. Hala bedi.

MIKEL ATXAGA

KULTUR PORTAERAREN ALDAKETA

Kulturaren barrutian zein arlo gehien indartu den jakitea eta erabakitzea ez da erraza. Ezta zeinek duen eraginik handiena igertzea eta iragartzea ere. Piztu diren eztabaidak ere sutsuegiak izan dira argirik egiteko. Hala ere, kultur portaera batzuen aldaketarik suma daitekeela iruditzen zait.

«Amerika eta euskaldunak» eta «Guggenheim» museoa, ezparririk gabe, kultur sustapenean eragin handia izango duten bi erabaki nabarmen dira, noski. Zein baino zein eztabaidagarriagoak. Zoritxarrez, zalapartak eta kaltetuen haserreak itsutu duen auzi-mauzi beroegia izan da, kulturaren norabidea eta lehenetasunak eztabaidatzeko eta elkarrekin argitzeko. Kulturako sailburuari ezkutuko haserre zaharra agertzeko bakarrik balio izan duen istilu alferra izan da.

Orain alferrik da, erabaki zuzena ala okerra izan zen eztabaidatzea. Okerra izan balitz ere, ahal den emaitzik eta etekinik onena kentzen saiatu beharko genuke orain. «Amerika eta euskaldunak» programak, erakusketa handi bat, liburu mordoskaren argitalpena, filmeak, pelikulak, ikerketak, tesiak, hemengo eta hango Unibertsitateen arteko harremanak eta elkarlanak, eta abar, bideratu ditu. Euskaldunok Amerikari eta Amerikak guri eman-ezarri dioguna argitzen ezezik, etorkizunari begira elkarrekin egin dezakeguna ere argitzen lagun dakiguke. Gure esku dago, alferrik galdu eta etxe-kalte bihur daitekeen dirutza horri, etekinik hoberena kentzea. Zorionez ala zoritxarrez, eragin handia izango duen neurria da. Onerako eragina izan dezan saiatu beharko genuke.

«Guggenheim» museoa, bizi dugun ekonomi kinka larrian, honelako haundi-maundikeria bat jasan-ezina den ala ez eztabaidatzeko, gehienok ekonomilariak ez bagara ere, kanpokoa etxeratzen ala etxekoa kanporatzen, zertan egin beharko genukeen ahaleginik handiena eztabaidatzeko gai gara, noski. Gure kulturaren eta kultur sustapenaren norabidea, elkarren artean erabaki beharko genuke, jakina.

ONDORIO BATZUK

Kulturaz, kulturaren norabideaz eta baliabideez oinarrizko adostasunik eza nabarmendu dute bi gertaera hauek. Arazo hori konpontzeko sortu zen «Kultur Kezka» elkarguneak, ordea, elkargune baino gehiago zirudien kaltetuen eta minduen taldea. Horrexegatik itzali ere itzali zen, haserrea baretu ahala. Baina oinarrizko adostasunaren beharra garbi geratu da. Eta kulturaren urratsik egin ez bada ere, euskarari dagokionez asko ari gara aurreratzen. Elkarren kontrako armatzat erabiliz jai dugula ohartu gara. Eta sortu ere sotu dira, han eta hemen, elkarguneak eta elkarlanak, administrazioaren eta herrietako taldeen artean, eta era eta kolore guztietako euskaltzaleak bilduz: AED, «Euskaraz eta kitto», eta abar.

Gertatuak, bestalde, diru-murrizketa dakarrelako bakarrik ere, ekarri du ondorio mesedegarririk. Batetik, administrazio desberdinen arteko elkarlanaren premia nabarmendu du. Kul-

tura sailburua eta kultur diputatuak elkarrekin bilarazi ditu. Jaurlaritza, Diputazioak, Udalak ezin daitezke bakoitza bere aldetik ibili, orain arte bazala. Besteak beste, Gasteizko antzerki-etxearekin, Bilboko eta Donostiako museoekin, Koldo Mitxelena Kultur Etxearekin, eta abarrekin, zer egin erabaki beharko dute. Dirua nolana ez gastatzera eta lehentasunak zeintzuk diren erabakitzen behartuko ditu.

Bestetik, kultur talde desberdinen jokabide-aldaketa azkartuko du. Administrazioetik bixitzen ohituak zeudenak, beren bizibidea bilatu beharko dute. Beren kabuz biziko diren enpresak eraiki beharko dira kultur munduan ere. Eta hori euskal kulturaren, bederen, zail samarra denez, laguntzaileak eta erantzuleak bilatu beharko dituzte.

Alde horretatik, EUSENOR, egitasmo oso serioa plazaratu da. Milioi askotako egitasmoa denez, administrazioan ezezik, banketxe, aurrezki-kutxa eta enpresetan ere bilatu ditu erantzuleak. Eta luzarora begira, badu bere zerbitzuak etekintsuak bihurtzeko asmorik ere. Administrazioaren limosnatik bizitzeko asmorik gabe jaio da, beraz. Eta berau da, agian, azkenaldian burutu den etorkizuneko egitasmorik interesgarrienetakoa, *LUR Hiztegi Entziklopedikoa* gutxietsi gabe, jakina.

Ez da, noski, planteamendu hori egin duen bakarra. Beren arrebaren atxagaren zenbait gogoeta eta adierazpen ere, hari berekoak baitziren. Arrasaten burutu den multimediak, helburu hori du, jakina. Eta ikastolen munduan aipatzen diren fundazio eta honelakoek ere bide bereko ametsak dira, noski.

Bestalde, zenbait enpresa ere hasia da euskal kulturari eskainitako laguntza errentagarri izan daitekeela pentsatzen. Patxaran etxeak euskal hiztegiarekin egin duena, hor dago begi-bistan. Eta honelakoak ugaltu egingo dira, zorionez, zergen ordainketa ekintza hauetara bideratzeko aukera, legeak errazten duen neurrian.

ONARPENA ETA BAKEA

Gehiengoaren onarpenik gabe irtenbiderik ez dugula ohartu gara. Gatazkan, borrokan eta gogorkerian fedea genuenontzat aldaketa handia da hori. Gogorkeriaren bidetik ekin ala bake-

a ren bidetik ekin, gehiengoaren onarpena beharrezkoa da. Garai batean, herri osoa asaldatuko eta armatuko zela, uste bazen ere, ez da hala gertatu. Pixkana-pixkana gehiengoak muzin egin dio bide horri. Militarismoaren kontra dagoen gaiteria sortu da, gainera. «Soldaduzka honi ez»etik, «soldaduzkarik ez»era pasa gara. «Aberriagatik hiltzea ederra da»tik, «aberrigatik bizitzea ederragoa da»ra. Lehen jende asko liluratu bazuen ere, bortizkeria antzua eta kaltegarria dela sinestera heldu gara gehienok.

Bake-bideari ederretsi dio jendeak. Eta jakina, ahulak eta txikiak ez du ezer lortuko bake-bidetik ere, gehiengoaren onarpenik gabe. Euskal kulturaren, euskararen, euskalgintzaren, gizartegintzaren eta herrigintzaren inguruan gehiengorik gabe, zer eginik ez dago. Ez aldizkaririk, ez egunkaririk eta ez ezer aurrera atera daiteke gehiengoaren onarpenik gabe.

Gatazka, borroka, inposaketa-itxura hutsa, euskal kulturaren eta euskararen munduan, kaltegarriak ditugula ohartu gara. Aldeko jendea ugalduz, jendea erakarriz, gehiengo egitasmo zehatz, jakin eta iraunkorren ondora bilduz bakarrik dutela etorkizuna euskarak eta euskal kulturak, izatekotan ere. Gehiengoaren kontra ezer ezartzeko aginpiderik ez dugu, hasteko. Izango bagenu ere, demokraziaren kontra ezezik, euskararen eta euskal kulturaren kontra ere ezarriko genuke, etsaiak ugaltzea besterik ez baikenduke lortuko.

«Noiz jabetuko ote dira gogorkeriaren liturgia hain miretsia den mendietan tolerantearen sendotasun sakonaz» galdetzen zuen Ramon Saizarbitoriak *Jakin* aldizkarian 69 alean. Jabetzen hasiak garela dirudi.

Kultur portaera berri bat ari da indartzen azkenaldi honetan gure artean, ezpairik gabe, lehen aipatu ditudan herrietako aldizkariak, euskaltzaleen elkarguneak eta egitasmoak dira lekuko. Autobidearen konponbidea bera ere, besteak beste, kultur portaera honen isla da, jakina. Batetik, era batera edo bestera indarra hartu zuen herri-mugimenduaren bitartekotasuna onartu da. Bestetik, berriz, azken erabakia erakundeei dagokiela, herriaren ordezkaritza dutenez.

Aldaketa hau, jakina, ez da politikaren alorrekoa bakarrik. Kultur balioa duen zerbaitek bada. Eta ondorio nabarmenak dituen aldaketa, gainera.

BARRURA BEGIRA

Euskal kulturgintzan ez da aldaketa handirik sumatu 91-92 urtealdian, nik uste. Kulturgintza herrikoian, bertsolaritza izan da nagusi, noski. Hala ere, bere indarra baino beste batzuen ahulezia gehiago islatzen duela, dirudi. Bertsolaritzan ere, jaialdi jakin eta txapelketek bakarrik dute arrakasta. Bertsolaritza atzerakoitzat jotzetik, gure kulturaren gailur bihurtzeraino heldu gara, bertsolaritzaren beraren eta kulturaren beste arlo batzuen kaltetan. Janari guztia ogibitarteko bihurtzen zuen haren antzera, kultura guztia bertso bihurtu nahi dugu. Hezkuntzan bertan ere, marrazkiari, pinturari, antzerkiari eta beste kultur adierazpenei baino garrantzi gehiago eman nahi izatera heldu gara.

Ongi da eskolak bertsolariak ere egitea. Baina hori bezain garrantzizkoa litzateke, artistak, poetak, nobelagileak, musikoak, antzesleak gaitzea. Bertsolaritzaren arrakasta, beste arlo hauek itzaltzeko bada, oker handi bat egiten ari gara. Eta bere arrakasta, bertsolaritzaren kanpoko berbaitetan oinarritzen badu, berriz, galbidera daramagu. «Musikak politikaz bakarrik hitz egiten duenean, herria gaixorik dago» esaten zuen *Mecano*-k, oraindik orain. Herri gaixoaren isla izan daiteke, agian, bertsolaritza, mitin-bertsoak baitu askotan arrakastarik handiena. Frankismoaren bukaerako euskal kantagintzari gertatu zitzaion berbera gertatuko ote zaio bertsolaritzari ere?

Kultur landurako lanean diharduten *UZEL*, *Elhuyar*, *Euskaltzaindia*, *Aranzadi* eta zenbait argitaletzek aurrerabidea egin dute urtealdi honetan, beren egitasmoak zehaztuz, bideratuz eta burutuz. Joxemiel Barandiaranen itzalean jaio eta hazi zen *Aranzadi Elkarteak* berak ere ez du ezeren alderorik egin, haren ikasleen esku geratu denez. Besteak beste, kultur ondare handi baten bilduma eskaintzen hasi zaigu, bere *Atlas Etnografiko*-an. Besterik da *Eusko Ikaskuntza*-rekin gerta daitekeena. Barandiaranen ikasle izan ez den Goio Monreal, Unibertsitateko erretore-ohi eta irakasleak, nahitaez, jite berri bat emango dio erakunde honi. Barandiaranen hutsuneak, onerako edo txarrerako, hementxe izango du eraginik handiena, noski. Baina geroak argituko duen zerbait da, oraingoz.

Barrura begira, Donostiako Musika Hamabostaldia ere gertakizun handia izan da. Bertan omendu den Eskudero, kanpoko musiko haundien parekoa da, jakina. Bere ondoan, ordea, maila oneko musikoak ari dira azaltzen: Alberdi, Aulestia, etab. Eta musikaren alorrean, *Eresbil* ere oso kontuan hartzekoa da.

Arte-munduan, Txillidaren Bilbo eta Donostiako erakusketak garrantzizkoak izan dira. Oteizak bere altxorra Nafarroan uztea ere garrantzizkoa da, noski, Euskal Herrian geratu baita, hain herri txikian uztea eztabaidagarria bada ere. Baina Bilbon kokatu ala Iruñean kokatu ez da garrantzizkoa. Oteiza eta Txillidaren arteko eztabaidek eta konparaketek ere garrantzi gutxi dute, noski. Ez baitira arteari dagozkionak, Oteizaren profetismoari dagozkionak baizik. Eta profetismoa erlijio-munduan da interesgarria, ez arte-munduan, Koldo Mitxelenak zioen bezala.

KANPORA BEGIRA

Euskal kulturak eta hizkuntzak ez dute etorkizunik, beste herrien mailako lanik sortzen ez badute. Hori da norberari balio dion itxurazko zerbait eskaintzeko bidea ere. Kalitatea behar da. Eta kalitatearen galbahea auzoaren estimuak bermatzen du. Kanpokoaren ondoan zutik irauten duenak balio du. Eta horretara iristen ez denak, besterik ezerako bakarrik balio du. «Hi etxerako, besterik ez denerako».

Oraindik urrats handiak egin beharrean gaude, jakina. Ez baitugu lotsarik gabe kanpoan erakusteko moduko gauza asko. «Euskal *rock*-ean gertatzen dena ez da euskararen arazoa baizik kalitate-falta» esan du Maite Iridinek. Hori bera baitets dezakegu beste arlo gehienetan ere.

Iparragirrereren nahia betez, munduan frutua ematen eta zabaltzen ari direnak ere badira, ordea. Literaturan, batez ere, zaila da hizkuntza handien artean azaltzea. Baina euskaratik beste hizkuntzatarara itzultzen diren obrak ugaltu egin dira. Bernardo Atxagaren *Obabakoak* munduko hizkuntzarik handienetara itzuli da. Honelakorik ez zen orain arte sekulan gertatu. Zinean ere honelako zerbait getatu zaigu Medem-en «*Vacas*» filmearrekin, urrezko domina irabazi baitu Tokion.

Euskaltzaindia ere Reno-ko Unibertsitateraino jalgi da aurren, lehen aldiz. Eta Oihenarten mendeurrenean egin dituen bilzarretan, han eta hemengo jakintsuen arteko harremanak sotu ditu. Eusko Jaurlaritzak eta Kultura Sailak, bestalde, egin dute ahaleginik, beren aldetik, Euskal Herria bera eza-gutarazten.

Artean eta musikan, berriz, lehenagotik hasi ginen kanpoan agertzen. Une honetan ere baditugu ezagunak diren artistak eta musikoak. Txillidak, Ingalaterran, Alemanian, Madrilan eta abarretan egin ditu erakusketak arrakasta handiz. Oteizak, Sevillan, Nafarroako pabilioian. Baina ez da Sevillaratu den bakarra izan, Txomin Badiola eta Pello Irazuk ere izan baitute lekurik. Madrilgo *Reina Sofia* museoan, berriz, gela bana dute Txillidak eta Oteizak. Eta Andres Nagel eta Jose Luis Goenaga ere gero eta bide zabalagoa ari dira egiten kanpoko merkatuan.

Musikan, bestalde, Eskudero, Karmelo Bernaola, Luis de Pablo, eta abar, aitortu samarrak dira kanpoan. Eta abeslari-tzan ere gero eta sona handiagoa ari dira hartzen Ainhoa Arteta eta Maite Arruabarrena, besteak beste.

Kanpora zabaltzea beharrezkoa zaigu euskaldunoi. Burua zertxobait erakusten ere hasiak gara. Bide horri jarraitu behar zaio. Hori da aurrera egiten dugun ala ez jakiteko seinalerik onena.

MIKEL ETXEBARRIA

EUSKALDUNOK SEVILLAKO EXPO'92-N

Estatu-mailan 1992. urtea ekintza handiz eratutako urtea izan da, alde batetik Olinpiadak eta beste alde batetik Sevillako Expo'92 eta bere inguruan Madrilgo kapitalitatea eta V. Mendeurrena. Argi dagoena zera da: Olinpiada izan dela jende gehien erakarri duena, batez ere telebistaren bitartez, eta Expo'92 izan dela fisikoki jende gehien erakarri duen ekintza.

Expo'92 deitua zegoen urte batzuk lehenago eta dei horrek bere arrakasta izan zuen munduko nazio gehienetan, hala aberatsen artean nola hain aberats ez direnen artean. Zer egin, euskaldunok, honen aurrean? Nere ustez hartu zen erabakia, joatearena hain zuzen, erabaki egokia izan zen. Ezinbestekoa zen euskaldunok ere hainbeste nazio biltzen duen ekintza batean agertzea. Beharrezkoa zen gure izaera berezia bertan agertzea, herri bat garela bertan aldarrikatzea.

Euskal Autonomi Elkarteko presentzia diseinatzerakoan era duin eta handikeriarik gabeko batean egitea erabaki zen, h o r relako Erakusketa batean nolabaiteko maila zaindu beharra dagoela onartuz baina, baita ere, horrelako ekintzak antolatzeak dirua barra-barra gastatzeko duen arriskuaz ohartuz.

Expo'92 irudiz osatutako eskaparate handi bat izan da, bertan hainbat nazio beraien izaera agertzen eta irudia saltzan saiatu dira elkarren artean lehia izugarria sortuz. Expo'92n ez zegoen sakontasun handiko azalpen ulergaitzik jartzerik, erakargarri eta erraz ulertzen diren mezuak baizik. Honen ondorioz Euskadiko Pabilioiak bisitariari aukera hirukoitza eskaintzen zion: hasteko, esku-foiletoa, bideoa eta pelikula; bigarren mailan «Amerika eta Euskaldunak» erakusketa, eta hirugarrenez, enpresei zuzenduriko aldea.

Azaldu diren edukinetan Euskal Herria euskaldunon herria dela azpimarratu da eta gure izaera, batez ere gure kultura eta hizkuntzaren berezitasunak, era erakargarri batez azaldu dira (bideoa eta pelikula). Expo'92 kanpokoei begira eginda dago, gure izaera kanpokoei azaltzeko eta irizpide honekin egin da pabilioi guztia. Ez da izan euskaldunentzat egindako pabilioi bat.

Pabilioiaren edukinak eta azaltzeko erak ez dira nolana ere erabakiak izan. Expo'92ren gaia «Aurkikuntzen Garaia» izan da eta gai horren inguruan «Amerika eta Euskaldunak» erakusketa aurkezten da. Gure erakusketa horretan Amerikarekin euskaldunok izan dugun lotura azaltzen da, 1492. urte aurrekoa eta ostekoa. Konkista eta kolonizazio-prozesuan Amerikan gertatutakoak gustatu ala ez, onartu ala ez, euskaldunok, bertan partaide izan ginela argi dago eta partaidetza hori, era batekoa edo bestekoa agertzen du aipatu erakusketak.

Pelikula aipatu beharra dago, pabilioiaren eskaintzarik erakargarriena izan delako. Pelikula labur honek Euskal Herriaren izaeraren azalpen bat egin nahi izan du era erakargarri eta gustoko batean. Dokumental ofizialetatik ihes eta familia baten bidez gure Herria erakusten duen pelikula bat egin da, horrek duen akats eta bertuteekin eta pelikula hori goi-mailako teknologiaz egin da, guztiz erakargarria izan den teknologiaz eta hori ez da gutxi ikusentzunezkoen Expo'92 honetan.

Gure enpresa-munduak ere bere tokia izan du eta gure sukaldaritzak ere bai. Jatetxearen arrakasta izugarria izan da eta horren bitartez gure sukaldaritza eta gure produktuen irudia, Arabar Errioxako ardoa, txakolina, eta abar, zabaldu eta hobetu da.

Aipatzekoak dira, baita ere, Pabilioiaren inguruan egin diren kultur ekintzak; beraien bitartez euskal kulturaren presentzia eta kanpo-proiektzioa bultzatua izan da.

Horretarako ekintza ezberdinak antolatu dira, (Euskadiko Balleta, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa, Bilboko Orkestra Sinfonikoa eta hiru abesbatzen emanaldiak, Eskuderoen «Ileta» musika-lanaren aurkezpena, Getariako Elkanoren ospakizunaren antzestea, herri-kirolak, estropadak, euskal musika, etab.).

Badirudi gure Pabilioiaren kanpoko itxura eztabaidatua izan dela, baina kontuan hartu behar da helburua ez zela egungo euskal arkitekturaren adierazgarri izatea, eraikuntza ez garestia, deigarria eta erakargarria izatea baizik.

Euskadiko Pabilioiaren egitasmoa ez da garestia izan. Gastatu denaren arabera Pabilioi Autonomikorik merkeen artean ibili gara. Egitasmo osoa (eraikuntza, lanarigoa, pelikula, edukiak, kultur ekintzak, etab.) egiteko agindu ziren 1.500 milioi ez dira gastatu eta bisitari aldetik Pabilioi Autonomikoen arteko bigarrena izan da (Andaluziakoaren ostean, noski) eta orokorrean nahiko goian gelditu da.

Expo'92 amaitu da eta nere ustez gure presentzia onuragarria izan da. Gure Pabilioia eta bere inguruan antolatu diren kultur ekintzak arrakastatsuak eta goraiatuak izan dira eta gure presentziaren bitartez Euskal Herria, Herri bezala, izaerapropia duen Herri bezala ezagutuagoa izan da eta bere irudia, indarkeriak desitxuratzen dion irudia, hobetu egin da.

GUGGENHEIM

Guggenheim egitasmoa aurrera doa. Ixileko negoziazioak eginez urtebete igaro eta hainbat arazo gaudituz ondoren izenpetu zen Guggenheim Museoaren akordioa.

Egia da aurrera eraman ziren negoziazioak ixil samarrek izan zirela, baina horrelako negoziatio bat ezin da asanblada baten bitartez egin, bestela, lortu nahi duguna, edo ez dugu lortzen edota askoz ere era desegoki batean lortzen dugu. Bestalde, negoziatioaren ondorioen azalpen zabala egin zen eta hartu ziren konpromezu guztiak Lege Biltzarrean argi eta garbi azaldu ziren.

Guggenheim Museoak mesede egingo dio luzarora euskal kulturari eta Euskal Herriari. Horrelako kultur azpiegitura batek inguruko kultur produkzioa, batez ere artearen arlokoa, ziotu eta dinamizatu egiten du. Artista garaikide garrantzitsuenen arte-lanak ikusi ahal izateak eta Museoaren inguruan antolatuko diren ekintzek sustatu egingo dute gure artea.

Guggenheim erronka bat da. Kultur garapenaren bultzatzaile izatearen aldeko apustu bat. Gizarte batek krisi-egoera batean kultur egitasmo indartsu baten aldeko apustu sendo bat egiterakoan, krisi horretatik ateratzeko behar den kemena eta adorea duela erakusten du.

Guggenheim Museoa ez da kultur egitasmo bat bakarrik, hirigintza-egitasmo bat ere bada Nerbioi itsasadarreko ertza indartu nahi duelako eta ekonomi egitasmo bat ere bai, Museo horrek erakarriko duen turismoaz gain egitasmo horren bitartez izango dugun nazioarteko proiektzioak inbertsioak erakartzeko ere balio izango duelako.

Guggenheim egitasmoa garestiegia dela eta, kontrako iritziak agertu dira, batez ere euskal kulturaren izenean, Guggenheim egitasmoak euskal kulturak behar duen babesik gabe utziko duen beldurrez, baina hori ez da horrela. Beharbada Guggenheim Museoaren egitasmoak euskal kulturari ematen zaion babesari buruz hausnarketa sakon bat egitera bultzatu du eta horrek, hasiera batean gogorra iruditzen arren, ez dauka zertan kaltegarria izan behar.

Guggenheim egitasmoaren garestitasuna neurtzerakoan lau arlo hartu behar dira bereziki: lehenengoa, egitasmoak

hirigintza-mailan ekarriko duen hobekuntza. Bigarrena, edozein museo eraikitzerakoan horrelako eraikuntza batek bete behar dituen baldintza bereziek dakarten kostua (ikus Madrilgo Reina Sofia). Hirugarrena, museo horretan ikusi ahal izango diren arte-lanen balioa (erosketa bitartez lortu ezinezkoak direnak) eta, azkenik, egitasmo horretan 5.000 milioi pezeta arte-lanak erosteko direla, betirako gure gizartearentzat izango diren arte-lanak.

Irizpide hauetaz gain badirudi kultur proiektu batean diruztza hori gastatzea zorakeria bat dela, baina, zenbat balio du Euskal Herriko edozein herritan egin den kilometro bat asfaltok?

Kezkagarriagoa, zabaltzen ari den beste iritzi bat da, hots, krisi-egoeran kulturaren, ezertarako balio ez duen eta kostua bakarrik suposatzen duen arlo horretan, dirurik inbertitzeak ez duela zentzurik.

KULTUR KEZKA

Guggenheim egitasmoaren erantzun edo ondorio modura Kultur Kezka sortu zen. Horrelako mugimendu bat ona da; kultur munduan ari direnak beraien harremanak sendotzea eta iritziak elkar trukatzeko kultura berarentzat ere mesedegarria da. Beharbada hain positiboa ez dena zera da: horrelako mugimendu edo elkarte bat erantzun bezala sortu beharra eta ondorioz, zerbaiten alde joatea baino zerbaiten aurka joatearen irudia ematea. Horrez gainera, horrelako mugimendu bat, partaideen iritziak, beraien kalterako den erabaki baten ondorioz sortzen denean, badirudi beraien interes zehatzak defenditzeko sortu dela eta ez interes orokorrako helburuak bultzatzeko.

Dena dela, eta alde batera utziz tartean nortzuk zeuden eta nortzuk ez, eztabaida, bazirudien Kultur Kezkak protesta hutsetik gain bide berriak eskainiko zituen elkarte kultur gile sendo eta indartsu bat izango zela baina, oraindik, ez du espero zen fruiturik eman.

Guggenheim egitasmoaren inguruan sortu zen eztabaidak arlo interesgarriak izan zituen (aspaldi batean ez da ezagutu antzerako kultur eztabaidarik) baina zalantzak ditut ez ote zen eztabaida hori Kultur Kezkak eman eta emango duen fruitu bakarra izan.

HASIER ETXEBERRIA

BANDERA PIRATAK

Ruper Ordorikak *Hautsi da Anphora* izeneko diska luze miragarri hura argitara eman zuenean, neure belaunaldiaren sentsibilitaterik finena ezagutu nuen bertako abesti eta musiketan. Ordura arte entzun gabeko zerbait ikusi nion lan hari, bai musika beraren eklektikotasun aitzindariari eta baita agertzen zen poemen aukeraketa dotoreari ere. Belarrietatik barrura sartu zitzaidanetik, nere bihotzeko eskanerrearantz geruza nabarmena da *Hautsi da Anphora* hura.

Diska hartako kanturik onena ez bada ere, bazen bat, (eta bada oraindik ere), buruz ikasi nuena. Hitzak bertso gintzarekin eruditik sortu zituen Atxagak eta doinua ere tradizionaltasunez busti zuen Ordorikak. Usain zaharrez betetako proposamen berri bat zen. *Ez duk eten katea* pentsatu nuen pozarren:

*... apaizei sotanak dizkiet kenduko
itsasuntzi piraten banderak egiteko
tiobibo batean denok gara igoko
txintxuak garelako ez dugu ordainduko.*

Jai eta esperantza-kantua zen. Alaia oso. Izpiritu, filosofia eta jokaera baikor baten adierazlea. Lotsagabea ere bai, apur bat behintzat. Baina bada-ezpada, kantuak *danger* zioen bere amaieran:

*... txit ondo hitz eginen eskuetan geldi
borreroak baditu milaka aurpegi.*

Azken oharrari kasu handirik egin gabe, mezu baikorrarekin geratu nintzen ni eta geratu ginen gu. Baina hara non, ikusitakoak ikusita, etorkizunari buruzko poema eta kantu hura, alaitasun eta itxaropenezko ereserki izatetik, antiprofezia izatera iritsi den.

Parafrasegintza onartzen badidazue, apaizei ez diegu guk sotanarik kendu. Beraiek hala nahi izan dutelako erantzi dituzte arropa beltzak, bide batez beraien bandera pirata propioak eraikitzeko.

Azken urteotan eduki dugun tiobibo bakarra, aldaketa politiko-instituzionala izan da, ez besterik. Nik behintzat ez dut ikusi bestelako txinbili-txanbolorik. Eta gu ez gara inora igo, beraien tiobibora igoarazi gaituzte derrigorrean, eta ez dohainik, ezta gutxiago ere. Zoritxarrez, ordaindu ere, ordaindu beharko baitugu gogotik, denon larrutik.

Aparteko plazera ematen du frantzizkotar ohiek zuzendutako aldizkari beronetan, Ordorika-Atxagaren kantu hark deabrukeriarako deia egiten zuela aitortzeak. Deabrukeria izan behar baitu apaizei sotanak kendu, kantzontzilotan laga eta kaskezur eta guzti, bandera piratak aidera jasotzeak. Ez zen makala abestiak zekarren apustua.

Baina desioa, esan bezala, ez zen bete: apaiz beraiek hasi zitzaizkigun erantzten, sotanak kentzen eta gure politikagintzan, ekonomian eta norabidearen zentzuan erabakiorrak diren lekuak betetzen. Apaiz, seminarista, teologo, fraile, eta abarrek, lotsagabeki hartu zuten aurrea hain elizkoi den gure gizarte honetan. Batikanoan ezik, munduan ez da inon izango euskal kulturgintzan bezainbeste abadekume metro karratu bakoitzeko.

Santu multikolore guzti hauek, herriaren gidaritzarako baimena lortu zuten bapateko laikotzearekin. Intzentsu eta kontraintzentsu usainez igurtzi zituzten bazterrak, edozein alorretan gainera, edozein bidetan: ezkerretik, eskuinetik, erditik, denek zuten eta dute arrazoi, lehen, orain eta beti. Denek dute Erroman, Alemanian, Belgikan, Arantzazun edo beste nonbait ikasitako erretorikarako gaitasuna. Herriarekiko konprometuzaz bete dute kalbario honetako bidea eta santutasunerako penitentzia.

Unibertsitatera, eskoletara, instituzioetara, alderdietara, komunikabideetara... noranahi jo zuten soldata bila eta gaur beren eskuetan dago gure politikagintza eta ardura publikoaren zati handi bat. Esate baterako, oso urrutira joan gabe, gehiengoak bozkatu duen alderdia Jesusen Lagundiko ikasle izandako baten gidaritzapean dago. Kultur politika erabakitzen duena, teologo katolikoa da. Eta gauza bera esan liteke gure bizitza publikoa osatzen duten hainbat eta hainbat arloz.

Guzti honek ekarri dituenen artean, bada gauza bat, biziki kezkatzen nauena, eragin izugarria baitauka gure gizarte honetako harreman eta erabakietan. Pekatuaren zentzua da. Baten batek kritika edo ezadostasunen bat agertzen duenean, pekatari bihurtzen da automatikoki eta, jakina, pekatariak, gehienez ere, barkamena merezi du eta ez besterik. Haren hitzak pekatuzkoak dira eta entzungorrena egin behar iradokizunik txikiena onartu baino lehen.

Aniztasuna eta zabaltasuna behar den unean, *beti kontra dauden zakurrak* baizik ez dira ikusten, berdin da zer dioten, zer egiten duten, beraiengandik ez baitaiteke ezer onik espero. Ezin konponduak bihurtzen dira berez logika apur batez erraz konpontzeko modukoak diren arazoak. Korapilo funtzional horrek harrapatuta gabiltza denok azken urteotan, eta piskatean ez dauka konponduko denaren seinalerik.

Diodan guzti honi buruzko bi adibide jartze aldera, oso gertu dauzkagun bi gertakizun, eta tartean lau izen-abizen, aipatu nahi nituzke. Nola ez, bada, *Euskaldunon Egunkaria*-z eta Guggenheim museoaz ari naiz.

Euskaldunon Egunkaria-rekin gertatutako lotsamangarrikeria, nahikoa litzateke edozein politikari zintzo bere lekutik kanpo uzteko. Baina hemen ez. Oso ondo ulertzen ez dudan fede harrigarri bat dago politikariarekiko: *ne re alderdikoa bada, ondo dabil. Arrazoia izango du, noski*. Erabaki eta juzku propioak edukitzeko eskubidea satortzen du jokaera horrek. *Euskaldunon Egunkaria*-ren kasuan, hitzik eta agerpenik ere ez da erabiltzen jada Kultura Sailburuaren portaera arrazoitu nahi den orduan. Horrela da eta puntu. Azterketarako ahalmena alde batera laga da eta hala, 1990. urtean Joseba Arregi jaunak «aurtengo urtea bukatu baino lehen guk egindako egunkaria kalean izango da» kameran aurrean esan izana, haizeak eraman dezake errazki. Jose Ramon Beloki jaunak jaso zituen ordainketa alferrikakoak denboraren urak irentsiko ditu eta euskarazko egunkari bat eraikitzeke zeuden aurrediruak, Sabino Arana fundazioari edo zernahiri emango zaizkio *Egunkaria* Sortzen-eko pekatari horiei eman baino lehen.

Alferrikakoak gertatzen dira eguneroko praxia eta behin eta berriz agerian jarritako euskararenganako kezka eta ahale-

gina. Eta ez da ezer gertatzen. Betiko lau zakurren zaunkak baino ez dira urrutian entzuten.

Antzerako gauza gertatzen da Guggenheim museoaren auzian ere. Debaterik eta gardentasunik gabe onartu eta sinatu da, kulturgintzan dihardutenentzat erabat kezagarria den proiektu bat. Hain zuzen ere, azken hamar urteotan zehar eginitako kultur politikari buruzko azterketa sendo bat egin beharreko unean, datozen urteak baldintzatzen dituen proiektua onartu du Arregik. Kontsentsu politiko-koiunturalaren laguntzaz, hori bai, baina kultur eragileen inolako adostasunik gabe. Eta guztia gutxi balitz, irtenbide ekonomikoaren kolorez jantzi nahi du Arzallusek «Guggenheim-ek gastua baino irabazi gehiago sortuko du» dioenean (92-I-19). Zer gertatuko litzateke hala ez balitz? Zer egingo luke Xabier Arzallus jaunak bere errua ordaintzeko? Goiko Jaunari errezatu egindako pekatuak barka diezazkion, ala, Fatimara peregrinazio bat antolatatu?

Herri honetan diren artista eta kultur eragile gehienak ez dira aintzakotzat hartu beren kritiketan. «Betiko zakurrak lepoko ezberdinarekin» esan du Arregik 1992 honetan, baina ez da hori okerrena: gizarteak erantzuteko ahalmena galdu egin du.

Gizarteari bost axola zaio Arregiren politika Estatu-Arkitetuarena edo Estatu-Mezenasarena den. Hori lau katuren kezka baizik ez da, eta hala doaz gauzak. Nahikoa egiten du oinezkoak auto berriaren letrak ordaindu eta egunkariak irakurtzearekin: «Arregik piztu duen eztabaida ona da, kulturari buruzko eztabaida beharrezkoa baita. Kulturgintzan ere gauza asko dago aztertu beharra. Norabidea erabaki behar da.» (Mikel Atxagak, Deian, 92-II-7an, erabakiak aspaldi hartuta zeude-nean).

Errotarriak irentsarazi nahi dizkiguten garai hauetan, nik behintzat, argi dut *Euskaldunon Egunkaria* ez dela ari euskara ren kaltetan. Badakit Guggenheim-en aurkako jarre rek herri honen etorkizun hobea dutela amets. Eta hori, segurantzia hori, denak batera errezatzen jarri eta mirari bat lortzen ez badute behintzat, oraindik ere zaunkarako gogoz gabiltzan zakur pekatari on altxorra da. Anphora barruko altxorrik preziatuena. Aberats gara, beraz. Gora geu.

MARI KARMEN GARMENDIA

Jakin-ek hala eskatuta, ekin diot gogoeta hauek idazteari horretarako bi berri aukeratuz: batetik, aurten eman dira eza-gutzera egoera soziolinguistikoz Euskal Herri osoan egin den ikerketaren lehen emaitza nagusiak eta, bestetik, hamar urte bete ditu Euskararen Erabilera Arauzkotzeko Oinarrizko Legeak.

Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusiak 1989an argitaratutako *Soziolinguistikazko mapa (1986. urteko erroldaren arabera EAEko azterketa demolinguistikoa)* izeneko liburuan egindako azterketa proposamenak betez egin da Euskal Herriko egoera soziolinguistikolari buruzko ikerketa. Soziolinguistikazko inkesta 1991ko otsailean egin zen, helburutzat, besteak beste, euskararen eta erdaren (gaztelania nahiz frantsesaren) ezagupena, erabilera eta horiei buruzko jarrerak aztertzea zuelarik. Azterketarako ikuspegi desberdinak hartu dira kontuan, hala nola: ikuspegi soziodemografikoa, geografikoa, hizkuntz nortasunari buruzkoa, jatorri etnokulturala, kultur identifikazioa eta identifikazio politikoa.

Bestalde, esan behar da galdeketa behar bezala prestatzeko soziolinguistikaren alorrean mundu mailan punta-puntako ikerlari diren J.A. Fishman, A. Tabouret-Keller eta R. Bourhis-ekin egin zirela aurrelanak. Datu bilketarako erabilitako gal-desortaren azken proposamena Euskararen Aholku Batzordeko Demonlinguistika batzordeak egin zuen

Soziolinguistikazko inkesta hau burutzeko, 5.300 elkarriketa egin zitzaizkien 16 urtetik gorako Euskal Herri osoko biztanleei, era honetara banaturik: 2.800 EAEan, 1.200 Iparraldean eta 1.300 Nafarroan.

Nafarroako lanari dagokionez, bereziki eskertu behar da Nafarroako Gobernuko Hizkuntza Politikarako Zuzendaritzak emandako laguntza. Iparraldeko ikerketa, berriz, Akitaniak eta Euskadik sinatutako lankidetza-hitzarmenaren lan egitarauetan txertatu zen. Lanaren zuzendaritzaz Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusia eta Euskal Kulturaren Erakundeak arduratu ziren. Azkenik, bereziki eskertu nahi dut Euskal Autonomi Elkartearen lagina prestatzeko EUSTATEN lankidetza.

Ikerletarako datu-bilketa egiteaz, berriz, ondoko talde edo elkarteak arduratu ziren: Iparraldean SIADECO, Nafarroan NEURRIAK eta EAEan COS eta NEURRIAK.

Aurten osatu dira ikerketaren lehen emaitzak biltzen dituzten Euskal Autonomi Elkarte, Nafarroa, Iparraldea eta Euskal Herri osoko egoera soziolinguistikoei buruzko lehen azalpen orokorrak.

Euskal Autonomi Elkarteari buruzko txostenaren emaitzak, Eusko Jaurlaritzan eta Eusko Legebiltzarrean aurkeztu ondoren, ondorioak balioetsi zein etorkizunerako ikerketa eta lan-proposamenak finketzeko, azaroaren 18 eta 19an, Gasteizen propio egindako mintegian aurkeztu eta eztabaidatu dira. Mintegiko berrogeita hamar partaideen artean izan dira Euskal Herrian soziolinguistikaz edota hizkuntz plangintzaz kezkatu eta arduratzen diren erakunde eta elkarte gehienetako ordezkariak, hala nola: Euskararen Aholku Batzordea, Euskal Unibertsitatea, Eusko Jaurlaritzako sail desberdinak (Lehendakariaren Idazkaritza, Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila), ikastola eta ikastetxe pribatuetako zenbait irakasle, EKB eta alderdi politiko desberdinetako zenbait ordezkari, besteak beste.

Hona ekarri nahi ditut R. Bourhis irakasleak mintegiko partaideei egindako sarrera-hitzetako zenbait pasarte:

«(...) Gaurko egunez aurkezten dugun soziolinguistikazko txostena, azkenaldi honetan landu izan dugun egitasmo garrantzitsua dugu. Aurretxostenean agertzen diren emaitzak tresna baliagarriak zaizkigu euskarak azken hamar urteotan egin dituen aurrerapausoen gaineko ausnarketa bideratzeko. (...). Har ezazue kontuan, arren, abagune paregabea eta arras berezia dugula oraingoa soziolinguistikaren historian eta baita euskararen gizarte-historian ere. (...). Hizkuntzarentzat funtsezko unea bizi dugu, etorkizunari buruz eta hizkuntz plangintzaren bitartez erabilera pizkortzeko moduz eraginkortasunez hausnartzeko bidea ematen digulako gu guztioi.»

Ondoko taulan laburbilduko ditut Euskal Herri osoko biztanleen hizkuntz gaitasuna, euskararekiko interes eta jarrearen nahiz famili, lagunarte eta lankideen arteko euskararen erabileri buruz datozen hilabeteotan argitaratuko diren emaitza nagusienetako batzuk, nahiz eta azalpen eta zehaztapen gehiago emateko aukerarik ez izan oraingo honetan:

**HIZKUNTZ GAITASUNA ETA EUSKARAREKIKO INTERESA ETA JARRERAK 1991ean
(biztanleria osoa)**

	E. HERRIA	E.A.E	NAFARROA	IPARRALDEA
Guztira	%100	%100	%100	%100
<i>ZEIN IZAN ZEN ZURE LEHEN HIZKUNTZA?</i>				
Euskara	20	21	8	34
Euskara eta erdara	3	3	2	8
Erdara	75	74	90	53
Besterik	2	2	0	6
<i>ELEBITASUN-MOTA:</i>				
Euskaldun elebakarra	1	1	1	1
Elebidun funtzionala	21	23	9	33
Elebidun hartzaile	8	9	5	7
Erdaldun elebakarra	70	67	86	59
<i>EUSKARAREKIKO JARRERA:</i>				
Oso aldekoa	17	21	8	9
Aldekoa	29	31	15	36
Ez aldekoa, ez aurkakoa	30	30	24	41
Aurkakoa	18	15	35	13
Oso aurkakoa	6	4	19	1
<i>EUSKARAREKIKO INTERESA:</i>				
Handia	24	26	14	21
Nahikoa	14	16	7	11
Zertxobait	15	16	5	28
Txikia	10	10	11	7
Inolakoa ez	35	29	61	29
Ed/ee	2	2	1	5

EUSKAREN ERABILERA 1991n

	E. HERRIA	E.A.E	NAFARROA	IPARRALDEA
Guztira	%100	%100	%100	%100
<i>NOLA HITZ EGITEN DUZU ERRAZAGO?</i>				
Erdaraz errazago	38	39	33	32
Berdin euskaraz eta erdaraz	28	25	27	42
Euskaraz errazago	35	35	41	26
<i>NOLA HITZ EGITEN DUZU ETXEAN?</i>				
Beti euskaraz	44	46	52	27
Euskaraz erdaraz baino gehiago	9	9	6	10
Erdaraz euskaraz hainbat	17	17	11	19
Erdaraz euskaraz baino gehiago	9	8	10	16
Beti erdaraz	21	20	21	27
<i>NOLA HITZ EGITEN DUZUE LAGUNARTEAN?</i>				
Beti euskaraz	32	32	41	20
Euskaraz erdaraz baino gehiago	12	12	12	12
Erdaraz euskaraz hainbat	22	21	22	28
Erdaraz euskaraz baino gehiago	17	17	12	19
Beti erdaraz	17	17	12	21
<i>NOLA HITZ EGITEN DUZUE LANKIDEEN ARTEAN?</i>				
Beti euskaraz	26	26	35	21
Euskaraz erdaraz baino gehiago	11	12	13	4
Erdaraz euskaraz hainbat	24	26	10	16
Erdaraz euskaraz baino gehiago	15	14	13	24
Beti erdaraz	24	22	28	35

(euskaldun elebakarrak eta elehbidun funtzionalak bakarrik)

Azaroaren 13an Eusko Legebiltzarrean egin nuen agerraldian Euskararen Arauzkotzezko Oinarrizko Legea, 1982ko azaroaren 24ean, indarrean jarri zenetik orain arte egindakoei buruzko gogoeta egiteko parada izan nuen. Bertan aurkeztu nituen datuak, nekez eztabaidatu badaitezke ere, ongi asko dakit orotariko balioespena egiterakoan oso irakurketa desberdinak egin daitezkeela bakoitzaren abiapuntu eta asmo edo nahien arabera. Ni neu, jakitun izanik ere, zernolako eragozpen eta arazoei aurre egin beharko diegun etorkizunarekiko, baikorra naiz.

Baina ezkorrenik ezkorrenak ere aitortu behar du gaurko egoerak ez duela inolako antzik duela hamar urtekoarekin. Guztion ahaleginaz euskararen egoerari buelta ematea lortu dugu: etengabe galtzetik irabaztera pasa gara, ilunpetik argi izpiak ikustera, duela hamar urte pentsatu ezinezkoak ziren erabilera-eremuak irabaztera.

Benetan uste dut, oraintxe, aukera ederra dugula egoera perspektibaz aztertzeko: geure etxe edo familietan, geure herri eta auzoetan, hezkuntzan edota kultur bizitzan, liburugintzan, telebista eta irratietan, unibertsitatean nahiz administrazioan, duela hamar edo hegotei urte, euskararen erabilera zenbaterainokoa zen geure buruari galdetu, gaurkoarekin erkatu eta zintzotasunez erantzuteko.

Urrutiegira edota azkarregi joan garela diotenek, dagoeneko ohartu dira, oraingo honetan, euskararen normalizazio prozesua aurrera egiten ari dela. Baina horiekin batera badira, baita ere, ezertxo ere ez dela egiten diotenak. Horrenbestez, beldur naiz bietako bat edota, muturreko jarrerekin gehienetan gertatu ohi denez, biak ere ez ote dauden errealtatetik nahikoa urrun. Halere, horrek ez du esan nahi, inondik ere, geure mugez, besteak beste, gaitasuna eta erabileraren arteko jauziaz, herri-administrazioetan euskararen erabilera normaltzeko ditugun arazoez, eta beste hainbat kontuez, ohartzen garenik.

Baina, dauela hamar urte ez bezala, gaur egun bi abantaila nagusi ditugu: batetik, ezinbesteko erreferentzia den lan egitarau jakina, eguneroko jardunaren arabera egokitu, osatu eta molda daitekeena eta, bestetik, han-hemenka sor daitezkeen

arazoak arazo, normalizazio prozesua atzera ezina bihurtu duen gizartearen eguneroko dinamika.

Urte hauek balio izan digute gainera, hasiera bateko ilusio eta halalegin sutsuen ondoren, batzuen eta besteen egiazko indar erlazioaz jabetzeko, oso euskaltzale izanik ere gutako bakoitzak diogunaren eta egiten dugunaren arteko tartiaz ohartzeko eta, azken batean, ekindako lanaren tamaina eta zailtasuna ongi ezagutzeko. Normalizazio-prozesu oro, dela Kanadan, dela Euskal Herrian, beti da zaila, aurkako sentsibilitateak bateratu beharraz gain ez baitago borondatearen baitan bakarrik: gerta daiteke borondate eta ahalegin handien ardin ere porrot egitea. Ekitea ez da aski, asmatu egin behar da.

Amaitzeko, azken hamar urteok ongi baino hobeto irakatsi digute hizkuntzaren eta gizartearen beraren aldaketa eta administrazioak dituen muga jakinak. Oinarri-oinarrizko erabaki eta erantzukizuna herritarronak, gutako bakoitzarenak, dira eta besterik esatea egiari uko egitea da.

TXOMIN HEGUY

EUSKAL KANTU-TXAPELKETA: ETA ONDOTIK ZER?

Duela hogeita bost bat urte, Iparraldean euskal kantu-txapelketak egiten hasi ziren. Maite Idirinek, Xabier Letek, Erramun Martikorenak, besteak beste, ordu haietan zuten beren burua eta talentua ezagutzera eman.

1985az geroztik, hats berri bat hartuko dute Txapelketa horiek ahal gutxi eta borondate askorekin eraikitako azpiegitura batzuei esker: bereziki Iparralde barneko hiru kultur etxeak (Uhaitza, Zuberoan; Haize Berri, Amikuze-Iholdin; Eihartztea, Hazparne eskualdean) eta Haizobilan, Garazi aldeko elkar-tea. 1987 eta 1989an hain zuzen, Euskal Herri osotik etorritako kantariekin egin ziren Eiheralarreko eta Iruriko final eder bezain hunkigarriak, zazpi probintzietan zehar eratu kanporaketen ondotik.

Aurten iragan da, beraz, helduentzat antolatu den azken euskal kantu-txapelketa, Euskal Herri osoko ordezkariak biltzen dituen «Euskal Kantu Txapelketa» izeneko batasunaren ardurapean, Amikuze-Iholdiko kultur etxeak, Haize Berrik kudeatu dituela Iparraldeko saioak eta final nagusia (Donibane-Lohizunen egin da uztailearen 28an, karia horretaz baliatuz Abbadie-Urrustoiaren omentzeko).

Euskal kantu-txapelketak, bere helburu nagusiak lortu dituela baieztatu daiteke: euskal kantuen tradizio herrikoia sustengatzea, abeslari edo talentu berriak plazaratzea, kreazio berriak bultzatzea.

Kanporaketa guztiak kontuan hartuz, bostehun bat kantari ausartu dira publikoaren aurrean agertzera, bakarka, binaka edo taldeka (egitaratuak diren abesbatzak salbu), musika laguntzarekin edo musika laguntzarik gabe. Aitortu behar da, azken urte hauetako edizioetan, txapelketaren araudiak hainbat landu, neurtu eta argitu dituztela antolatzaileek. Denontzat ulergarriak dira, bai kantari gisa parte hartzen dutenentzat, bai publikoarentzat (honi ere, saio bakoitzean, bere iritzia emateko ahala eskainia zaio).

Donibane-Lohizuneko finalerako, orotara 31 kantu hautatu zituzten epaimahaietako kideek. Berrehun bat kantari orotara, bi milako bat ikusle, giro beroa, antolakuntza garbia, teknikazko lan serioa (ez da batere erraza hainbeste kantari eta talde desberdinen soinustatzea).

- Gauza ohargarri bat azpimarratzekoa da aurtengo finalaren ondotik: soinuak, letra edo hitzari askotan hartu dion gaina nabarmena izan da, bereziki arizale gazteetan (horiei esker dira ere gehienbat kanta berriak entzun). Euskal kantari konfirmatuek gaur egun publikoari eta, hain zuzen, publiko gazteari eskaintzen dioten irudiaren indarra edo oihartzuna seguraski. Gehienak, orkestra batekin plazaratzen dira, argi eta tresna ugariekin.

Bestalde, eta hori baikorragotzat har genezake, musika-eskolek (Iparraldean ere) egiten duten lanaren ondorio gisa hartu behar genuke hainbeste musikariren taula gainean ikustea. Donibane-Lohizunen agertu diren soinulari gazte asko musika ikasten ari dira; ondorioz, ahozko edo belarriz ikasitako abesti

eta soinu batetik urruntzen ari da euskal kantu herrikoa. Bere onerako hain segur. Bainan, zer toki ukanen du —edo dauka jadanik— ohiturazko kantak, ahozko tradizioak, plazaratzen zuten grina? Bestalde, gaurko kantari gazteek musikari ematen dioten lehentasunak ez ote du beste itzal bat ere gordetzen: hitzaren, testuaren ahulezia eta nolabait euskararen egoera kezkarria?

- Oro har, txapelketak bere helburu premiatsuak betetzen ditu. Hala ere, damugarri da, ez baitu batere Hegoaldean (Nafarroan salbu) Iparraldean daukan oihartzuna, bai parte hartzaileen aldetik, bai publikoaren aldetik (oso hegoaldetar gutxi zegoen Donibane-Lohizuneko finalean).

Baina, gogoeta guztien artetik, galde garrantzitsuena gelditzen da: euskal kantu-txapelketak egiten dira; eta ondotik zer? Zer eskaintzen zaie gertakari horretan deskribitzen diren talentu berriak? Horientzat pentsatuak eta apailatuak diren baldintza onetako kantaldi batzuk antolatzen ote dira gure herrietan, abeslari horien sustengatzeko eta trebatzeko? Zer formazio proposatzen ote zaie ahotsa, taula gaineko jokaera, publikoarekilako harremana, kantu baten moldakuntza, saio baten egituratzea, etab., lantzen ikasteko? Erantzuna malaruski oso motza da, urrats batzuk senti badaitezke ere, Iparraldean bederen. Duela bi urte, ohiturazko kantu eta musika baten klasea ireki da Baionako Entzutegi Nazionalean, Beñat Achiary kantariak animaturik. Zuberoan aldiz, «Su Azia» elkar-teak hasia duen ohiturazko kanta-bilketa lan ikaragarrian oinarriturik, ahots hutsez kantatuak diren Zuberoako lehengo eta oraingo abesti ezagutuenetarik osatutako K7 bat plaza-ratu berria dute, besteak beste toki publiko gehienetan zabalduz (eskola, taberna...). Gaurko zuberotarrek entzun, ikas eta kanta ditzaten.

Esperientzia horien haritik joanez, bide berri batzuk asmatuz eta jorratuz, euskal kanta txapelketak deitzen duen ildo beharrezkoa hobeki baloratua izan daitekeela pentsatzekoa da. Euskararen eta euskal kantuaren mesederako.

XIRRIXTA, HAUR-HILABETEKARIA EUSKARAZ

Joan den apirilean, Euskal Kultur Erakundeak Uztaritzen daukan bere egoitzan aurkeztu zuen ume gazteei buruz moldatu duen euskarazko hilabetekaria, *Xirrixta* izeneko (4 urtetik, 7/8 urte arteko haurrei zuzendua).

Egia esan, ez da tipustapasean asmatua izan den egitasmo bat, ikerketa eta gogoeta luze bezain mamitsu baten ondorioa baizik. Duela bospasei urte, Uhaitzak —Zuberoako kultur etxeak— bildu zituen honen antzeko proiektu baten eramaileak: marrazkilari, kulturzale, irakasle batzuk, besteak beste. Uhaitzak ere piztu zituen lehen harremanak Okzitaniako Tolosa herrian kokatua den Milan argitaletxearekin. Duela dozena bat urte sortua, argitaletxe gazte honek bide egin du epe laburrez, Europan zehar erreferentzi puntu bilakatuz haurrari buruz gaur sortzen den prentsa eta literatur sailetan.

Laguntza eskasez, Uhaitza batasunak proiektua baztertuko du. Sortu bezain laster, Euskal Kultur Erakundeak egitasmo honen obratzea xede nagusitzat hartu zuen. Tolosako Milan argitaletxearekin harremanak berriz finkaturik, lantalde zabal baten laguntzari esker (Ikas batasunaren partaidetza besteak beste...), esan bezala, *Xirrixta*-ren «0» zenbakia apirilean presentatua izanen da, lehen zenbakia urrian harpidendun bakoitzari heltzen zaiolarik.

- Kontzepzio orokorrari dagokionez, Tolosako argitaletxeak sortu zuen lehen aldizkaria, *Toboggan* izeneko, hartua izan da eredutzat. Jakina da, hasieratik nalokatasunari eman zioten lehentasuna nabari dela Milan-en aldizkari eta liburu guztietan. Hezkuntz zientzietako ikerle, irakasle, idazle, marrazkilari oroek osoki parte hartzen dute proiektu desberdinen moldakuntzan. Ikerkuntza eta irudimen askoren ondorioak dira Tolosako argitaletxearen ekoizpenak. Euskal Kultur Erakundeak kontsideratu du deus gutxi berriagorik asma zitekeela kontzepzio orokorraren aldetik.

Hala ere, *Xirrixta* ez da *Toboggan*-en egokitze hutsa izango. Honen itxura, eredu orokorra errespetatu bai, bainan hasieratik ez da frantses aldizkariaren itzulpen soila. *Xirrixta*-ren 24 orrialdeetarik, 5 Euskal Herrian osoki sortuak izanen dira.

Oro har, *Xirrixtak* gaurko haurrentzat egina den aldizkari eder, aberats eta moderno baten aurpegia dauka, helburu pedagogikoak dauzkana, dudarik gabe, bainan lehen-lehenik, irakurtzearen atsegina sustatu eta hedatu nahi duen agerkaria.

Sail desberdinak proposatzen dizkio haurrari osoki kolorez egina den hilabetekariak: komikiak, joko didaktikoak, olerki eta bertso irudizatuak, eskulan eta ebakinak, sukalderako errezeta bat, erreportaia eta, azkenik, ipuin irudizatuak.

Irakurgaien nahiz eskulanan luzetasun eta zailtasuna orekatua da. Gainera, hiri-giroko eta baserri-munduko gaiak edo istorioak kontuan hartuak dira eta, bestalde, urteko egutegian oinarritzen da aldizkaria (sasoiak, urtean zehar diren ohi-turak, jaiak...)

- Beste guztien artean, euskararen arazoak ditu gehien mobilizatu proiektuaren eramaileak. Iruñeatik Baionara, Bilbotik Maulera ulergarria izanen den aldizkaria izan nahi baitu *Xirrista*-k.

Euskara batura jo dute egileek (egitura eta aditza bereziki) baina oso irekirik geldituz, elkarren ulermena zabaltzea eta hobetzea baita aldizkariaren helburu nagusietarik bat.

Hiztegi laburrak orrialde batzuetan, sinonimoak mako artean beste kasu batzuetan, ahalik eta giltza arinak eta laketak baliatuko dira euskararen mundu horretan bai haurra, baita jende heldua ere sarrarazteko.

Horretan baita, hain zuzen, *Xirrixta*-ren beste pario bat: euskara ez dakiten edo ongi menperatzen ez duten aitamentzat ere tresna egoki eta baliagarri bat izatea gure hizkuntzara hurbiltzeko, gauza batzuen ikasteko, lantzeko, hots euskarazko harreman bat sakontzeko beren umearekin —irakurritz, jostatuz, ikertuz, asmatuz— plazerezko eta goxotasunezko giro batean.

- *Xirrixta*-ren desafioa gaitza bezain itxaropentsua gelditzen da. Lehenik, Iparraldeak Euskal Herri osoari eta euskarari egitasmo garaikide bat zabaltzen die (Iparraldea, ez da bakarrik pastoral...), Gaurko haurrei (eta ondorioz biharko euskaldun irakurleei) eta gaurko gurasoei proposatua zaien aldizkari honek gure artean diren tirabirak eta mugak gaitdituko

dituela pentsa daiteke. Zeren, *Xirixta* finkatzen baldin bada, ekoizpen zabalago baten abiapuntua izanen dela kontuan hartu behar baita. Hain zuzen, beste adin batzuei zuzenduak diren aldizkariak obratu beharko dira (2/4 urte, 7/10 urte, etab.). Bestalde, jakin behar da beste herri batzuek oraidanik hurbiletik segitzen dutela egitasmo honen aurrerapena. Bretoinek, adibidez, datorren urtearen hastapenean, *Xirixta*-ren itzulpen bat egingen dute eta «0» zenbaki bat kaleratzeko erabakia hartua dute. Honek esan nahi du hizkuntza minorizatuen arteko elkar argitaratze-prozesu baten hasieran gaudela jadanik.

Xirixta muga guztien gainetik, herri hizkuntzen hedatzaile eta, aldi berean, lokarri izanen ote da?

JOSU LANDA

BALDIN LIZENTZIARIK BANU ARTEAZ JARDUTEKO

Barkamen eske hastea ez da lege onekoa, baina gaurkoan arteaz aritzeko asmoa dut, eta barkatuko didazue. Hogeita hamar urtetik gora izatearen krisia behar bezala ez gainditzeak sortzen omen dizkit halakoak, hots, inor gutxiren interesekoa den zerbaitez jardutea. Amak berriro esango dit ea zertan nabilen inork ulertzen ez dituen argitzalak harrotzen, eta oraingoan, ohi baino ganorazkoagoa izango du letania.

Debeku baita arteaz ulertzea. Arte-kontuetan jendeak zer pentsatzen duen ez du zipitzik balio, gero eta gutxiago baina. Masa-kontsumoaren baitan dauden beste kultur jardunbideak (antzerkiak, literaturak, zinemak...) publikoaren iriztean jasotzen dute nolabait aitzin edo gibelerako keinua. Arteak ez. Halako erakusketa bisitatzen duten hiru mila ikusleen gustuak ez du sutarako ere balio. Artistaren arrakasta erabakiko duena kritikoen esana izango da, oso neurri txikian, eta egindako salmentaren kopurua, erabakiorrenik. Kolekziogileek eta galeristek jotzen dute artearen tronpeta gaur egun, ia modu esklusiboan. Salerosketaren filosofia menperatu ditu sortzaile plas-

tikoak, *shopping*ak jaso du agintea. Nahi duena margotu edo zizelka dezake artistak, baina norakoa ahanzi gabe: kolekziogile pribatuen edo multinazionalen eskuetara irits daitekeen zerbait egitea, eta horretara saiatzea. Ereduzko azkenburua argia da: Christie's-eko enkanteetan sei zeroko zifrak lortzen dituzten artistak. Eta zuzena da xede hori, baina hobe argi izatea kritiko edo galerista ez garen beste guztion iritziak hutsaren hurren direna.

Bien bitartean, bere burua aditutzat ez daukan jendea hala-beharrezko konformismoan etsituta dago. Gustatzen ez zaionean ere esateko beldurrak dago. Zerbaitengatik izango da famatua eskultore hau, batek. Minimalista omen da, bestea. Horrexegatik da alferrekoa artelanez idaztea, alferrekoa eta poxi bat beldurgarria. Beharbada, artearen ingurukoez mintzatzea izan daiteke zuhur antzekoena. Neuk ere lau oinean egingo dut, beraz, hemendik aurrerako ibilbidea, beldurra legezkoa delako. Sasi batzuen azpitik eta hodei bakan batzuen gainetik. Den arinena, baina esaneko hitzetan.

DIRU BELTZA ETA ZERGAK

Inbertsio segurua da artea, diotenez. Egile batzuen bai, gehitu liteke. Galeristen galbahea gainditu edo ospearen geriza jaso dutenen artelanak erosgai preziatutzat har daitezke. Aberats asperrezinei zergak arintzeko eta diru beltza zuritzeko balio die. Eta erakunde publiko edo finantzariak ere jabetu dira inbertitzeko bide leun horretaz.

Egoera guretzat aski berri horren adibidea guttiz publikoa izan dugu, Nestor Bastenetzearena. Eskultoreak zor metatua zeukan Gipuzkoako Haziendarekin, eta «Euskal Kosmogonia» sailaren bozetoen bitartez kitatu du zorra. Kexu gutxi sor ditzake tratuak, inbidiak sortuta ez badira. Negozioa goitik behe-rakoa izan da bi aldeentzat. Aldundiak prezioz behera bereganatu du patrimonioa, eta artistak 6,2 milioiko zergak 'ordaindu gabe' utzi ditu. Instituzioei interes berritua antzematen zaie artearekiko, interes oso interesatua ordea. Beste artista gehienek, aldiz, debalde dute antzeko trataera erreibindikatzea,

aurrena Basterretxearen *cachet*-a eta sona aurkeztu behar lukete eta. Inbertsio batzuk besteak baino seguruagoak baitira.

Instituzioen interes interesatu horren atal gehiago badira, ondoren aurtengo pasadizuz hornituko ditugunak. Besteak beste, kaleko eskulturena.

KALEKO ESKULTURAK

Kalearteko espazioak eskulturaz betetzeak formula ona izan behar du. Arrakasta izugarria lortu du urte gutxitan. Orduan parkeetan egindako esperimientuek izurritearen arriskua ekarri dute orain. Portuak, autobideak, geltokiak... jokaera zabal-tzen ari da, eta ez dirudi krisi ekonomikoak ere geldiaraztea lortuko duenik. Eta formula ona izan behar du, bai erosten duen instituzio edo enpresaarentzat, bai artistarentzat. Gainera, eutsi egiten zaio artistek gero eta artelan erraldoiagoak egiteko erakusten duten ariera berriari.

Bide hori gaitzestea astakeria da, baina badu haragoko alderdi bat, artearen funtzio sozialetik aski urrun geratzen dena, hirigintzako hondamendiak estaltzeko erabiltzen direla sarritxo. Jakina, hori ez da Gasteizen kasua, esate baterako, kaleko eskultura gehien dituen hiria izatearekin batera hirigintza zainduena berak baitauka. Agustin Ibarrolak bi eskultura jarri ditu aurten Gasteizko kaleetan, hain zuzen, baina urte berean Donostiako Intxaurren hiru garren bat zutitu du, eta sesiorik izan da zenbait auzorekin. Instituzioek gure artistak modu horretan herritaratu nahi izateak paradoxa mingarri hori ekarri digu, izan dugun artistarik populistena eta populua bera elkarren aurkari. Intxaurrendoko anabasa urbanistikoa Ibarrolaren lana ezartzea zikinkeria bat makilatu nahi izatea besterik ez da; ez du zerikusirik arteak aporta dezakeen bizi-kalitatearekin. Eta noski, Ibarrolak ez dauka Donostiako zinegotzien zikinkerien kulparik, baina amuari lotu zaio. Artea ez da berez errugabea eta artistak batzuetan inuzente hutsak izan daitezke.

MUSEOKO MAMUA

Tradizio handikoa da museoek gertakari paranormaletarako duten egokiera. Horma zaharreko museo ugarietan izan dira mamuen agertzeak, askoz gehiagotan antzeman dira itzal susmagarriak, eta behialako psikofonia bat bederen ia guztietan entzun ahal izan da. Guggenheim museoa, modernoa eta inauguraziorako bost urte falta izanda ere, marka guztiak hausteko bidean dago, eta arteaz kanpoko auziak alde batera utzita ari naiz noski (museoa egiteko behar den dirua nondik nora lortzen ari diren oso bestelako arazoa baita). Ez da oso normala, adibidez, baita Txillida ere horrelako proiektu ofizial baten kontra egotea. Normalaz gaindikoa dugu ere, orainik orain, New York-eko ugazabekin sinatutako hitzarmena publikoa ez izatea. Negoziatu bitartean ezezik, sinatu ondoren ere sekretua da. Maketa bat eta orotasun batzuk besterik ez dira ezagutzen. Gainerakoa isilpean gordetzen ari dira, eta nahita. Erabilitako aitzakiek nekez balio dezakete; proiektua legebiltzar batek onetsi duelako erabaki demokratikoa izan dela pentsatzea, aberrazio demokratikoa besterik ez da.

Baina honetan ere, *business* eta *merchandising*-en esparruan mugitzen gara. Ulertzekoa da proiektuaren politikari eragileek kultur jendeari muzin egitea. Prospektikako operazioa da Guggenheim. AHV itxita eta Athletic aspaldian UEFARA joan gabe, museo bat izan daiteke XXI. mendean Bilboren ospea munduan barreiatuko duena. Begien bistakoa da artezaleek gozatu ahal izango dutela museo berrian, baina horien iritziak ez du batere pisurik eduki erabakia hartzeko tenorean, ezta erakina edukinez betetzekoan edukiko ere. Ikus ezazue gaia gobernuko politikarien modura, eta konturatuko zarete zenbat eztabaida hutsal izan ditugun azken hilabeteotan. Honetan ere, iritzia emateak pausua dena baino luzeago bihurtu nahi izatea bide da.

FUNDAZIOEN GURPILEAN

Patriarka-kontuetan lehengoaren antzera gabiltza. Duela urtebete arte Atauna begira egon ginen bezala, orain Altzu-

zara begira bizi gara. Non dagoen ere ikasi dugu, Eguesen aldamenean eta Iruñeatik gertu. Heriotz-bezperako begirada horrekin, egunkari batean Jorge Oteizaren azken argazkia ikusi dugu, bere hilobia izango denaren aldamenean. Gurutzea ere jarria dauka, egurrezkoa, xumea, «Jorge Oteiza Embil» hobiburuaz. Oinordekorik gabeko heredentziak beti dira korapilotsuak, eta Nafarroan 'erbesteratutako' oriotarrarena hala-koxea da, erabakitzen gaitza. Artista asko eta askok ikaragarrri zor diote, baina haren irudiko primu direnik ezin esan, berek sortutako arteaz bizi nahi badute behinik behin. Erabakia du Oteizak senipartea norentzat izanen den: Nafarroako Gobernuarentzat. Fundazioa ere izango da Altzuzan, eta horrekin inolako bakerik lortu du gerrilari bizarzuriak.

Txillidak ere nahi du bere Fundazioa, baina ez dauka erraza lortzea. Hain zuzen ere, honek baditu oinordekoak (artistak ez badira ere) eta ez du heredentzia musutruk oparitzeko asmorik. Aditua du Christie's-eko enkanteetan lor daitekeen zero kopuruaren usaina. Oteizaren salaketaz plagiatzaile izateaz epaitu duten urte berean, donostiarrak ospearean gailurra erdie-tsi du Euskal Herrian, Bilbo eta Donostiako erakusketez. Artistari buruz dabilen kontzeptu modernoaren arabera, ez luke zertan kexu egiterik. Ez du arazorik populuarekin, museoe-kin ere ez, are gutxiago zerga-kontuekin. Baina bere Fundazioa lotu gabe hilko ote den beldur da.

Hirugarren adinean ditugu bi euskal artista unibertsalok. Bat Fundazioarekin jada, eta bestea Fundaziorik gabe oraindik, baina biak bakardadean. Bakardade desberdinak, bata bilatua, bestea topatua. Biak filosofiazaleak ustez, Malevic *ver-sus* Heidegger. Erraldoiak, handiegiak nolnahi ere, hau beza-lako herri txiki batean kabitzeko.

IÑAKI MURUA

GIPUZKOAKO BERTSOLARI-TXAPELKETA

Badakit pasatako urak ez duela errotarik mugitzen baina, ur horiek pasa ote dira gero? Hasiera batean hainbeste aukera ez zuten bertsolariei atea irekitzeko modura planteatu zen, baina zertan geratu da? Txapeldunak ba al du lehen ez zuen ezer txapelaz gainera? Hobetu al du bertsotan edo geroztik egin diren saioetan ikusi al da aukera gehiago ematen zaienik itzalean zeuden bertsolari horiei?

Ez, zaletuok, ez da ezertxo ere aldatu. Plazaz plaza aski dabilen bertsolari-multzo batek uste zuena gertatu da zori-tzarrez. Eta oso txapelketa arrakastatsua izan zen hura, ongi antolatua, eta txapelketa gisa emaitza egokia eman zuena, baina bertsolaritzaren suspertze bat eman edo ahots berriak ezagutarazteko ez zuen balio izan. Ez behintzat ohizko saioetan jende berria ikus genezan eta horregatik bakarrik (ez bes-tegatik) merezi zuen orain atzera egiterik ez dagoen gurpil horren ibilbideari ekitea.

Baina aurrerago nioen bezala, hor gaude eta orain zer? «Jaioko dira berriak...» pentsatu eta aurrera. Euts diezaiegun dauzkagun txapelketei eta antola ditzagun saioak, herri-afariak, gazte-egunak..., denok ikusi nahi ditugun bertsolari berri horiek txapelketen enpatxuak gaisotu eta gehiago kantatzeko gauza ez direla gera ez daitezen.

Joera honen alde egon behar dugu baina gauza batzuk ezin ditugu oharkabean pasatzen utzi. Berriari aukerak ematean, batzuetan, ardura gehiegi beren bizkarrean jartzen ote dugun kezka daukat. Zenbat saio antolatzen dira bertsolariak erdibana hautatuz eta gehien dabilzanetatik erdiak jarririk, beste erdiak aukera gutxiago izan ohi dutenak sartzen dira. Irtenbide polita izan daiteke hau, bertsolari berri horiek erretzeko arriskuari ihes egiten jakinez gero. Nik uste, esateko, plaza guztietan dabilen bertsolari batekin berri bat jartzean, on adina kalte egin deza-kegula. Badakit bat edo beste oso ondo moldatu dela, baina kontu, ez da denentzat balio duen formula.

Nik uste, nerekin batera hasitakoek eta gure aurrekoek ere, ondo gogoan izango dituztela gazte-festetan edo despedidetan eta beste zenbait saiotan, hiruzpalau bertsolari elkarren jira-koak elkartzean, zeinen lasai eta gustora aritzen ziren, nahiz

eta beti ondo ez irten. Hala ere, hori bezain gogoan izango dute handiekin baterako saioetan hartutako muturrekoa. Hori ez da ahazten, orduko negarra berezia izaten baita, mikatzagoa.

Orain ikusten dudan arriskua hauxe da: hasi baino lehen muturrekoa hartzearena. Kartelak puntako eta berriekin osatzea ondo dago baina zergatik ez dira berriekin gehiago osatzen? Non dira garai bateko gazte-festak, gazte-afariak, eta abar? Bai, badakit puntakoetan hogeita sei urteko bertsolariak daukela batzuk, eta lehen aipatutako saioetan «garantia» gehiago eskaintzen dutela, eta?

Bizitza hasi eta goraka zoazenean, kostata zoaz baina polita da. Gora iritsitakoan (edo hala uste duzunean, edo gorago zoazenez iruditzen ez zaizunean) hasten dira benetako zailtasunak. Hamasei urtekin apustu horri aurre egiteko, denok ez gara gai. Batzuek asti gehiago behar izaten dugu zerbait garelara sinesteko edo sinestarazteko. Ez dezagun, beraz, irtenbide bera ezarri kasu guztietarako, bakarrarentzat irtenbide eta askoren amaiera gerta ez dakigun.

Eta bertsolari berri horri zer? Bada, dituen aukerak aprobetxatzeko esango nioke, jakiteko bai eta ez esaten, ez itxutzeko ustezko aukerarik onenaren aurrean eta ausardiz jokatzeko. Ausardiz, besteen aurrean abantaila duelako, «bertsozaleare n egoera ulertzen jakitea» bere alde daukalako.

Saio bakoitzean bere pertsonalitateari eusten saia bedi. Bertsokera desberdina dugu denok, geure hitz, errima eta konfidantzako doinuak. Horiekin moldatzen ahalegindu behar du. Ezin da «marabilak» egitera irten, ongien menderatzen dituen sailetan bere aletxo botatzera baizik, eta lortuko du.

Bertsolari izateko ez da zenbait zaletuk uste bezain jakintsu izan behar; gainera, denok dugu tontotik zerbait eta tontotasun hori ondo disimulatzeko lain jakitea da sekretua. Beraz, horrela ikusteak hasiera errazagotzen badizue, animo!

ARABAN EUSKARAREKIN ZER?

Nafarra arragoa dela garbi dago eta ez olerkariak hala esan zuelako bakarrik, baita elementu askotxo aurka eduki arren, bere nortasuna mantentzen jakin duelako ere, nahiz eta batzuek

bere euskaltasuna inondik ere onartu nahi ez izan, historiari kontra egin nahirik edo. Baina gauza bera esan al genezake Arabaz eta arabarrez?

Azken mehatxua UAk egin digu. Euskara bitrinara eta Araba EAetik kanpo geratzea eskatuko omen du, baldin eta kontuz ez bagabiltza euskaldunok gure eskariekin.

Uakoek, hain argiak ez direla dirudien arren, badakite horrelako adierazpenek ere funtzionatzen dutela eta beldurra sartzeko ez dagoela Tejeróz mozorroturik Gasteizko Legebiltzarrerera sartu beharrik. Beste *pistola* eta beste *tiro-mota* batzuk nahikoa dira lehendik nola hala dabilena erabat kukiltzeko.

Baina ba al zegoen horren beharrik? Gasteizen agintean dauzkagunek zer pentsatzen duten sarritan entzun dugu, eta urrutira joan gabe, hor daude Buesa jaunak «A» ereduaren alde egindako aldarrikapenak. Hori izango omen litzateke indarrez eta gainontzeko bitarteko guztien bidez arabarrei kendu zitzaizen hizkuntza berreskuratzeko biderik egokiena. «B» eredu inposaketatzat jotzen du ia eta, nola ez, «D» eredu euskararen aurkakotzat. Nora goaz horrelako jauntxoekin? Zer egiten du horrek postu horretan? Nork jarri zuen, zergatik, zertarako? Norbaitek jakingo du, baina gure eskualdean esan ohi dugu San Martinak aldera baserrietan egiten den «matanza» dela eta «eustaileak hiltzaileak hainbeste zerikusi duela».

Aramaion euskarak gaur egun bizirik dirau, orain dela bi mendera arte Araba osoan bezalaxe. Galera horri aurre egiteko hamaika lan eskerga egin du hainbat arabar euskaltzalek, orain edozein horrelakoak esanez etor dadin.

Arabako lurralde osoan zehar zabaldurik dauden ikastolek, herritarren ahalegin eta borondateari esker iraun dute inongo egoerarik zailenean. Ikasleek, ia ez dute, esateko, aukerarik geletatik kanpo eguneroko bizitza euskaraz egiteko. Horrek esan nahi du ikasle horri sinestarazi egin behar zaiola gero, erabilera hain urrira mugatua daukan hizkuntzan, ikasketak egitearen premia, eta hori lortu ezik, ezingo da Araba berreuskaldundu.

Helduen euskalduntzean ari diren euskaltegiek ere ez dute lan errazagoa baina, horiek behintzat, beren borondatez doa-

zen ikasleak dituzte eta irakasleek ere beste pox bat izango dute emandako aurrerapausoekin.

Baina beste batzuk ere ari dira jo eta ke, halaxe agintzen die-lako kontzientziak. Beren ikastetxeak euskaldundu nahirik, euskal adarra ezarri asmoz edo «B» ereduan lan egiteko prest. Ez dira asko izango, ez guk nahi hainbeste, baina badira.

Eskola publikoan ere badira lan horri aurre egiten diotenak, lehendabizi urte-mordo bat pasa, lana egin eta gau-eskolan euskara ikasten eta, azken urte hauetan Administrazioak eskaini dien aukeraz baliatuz, *izerdi*-mordobat kosta ondoren irakasteko gaitasun teoriko baten jabe egin direnak.

Benetako euskaldunberri dira eta lehenengo urteak lanean pasa ondoren konturatzen dira: beren ikastetxean «B» eredua matrikulari eustearren jarri dutela, kasu askotan; programa-keta, eskuarteko material eta gainontzeko bitartekoak beren kabuz eskuratu behar izan dituztela; klaseak prestatzeko lehen baino askozaz ordu gehiago sartu behar dituztela hizkuntza berri batean moldatu behar dutenez; derrigortuak daudela talde jakin batzuei eskolak ematera, eurak izan ezik, ikastetxean beste inor ez delako gauza gai horiek emateko; euskara ikas-teko kolpe zorrik jo ez duten funtzionariak lehen baino hobeto bizi direla, eta itxura denez, ez duela inork asmorik hor eskua sartzen hasteko.

Hala ere, hor dihardute etsi gabe lan eta lan, hauek eta besteak, besteak eta harantzagokoak. Horri esker aurkitzen ditugu, zoritxarrez harridura sortzen diguten (bai, harridura sortzen digu arabar bat euskaraz entzuteak, beste probintzieta-koekin gertatzen ez zaiguna) euskaldunberri adoretuak. Guk, txikitatik euskara dakigunok baino askozaz ere meritu gehiago duten euskaldunak dira horiek nerretzat, eta hala ere, batzuek, hiztotelka antzean euskaraz hizketan ari direla oharturik, barre egiten diete. A zer laguntza, hori da hori morala ematea, hori bidea inor eukalduntzeko!

Hori, besteak beste, euskarari barre egitea da. Bai, ez UAK bezala, ez Buesa-k bezala, baina azken batean gauza bera egi-ten ari gara: aurreraka zihoana hozten.

Ez dakienak erru handia du, jakin eta egiten ez duenak oraindik handiagoa eta erdipurdi jakin arren egiten saiatzen

denak meritu izugarria. Ez da hura meritu eta domina-bila ari, herri bati zor zaiona emate aldera baizik.

Noski, normala da UAk edo Buesa-k egiten dituzten adierazpenak egitea, eskuak libre dituzte eta gainera beste batzuei argumentuak ematen ari zaizkie egiten dutena baino gehiago ez egiteko, hau da: ezer ez.

Noiz sartuko ote dira UAkoak eta antzekoak euskararentzat eurek erreserbaturik dauzkaten bitrinetan? Noiz utziko ote dio euskarak eskale izateari?

Itxaropena omen da azkena galtzen dena eta ni itxaropen-tsu nago; badakit Guggenheim-ek Jorge Oteizari bezala, edo Joseba Arregik *Euskaldunon Egunkaria*-ri bezala, UAk eta Buesa-k ere lagunduko diotela arabar euskaldunberriari.

ANDRES URRUTIA

EUSKALTZAINDIAREN EGOITZA BERRIA

Urte luzetan erromes ibili ondoren, Euskaltzaindiak esku-ratu du azkenean, bere egoitza berria, dotore eta duina. Horri gehitzen badiogu euskal erakunde publikoekin (Euskal Komunitate Autonomo zein Nafarroakoekin) burutu duen finantzazio-hitzarmena, Euskaltzaindiaren izatea, hein handi batean bederen, ziurtaturik dagoela esan daiteke.

Badirudi, beraz, probisionaltasun eta behin-behineko egoitza eta baliabideen mamua uxatua izan dela euskararen inguruko lan akademikotik. Boluntarismotik profesionaltasunera doan bide luze/laburra egiten ari da momentu honetan gure Akademia.

Argi ikusten denez, azken urteotako lan-baldintzak ere aldatu eta antzaldatu dira euskararen inguruan. Unibertsi-tate eta bestelako erakundeek beren euskal ahaleginak eta ikerketak areagotzen dituzten neurrian, Euskaltzaindiari ere prozesu horretan non kokatu behar duen zehaztea ere bada-gokio.

Nere ustez, leku hau euskaldun guztiok batzen eta biltzen gaituen euskararen garapenean datza. Noranahi, noiznahi eta nonnahi. Ez, ordea, nolana. Oso adierazgarriak izan ziren, ildo honetatik jarraiki, egoitza berriaren inaugurazioan edo etxe hartzean Euskaltzaindiak bere baitan izan zituen fenomenoak: alde batetik, periodista eta erretratista ugari, artega eta atesoan, Hego Euskal Herriko bi erakunde politiko nagusien buruzagiak noiz agertuko zain, bioi elkarrekin egingo zioten lehen erretratuaren bila; bestetik, gela berean zeuden kolore guztietako politikoak, presentzia eta ausentzia esanguratsuekin.

Hori horrela izanda ere, Euskaltzaindiaz jarduterakoan burura datorkit arestian Jose Agustin Arrieta idazle finak izkiriari duena, alegia, euskararen munduko pentsamolde desberdinetako sektoreen arteko arbitraiaren beharra. Batetik eta bestetik elkarri mokoka ibiltzeke, elkar lanerako gutxienezko marko baten ezarpen amankomunaren premia.

Agian, une aproposa izan daiteke honako hau Euskaltzaindia ildo honetatik abia dadin eskatzeko. Topaleku, elkar-gune eta batasunaren bilatoki bihurtu, nork bere ideiei erre-nuntziatu ez, baina aldi berean ere, txokokeria eta pertsonalismoetan jausi gabe, besteenak ere eztabaidatzeko.

Ezin aproposagoko tokia dugu hemendik aurrera euskaldunok Bilboko Plaza Barrian. Bien bitartean, berba politik errealitate eta ekintza sendoetan gorpuzteko, besterik ezean, Euskaltzaindiaren lema har dezakegu ikurrintzat eta ondo-rioz: «Ekin eta jarrai».

FRANTSESA ERREPUBLIKAREN MINTZAIRA

Maastricht-en gerizpean eta aitzakian, konstituzio-aldaketak iragarri eta bete dizkigu *La France* handiak. Liberalismoaren habia, «laissez faire, laissez passer» esaera famatuaren aberriak, hizkuntzari dagokionez behinik behin, bestela jokatzeke erabakia hartu du eta bere bilakaera konstituzionalean hizkuntz aipamenik ez bazuen ere, hemendik aurrera, letra nagusietan agertuko zaio edonori «Frantsesa» dela Errepublikaren hizkuntza «ofiziala». Handik laburrera Europako Kon-

tseiluak onarturiko «Hizkuntza Gutxituen Karta» ere onartzeko adorea ez omen du izan V. Errepublika frantziarrak.

«Liberté, legalité eta fraternité... gezur polit horiek egia balite!» kantatu zuen behin bertsolari lapurtarrak. Iparraldeko euskaldun arruntak, ostera, dohain berezirik gabekoa, baina euskaraz «bizi» nahi duenak, berriro ere bere buruari galdetu beharko dio, sinetsi ezinean, ea zer demontre izan dezaketen euskarak eta Frantzian bizi diren beste mintzaira txikiek frantsesazale amorratuek horrela zapaldu nahi izateko.

Laster erantzungo diote diputatu frantsesek, ezagunak zaizkigun mugaz honako ahots askoren modura, harriduraz ikusi eta entzun dituztela Frantziako mintzaira txikien ordezkarien asaldura eta ezinegona. Nola da posible hori esatea? aldarrikatu dute ahots ozenaz, edonork entzuteko tenorean, jarraian eta aurpegi serioz, betiereko «Frantzia» horren «ondare» kulturalak direla baieztatu duten bitartean.

Euskalduna, aatik, baserritar jatorrizkoa izanik ere, fida-gaitza izan eta berehala gogoratu zaio beste herri ezagun baten konstituzioak zer dioen. Gaztelaniaz gutxi jakin arren, ozta-ozta irakurri du ondorengo artikulutxoa: «La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección». Segidan, aspalditik ezagutzen duen mugaz bestaldeko beste euskaldun bati galdetu dio ea hori horrela den eta zer-nolako eragina izan duen gizartean, eta honen erantzuna jasotzerakoan, kezka eta urduri samar, etxera joan zaigu gure hiritar euskalduna.

Berak oso argi zeukan European bizi zela, bere giza eskubi-deak ere bazituela eta, areago, Europako kontu hori euskararentzat ere onuragarria izan zitekeela. Orain, ostera, gauzak beste modu batean ikusten ditu. Euskal nortasuna sendotu eta trinkotzen den heinean, Europaren kontzeptua garatzen den ber, Frantses estatuak gero eta frantsesago egiten du bere izatea, gero eta itxiago bihurtzen da honelako autuetan. Gure euskalduna harriturik dago. Azkenean ere, buelta asko emanda gero, loa erdi galduta daukanean, ondorio batera heldu dela iruditzen zaio: «zenbat eta europarrago izan, hainbat eta mutuago».

PUBLIZITATEA ETA HIZKUNTZA EZ NORMALIZATUEN KONGRESUA

Kongresu hau izan da, nere ustez, Euskal Herrian ematen ari den euskararen sustatze eta bultzatze-prozesuan abiapuntu garrantzitsua. Hau esatea, topikoa eta banalitatea izan daiteke, jakina. Baina gakoa, neurri batean gutxienez, hortxe dago. Badirudi arlo publikoetatik gai pribatuetara pasatzen ari garela euskararen inguruko erronkan eta orain arteko hizkuntz normalkuntzarako planek, Administrazioari ezezik, gizar-teari ere zabaltzen diotela beren lekutxoak.

Azken finean, alfer-lana litzateke Administrazioa euskalduntzea, gizartea erderatzen bazaigu aldi berean.

Halere, kongresuaren berebiziko garrantzia beste alde batetik dator, hots, kontratazio masiboa egungo fenomeno eta gertakaria zaigun heinean. Izan ere, gaurko kontsumoa ez da kopuru txikietan finkatzen, handietan baino. Egunutako merkatuak etengabe eskatzen ditu produktu berriak eta kontsumorako eragingarriak. Hortxe dago eta horretan datza publizitatearen mamia. Publizitateak, nolana ere, mezua eskatzen du eta mezu horren eramaileak hitzak eta hizkuntzak dira. Publizitatean euskarak joka dezakeen oihartzuna eta eragin soziala, mass medietan bereziki, erabatekoa izan daiteke eta baita ere zenbait produktu saltzerakoan irudi positibo/negatiboa.

Teorian horrela bada ere, hau da, euskara publiko euskaldunarekiko hurbiltasuna erdiesteko lanabesa delako baieztapen hori, alabaina, berehala izan zen matizaturia, etxe komertzialek beren publizitatean euskara erabiltzeko duten ohituraren eza eta, batez ere, errentagarritasunaren falta zirela medio. Zenbait kasutan euskararen erabilerak sor dezakeen irudi negatiboa ere aztertua izan zen.

Aipatu zen, baita ere, katalan eta antzeko egoeran bizi diren beste mintzaireren egoera eta, beharbada, beste gai batzuen tratamendu eta sakontzea falta zen, hala nola, kontratazio masiboaren ondorio juridiko-linguistikoak, kontsumitzaile euskaldunaren ustezko eskubide linguistikoak, eta batez ere, mezua euskaraz emateko orduan, burutu behar den hizkuntz egokitzetza-prozesua, beti itzulpenaren morroi bizi gabe.

Publizitatea, kontsumoa, kontratazio masiboa... euskaldunok oraintsu arte ezagutu ez ditugun kontuak dira horiek. Alternatiba, alabaina, argi eta gure esku dago, hau da, artein katalan idazle batek idatzitakoa parafraseatuz, «euskara ere merkatu-hizkuntza da».

RAMON ZALLO

EUSKO JAURLARITZAREN KULTUR GASTUA 1992AN

1992. urtea aldaketa-urtea izan da Eusko Jaurlaritzaren kultur politikaren orientabidean. Biraketa hau harrigarri samarra gertatu da, aurreratu egin baitzaio, Sailburuak hartua zuen konpromezuari, azken hamar urteotako kultur politikaz balantze eta gogoeta bat egiteko asmoari, alegia. Gogoeta esplizitoak ezer erakusten ez duen arren, 1992ko biraketak behintzat, argi eta garbi erakusten du erabakiak nondik nora doazen. Aldaketa honen aurrean kultur munduaren erreakzioak guztiz ezkorrak izan direnez, erru handia litzateke Kultura Sailak bide hori urratzen jarraituko balu, kritikak aintzakotzat hartu gabe.

Politika berria: kultur gastu publikoa atzeraka

Kultur eta nazio-identitatea krisian eta eraikuntzan duen Komunitate batean harrigarria gerta daitekeen arren, Kultura

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
3,9	6,6	5,1	4,6	4,5	4,8	5,3	4,0	3,7	3,6	3,8	3,2

Iturria: estimazio propioa

—lehen Kultura eta Turismo— Sailaren aurrekontuak ez dira salbuespen bat gastu sozialen garapenaren baitan. Beren portaera erabat aldakorra da hasierako urteetan, Gobernuaren gastu osoa kontuan hartuz gero. Hasiera batean pisu handia zuten arren, urtetik urtera jaisten joan dira, 1987an salbu. 1985eko jaitsiera Lurralde Historikoen Legearengatik gertatu

zen, lege honen arabera Kulturako zenbait eginkizun beste erakundeen esku geratu baitzen. 1987tik aurrera, 1991n izan ezik, indizea beheranzkoa izan da.

1992. urteak beste urrats bat —erabatekoa— suposatu du. Kultura Saileko aurrekontua 1991ko 18.356 milioitik 18.950 milioira pasa da. %3,2ko *hazkunde txiki hau*, BPGren antzekoa, oso behetik geratzen da Gobernuaren aurrekontu osoak izan duen %21,3ko hazkundetik. Gauza beretsua gertatu da hezkuntzarekin, eta bereziki, unibertsitate-hezkuntzarekin.

Kultura Saileko gastua Gobernuaren gastu osoaren arabera (%tan)

	1990	1991	1992
Kultura Saila	15.613 (%3,59)	18.356 (%3,85)	18.950 (%3,27)
Kultura espezifikoa	13.943 (%3,27)	15.942 (%3,34)	16.854 (%2,91)
E.J.ren Aurrekontu osoa	425.900 (%100)	476.500 (%100)	578.285 (%100)

Iturria: Aurrekontuak eta estimazio propioa

Gogoan hartuko balira, ez Sailaren gastu guztiak, baizik eta Kulturarekin zuzen-zuzenean zerikusirik dutenak, joera baieztatuta geratuko litzateke. Gastu hauei, hertsiki kultur gastuak direnei alegia, hemendik aurrera «*Kultura espezifikoa*» deituko diegu. (Kanpoan uzten dira Gazteria eta Egintza Komunitarioa, Kirolak eta Turismoa, ez baitira, nere ustez, hertsiki kulturalak eta, aldiz, barneratu egiten da Euskararen Sustapenerako gastua. Honi, erraztearren, ez zaizkio erantsi Hizkuntz Politikarako eta Euskararen Aholkularitzarako partidak, Lehendakaritzaren menpe daudenak eta euskararen sustapenaren gastuaren %10 baino suposatzen ez dutenak. Hala-ber, Zerbitzu Orokorren Departamenduaren gastu guztiak Kulturaren inputatuko dira, bere egintzen zatirik handiena alor horietara zuzentzen delako.)

Kultura Sailaren Gastua, Kultur Gastu espezifikoa eta Eusko Jauriaritzako Gastu Osoa (milioitan eta %tan)

Aldaketak gastu-motan

1990ean ere, nahiz eta zatirik handiena (%80) EITB, HABE eta Orkestra Sinfonikoarentzat izan, Kultura Sailaren aurrekontuetan dirulaguntzek zuten pisu handiak kontrastatu egingen zuen Gobernu Zentralaren Kultura Ministeritzak laguntzetarako zeraman politikarekin (ez oso subentziozalea). Honek, bere egitura-gastuak finantzatu ondoren geratzen denarekin, azpiegitura eta kultur zerbitzuak bultzatzearen aldeko politika darama (museoak, liburutegiak, auditorioak, teatroak, zine-aretoak, Orkestra eta Koro Nazionalak, Gazteen Orkestra, Musikaren Hedakuntzarako Zentrua, Ballet Nazionala, Zentru Dramatikoa, Filmoteka Nazionala, etab.). Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak, berriz, 1990ean 617 milioi besterik ez zituen erabili hertsiki kulturalak ziren inbertsio eremuetarako (HABE eta EITB sartu gabe), eta gehiena, Ondare Historiko-Artistikoan.

Eztabaida daiteke politika subentzionaletatik —sorketaren, gizarte zibilaren beraren kultur produkzio eta hedakuntzaren eragile izan nahi duenak— azpiegiturak sendotu nahi dituen politika baten —produkzio eta atsegin sozialerako marko egonkorrak sortu nahi dituenaren— aurrean izan ditzakeen abantailaz edota desabantailaz. Eraginkorrena bi epigrafeen arteko oreka aurkitzea litzateke. Arazoa, beraz, bi bide nagusi hauek adierazten dituzten kontzeptu zehatzetan eta izango duten azken emaitzan datza.

Azken aldaketek, ordea, ez diote dilema horri zuzenean erantzuten. Albora utziz Oroipenen politika —1992a urte berezia izan da alde horretatik—, eta gastua handiegia izan bada ere (1.271 milioi), nahiz eta erlatiboki Gobernu Zentralaren fastuekin alderatuz gero, aldaketek *azpiegitura-politikaren* eta *imajin-politikaren nahastura* (Expo, Guggenheim) bateranzko bidea markatzen dute.

Inork ez du zalantzan jartzen imajin-politika batek duen intentsa, baina harrigarria da sorketak, hedakuntzak eta sustapenak baino garrantzi handiagoa izatea.

Subjektu erabakitzaila aldatu egiten da

1992an *atzerakoitasun* bat somatzen da Kultura Sailaren planteamenduetan. Garai batekoak, *sozialagoak* ziren: funtzio publikoak garrantzi handiagoa zuen «agente integratzaile eta eragile» gisa, ekimen sozialak —bereziki irabazirik bilatzen ez zuten pertsona fisikoen, enpresa txikien eta erakunde sozialenak— bultzatuz.

1992an *aldatu egiten da subjektu erabakitzaila*. Jadantik ez dira laguntza publikoaren bila dabiltzan ekimen sozialak lehenetasuna dutenak, baizik eta Administrazioak berak hartutako erabakiak —batzuk behar-beharrezkoak eta beste batzuk inposatuak nahiz eta erantzun soziala handia izan, Guggenheim edo Expo'92 esaterako—, aurrekontuaren zatirik nagusiena bereganatuz. *Zortzi kontzeptuk* —EITB (10.100 milioi), HABE (1.895), Expo'92 (1.010), Guggenheim (659), Anoetako Estadioa (600), Euskadiko Orkestra Sinfonikoa (600), EKI (320) eta «Amerika eta Euskaldunak» (291)— 15.475 milioi suposatuta dute, *Aurrekontu Osoaren %80, alegia*.

Arriskua —kasu honetan erabat gainditua— erabakiak botere politikoaren irudia hobetzeko erabiliak izatean datza, kultura instituzional eta espektakularrari lehenetasuna emanez, bigarren maila batean utziz, kultura bizia eta gizarte zibil estimulatu eta partehartzaile batetik sortutakoa. Kultura, batez ere, harreman soziala, identifikazioa eta errekreazioa da.

Berehalako hartzailea aldatu egiten da

1990ean dirulaguntzatarako, inbertsiontarako eta aktibitate tarako erabilitako diru-kopurutik %86, hau da, aurrekontu espezifikoen %95, erakunde publikoek zuzendutako egintzatarako erabiltzen bazen, 1992an joera areagotu egiten da eta *Administrazioa bera da berehalako onuradun* bihurtzen dena. Azken hartzailea gizarte bera bada ere (EITB, Expo'92, HABE, etab.) hau subjektu pasibo moldakor gisa tratatzen da, kultura sozialaren partaidekide edo azken arduradun gisa baino gehiago.

1992an kultur ekintzetarako erabilitako aurrekontu espezifikokoaren %93,13 Administrazioaren beraren erakundeei zuzenduko zaie. Honek banaketa erregrisboa eratzen du eta kultura interbenitu batez, politikoki interesatu eta dirigista batez hitz egiteko aukera ematen du.

Izan ere, gastu publiko espezifikoko kulturalaren berehalako hiru hartzaile nagusietatik —Elkarte Autonomoa eta Institutio Publikoak, Familiak eta irabazirik bilatzen ez duten Erakunde eta Enpresa Pribatuak—, Administrazioa bera da 14.990 milioi gestionatuko dituen.

«Familiak eta irabazirik bilatzen ez duten Erakundeek» 632,6 milioi gestionatu dituzte, hau da, aurrekontu osoaren %3,9 —1990ean aurrekontu espezifikokoaren %11 izan zen— eta Enpresek (aldizkariak, argitaldarien, Euskadiko Balletak, etab.ek) 472,4 milioi. Azken hauen egoera hobera egin du, %2,3tik %2,9ra igoz. Nolanahi ere, honek guztiak *gizarte zibilaren* mesfidantza izugarria adierazten du.

Gastuaren egitura funtzioen arabera

Ditugun datuen arabera lau kontsiderazio orokor egin genitzake:

- Lehenik: pertsonen, talde sozialei eta irabazirik bilatzen ez duten instituzioei emandako laguntzak izan dira politika-aldaketaren murrizketak jasan dituztenak. Gainera, ez dirudi aipatutako aldagaitza behin-behinekoa denik, aprobeztatu egin baita Oroipenen gastua kapitulu handitan zentralizatu ahal izateko. A reago oraindik, gastu txikietan ere, joera, berbera da: laguntzak ahal den neurrian ente publikoei eman eta geratzen dena ente pribatu pribilegiatuari.

Kultur Kezka-k arrazoi zuen Aurrekontuari eginiko kritikan. Enpresei —Euskadiko Balletari, Koru Federazioari— emandako bekak ezik, beste guztiak desagertu egiten dira eta, egoera hau leundu ahal izateko, Diputazioenak ez dira nabarmenki berretzen. Halaber, murriztu egiten dira Kultur Hedakuntzari, Zinari, Teatroari eta Ondare eta Museoen —Guggenheim salbu— zenbait kapitulari buruzkoak. Baita ere, euskararen sustapenerako laguntzak —Vasco Press, bideoak eta,

	1990		1991		1992	
	milioi	%	milioi	%	milioi	%
ZERBITZU OROKORRAK	8.315	60,6	9.635	60,4	10.527,8	62,4
Zerb. orokor.	460	3,3	440,4	2,7	427	2,5
Bekak	140	1	139	0,8	—	0
EITB	7.715	56,2	8.913	55,9	10.100	59,9
EUSKARAREN SUSTAPENA	2.799,64	20,4	3.136	19,7	2.091,94	12,4
E.A. Zuzendaria	374,15	2,7	386	2,4	196,94	1,1
HABE	2.425	17,6	2.750	17,2	1.895	11,2
KULTUR SORK. ETA HEDAK.	1.524,02	11,1	2.082	13	2.681,36	15,9
Musika, Folk eta Dantza	211,35	1,5	—	—	241	1,4
Orkestra Sinfonikoa	496,16	3,6	572	3,6	600	3,5
Sorkuntza eta Hedakuntza	182,07	1,3	—	—	140,31	0,8
Zinea	359,48	2,6	—	—	329	1,9
Teatro	105,87	0,7	—	—	99,45	0,5
Konmemorazioak	169,08	1,2	540	3,4	1.271,6	7,6
ONDARE HISTORIKO-ARTIST.	1.085	7,9	1.087	6,8	1.562,59	9,2
Ondare Artistiko eta Arkit.	201,41	1,4	—	—	240,27	1,4
Liburu eta Liburutegiak	131,7	0,9	—	—	313,9	1,8
Museoak, Arte Ederrak, Erak.	673,49	4,9	—	—	269,29	1,5
Guggenheim	—	—	—	—	659	3,9
Artxibategiak	79,37	0,5	—	—	80,13	0,4
KULTUR GASTU ESPEZ. GUZTIRA	13.724	100	15.940	100	16.862,9	100

Iturria: Estimazio propioa Aurrekontuetan oinarrituz

oro har, euskararen aldekoak—, kapitulu handiak eta liburu eta liburutegientzako laguntzak irabazten ateratzen diren bitartean. Honenbestez, *dirulaguntzen murrizketa 1.500 milioi ingurukoa izan da.*

Gauza bat litzateke dirulaguntzen xedea arrazionalizatzea eta lehentasuna duten arloen garapen-estrategia baten arabera planifikatzea —kalitate txarreko lan eta egintzen finantzazioa saihestuz, honela erdipurukoak funtzionarizatu baino ez baita egiten—, eta beste bat, 1992an gertatu dena. Dirulaguntzak, oro har, murriztu egin badira ere, kaltetuanak talde txikiak eta sortzaileak izan dira, kontuan hartu gabe aurreko lanaren kalitate eta emaitzen ebaluazioa. Hau oso argi ikus daiteke Bekei dagokien epigrafean. Erabat desagertu dira eta Diputazioek, aurten behintzat, ez dituzte bere gain hartu, nahiz eta etorkizunera begira akordioan batera iritsi nahi duten Lurralde bakoitzaren erantzukizuna izan dadin. Kultur Sorketa eta Hedakuntzari dagozkion epigrafe guztiei ere gauza bera gertatu zaie, Oroipenen epigrafeari buruzkoa salbu. Hau, koiunturalki, bi urtetan hamar aldiz berretu da. Halaber, Museoen epigrafea Guggenheim proiektuak ordezkatu du.

- **Bigarrenik:** dirulaguntzak murriztu egin dira. Baina mantendu direnak, bi instituzio-moten *mesedetan* mantendu dira: bateko, instituzio *publiko edo erdipublikoak* (Udalak, Musika Hamabostaldia, Euskal Media, Amerika eta Euskaldunak, Miramar, Gernika Gogoratuz), eta besteko, *instituzio pribatu homologatuak, finkatuak edo eragin handikoak* (Real Sociedad Baskongada, Eusko Ikaskuntza, Forum Deusto, Sabino Arana Fundazioa, Eliza, Elhuyar, Euskal Idazleen Elkarte, etab.).

Alde batera utziz edozein aurrekontu aurrerakoitan aipaturiko instituzio gehien-gehienak sartu beharko liratekeela, kritikagarria gertatzen dena zera da: kultura instituzional baten alde egiten den apustua, gainontzeko laguntzak eliminatuz.

- **Hirugarrenik:** hizkuntza egoera kritiko batean eta Kontseilaritza abertzalea duen Herrialde batean harrigarria gerta daitekeen arren, murrizketaren ondorio latzenak ezagutu dituzten kapituluen artean, euskararen sustapenari eta HABEri dagozkienak dira. Oro har, zazpi puntu baino gehiago jaisten da. Gai honek ez du ia oihartzunik izan Aurrekontuari eginiko kritiketan.

Egia da HABEren azpiegitura ia burututzat eman daitekeela baina, hala ere, ulertzen ez dena ekintzen finantzazioaren murrizketa da, helduen euskalduntzeak bultzada handiagoa behar duen Herrialde batean.

- **Laugarrenik:** *gestiorako barne-kostuak ere murriztu egin dira*. Hau ulergarria litzateke baldin eta murrizketa austeritate-eredu izateko asmoz egin balitz, baina gestioa sinplifikatu egin bada, gizarte zibilari zegozkion dirulaguntzak erakunde publiko eta pribatu homologatuetara joan delako izan da. Mar-txa honetan, beharbada, ez dugu Kultura Sailaren beharrik izango.

Euskaratzailea:
JON BERGARETXE

[GUNEN GURPILEAN

JESUS GIL MASSA

ARS EROTIKA
ARTELEKU-REN URTEKO LANA
IRAGANARI BEGIRA
MUSEO BAT PROIEKTATZEA
«CARRYING» EKINTZA

INAKI IRAZABALBEITIA

PEENEMONDE, 1942
BATEN BA AL DAGO?
NATURE
BUZTINEZKO OINAK DITUEN ERRALDOIA

BEGOÑA DEL TESO

DONOSTIAKO ZINEMALDIA: ZIRKO MOMORROA
TXOTXONGILOA, JAINKOENGANAKO ZUBIA
EUSKARAK BIZI GAITU ETA ANTZERKIAK ALAITU

ARTEA ZIENTZIA IKUSKIZUNAK

ARTEA

JESUS GIL MASSA

ARS EROTIKA

Bilboko Mertzetarren komentu hondatua Kultur Etxe bihurtu denez geroztik, aparteko tokia eratu da erakusketa bereziatarako. Garai bateko espazio barroko, ixil eta bakarzalea, otoitz-leku gisa erabilia zena, hautsita geratu da harrez gero: oinplanoa eta paramentuen beheko aldeak hasierako erai-kuntzaren adierazgarri dira oraindik, baina altuera erdian erai-kitako zorua, zati batzuetan bakarrik errebokatua, itogarri gertatzen zaio bisitariari, eta edifizioa oro har aurkitzen den egoera eskasak ia-ia ziztrinkeri eta armoni ezaren topagune izateko egina dagoelako itxura ematen dio eraikinari. Horregatik aukeratu zen agian toki hau, aproposena zelakoan, torturare n inguruko erakusketa bat bere baitan hartzeko lehenik edo erreptilei buruzko beste erakustaldi bat jasotzeko gero; ezin esan

daiteke oraingoan hautatu den gaia, sexua antzinate klasi-koan alegia, berezitasun txikiagokoa denik.

Artea bizitzaren alderdi ia guztiak adierazteko balio duen mintzaira unibertzala dela esan ohi da; artista ona bada, edozein gai, hutsal nahiz garrantzitsu, gertatzen da baliagarri. Arteak errealitatea eta ametsak, gizabanakotasuna eta kolektibotasuna, sakratu nahiz profanua dena, estasia eta, zergatik ez, baita sexua ere, adieraz ditzake. Eta Bilbon aurkeztutakoa, *malgré tout*, oso adibide ona da.

Erakusketa honetan arte klasikoan puntakoak diren hainbat obraren kopiak —kalitate aldetik desberdintsuak— bildu ditu, amankomuneko ezaugarria gai erotikoa izan dutelarik. Munduko museorik sonatuenen keramikak, terrakotak, erliebeak, freskoak eta mosaikoak ikusi dira Bilbotik igaro den erakusketa ibiltari honetan erreproduzitura, ikuslea greko-erromatarren ohitura zibilen ezagupidean jarri nahian, besteak beste. Baina erakusketa hau, publizitate-baliabide handiz zabalduta, zerbait gehiago izan da aldi berean, alegia, artea publikoari hurbilarazteko bitarteko bat, hurbiltze hori gai hau komentatu zahar batean aurkeztu izanak eragindako morboaz baliatuz lortzen bada ere. Fantasia erotikokoak, bizi-poza, arduragabetasuna, eta abar, arte-lanetan isladatzen dira, lehen mailako arte-lanetan gainera. Mundu klasikoaren kulturak, tabu sozialetatik gurea baino aldenduagoak, ez du bereizketarik egiten arte handiaren eta pornografia merkearen artean; horrela, autoasetasuna, homosexualitatea, zoofilia edo prostituzioa bezalako gaiak, itxuraz transzendentegoa eman dezakeen beste edozein gai bezala izan dira landuak; Amasis edo Trittolemoko pintoreen keramika apartak adibide bikainak dira zentzu horretan.

Kultur eskaintza honen aurkezpena ez da, ordea, behar bezain ona izan. Egia da ikusleari ez zitzaizkiola originalak aurkezten, kopiak baizik, baina ez da ahaztu behar egoki landutako kopia batek balio didaktiko ukalezina duela (Frantziako monumento historikoen museoa aipa dezakegu) eta begirune handiagoa ere zor zaiola kopiari. Bilboko erakusketan ez zen behar adinako ardura eta arretarik; gaien aurkezpenak zainduagoa behar zuen izan argibide-panelak jarriz ikusleari obren

esanahiaz jabetzen laguntzeko —jarritakoak laburregiak ziren—, eta piezek argi egokia behar zuten nabarmenduagoak eta estetikoki gozatuak izateko. Laburki esanda, mendebaldeko kulturaren sorburuetara ohi ez bezalako modu batez hurbiltzeko eragingarri bikaina izan zitekeen erakusketa hau, oro har, anekdota hutsean gelditu da askorentzat.

«ARTELEKU»REN URTEKO LANA

Euskadi berpizkunde ekonomiko baten premian dagoela ageriko gauza da, baina ez dugu hori zertan komentatu beharrik, ez baita hau, gainera, lekurik egokiena horretarako; kultur eta arte-arloan berpizkunde bat behar dela ere agerikoa dugu, nahiz eta hau pertsona-kopuru gutxiagoren kezka izan gehienbat, herrialde bat kulturalki eta artistikoki berpizteko inbertsio itzelak behar direla sinesten hasten ez bagara behintzat. Oso litekeena da Bilboko museotzarra zabaltzea lagungarria izatea Euskal Herriko bizitza artistikoa indarberritu dadin, baina paradoxa Donostian dugu, bertan ez baita ia azpiegitura museistikorik, ez dago Artearen Historia edo Arte Ederrak ikasteko tokirik eta —beharbada guzti horrengatik— hortxe egiten da arte garaikidearen aldeko lan gehiena. «Arteleku» dugu horren erantzule.

Laguntza ofizialak (Gipuzkoako Foru Aldundiarenak) eta bakarren batzuen gogo beroak ahalbideratu egin dute bere adineroa frogatua duen erakunde honen garapena. Arte-munduari lotutako arlo guztiak lantzen dira bere ekintzetan, argitalpenak, tailerrak, hitzaldiak, mahainguruak, erakusketak, etab., ekintza artistikoa, sormena eta gogoeta sustatzen dira eta, batipat, profesionalen eta zaletuen arteko topaketa bultzatzen da artearen inguruan, giro sortzaile eta arteen benetako foro bihurtuz. *Zehar* izenarenkin bi hilabetero kaleratzen duen aldizkariak, interesgarria bezain gutxi zabaldua denak, guzti horren informazio zehatza ematen du.

Ez da gure asmoa zabalduriko ekintza anitz eta desberdinak urte bukaera honetan aztertzea, baina balantze bat egitera iritsi gabe, horietako batzuk gogora ekartzea komeniko litzateke.

IRAGANARI BEGIRA

«Arteleku» nekimenen ezaugarri esanguratsuenetako bat, artearen historia edo estetikari buruzko eztabaida sortzean, gaiaren inguruan garatzen dituen ekintza-ugaritasunean datza.

Futurismoari eskainitako tratamendua dugu horren adibide garbia. Gai honen inguruan 1991. urtean antolatutako mintegiak jarraipena izan du aurten ere; lehenengoa gaiak sortu zuen interesaz eta testu eskasiaz ohartzeko baliagarria izan baldin bazen, bigarrenak eta haren ondorio logiko gisa, *Begirada Urduria* izeneko liburuaren argitalpena ekarri du, non Javier San Martinek hautaturiko idazki eta testu futuristak biltzen diren, hitzaurreak eta oharrak ere bereak direlarik. Liburu bat argitaratu eta modu nolabait akademizale batez aurkeztea egintza hotza gertatu ohi da beti, baita askotan oihartzun sozial eskasekoa eta, jakina, osagai estetikorik gabea ere; kasu honetan, ordea, «happening» delakotik oso gertu dagoen ekintza batek inguratu eta bete egin du zentzuz testu-bilduma bat, Futurismoa bezalako fenomeno kultural konplexu bat, abangoardia historiko ukaezina eta, Dadaismoarekin batera, eguneroko bizimoduan benetan sartu den bakarra, publikoari hurbilduz. Zentzu honetan, moda futuristako desfilea (Amaia Castrillo diseinatzaileak interpretatua) eta menu futurista baten dastapena (Sukaldaritza Eskolak prestatua) teoria estetikoak bizitzaren aspektu guztietan uztartzeko saio futuristaren adierazgarri bizia izan ziren.

Walter Benjamin-i bere jaiotzaren mendeurrena dela eta eskainitako omenaldiak hainbat ekintza ere ekarri zituen batera. Ez zen hau pentsalari alemaniar honi bertan egiten zitzaion lehena, 1990ean jada mintegi bat burutu baitzen *La tensión de la forma* izenburupean; aurtengo omenaldian eta gaiari berriro heldu nahian, «*Walter Benjamin. Denbora, Mintzaira, Metropolia*» izeneko liburua aurkeztu zen, Francisco Jarauta-k, José Jiménez Remo Vodei-k eta José Luis Brea-k lehen aipaturiko mintegian esandakoak hemen jasotzen direlarik. *La línea de Portbou* bideo-instalazioa eta *La última Frontera* pelikularen proiektzioa omenaldiaren parte izan ziren W. Benjamin-en bi gertakizun gogora ekarriz: Pirinioetatik egi-

niko pasaera eta bere suizidioa Portboun errepatriatua izango zela jakitean.

MUSEO BAT PROIEKTATZEA

«Arteleku»k, bestalde, lankidetza aldi bat hasi du Donostiako Arkitektura Eskolarekin —emankorra izango den aldi bat seguraski—. Joan den uztailean *Museo bat Proiektatzen* izenburupean burututako erakusketa izan da aurreneko esperientzia. Museo baterako proiektu bat egitea, gizakiaren manifestazio artistikoak mirestu, gozatu eta birsortuak izateko leku bat proiektatzea, erronka handia da, eta erakusketaren koordinatzaileek agertu dutenez, XX. mendea hiltzorian dagoela museo bat planifikatzea sorketa arkitektonikoaren esentzia bihurtzen da.

Arkitektura Eskolako azken zikloko ikasleek museo bat leku jakin batean nola ezarri landu zuten, era askotako irtenbideak eskainiz. San Telmo Komentu dominikar zaharra bi sekzio desberdinetan —Etnografia eta Antropologia batetik, eta Pintura eta Eskultura bestetik— antolatutako multzo museistiko bezala berregituratzea zen gáinditu beharreko lehen arazoa. Espazio urbanoaren berregituraketa, museoaren fatxada zaharraren integrazioa, San Vicente Eliza, Urgull mendia eta hain egoera eskasean dagoen Zuloaga plaza erantsi behar zitzaizkion zailtasunen zerrendari. Bigarren supostuan, Gasteizko ertaroko alde zaharraren erdialdean kokatuko zen pintura-museo baterako proiektua prestatu behar zen, aparteko multzo urbano bateko sektore andegatu batean egin beharrekoa hain zuzen. Azken ariketa gisa, *leku bat* berreraikitzea zen, horretarako Ziortzako Kolegiataren aktuazioa jarri zitzaielarik, beste bi supostuetan bezala, zaharra eta berria elkarlotuz egin behar zutena.

Esperientzia hau bi aldetatik gertatzen da interesgarri: bate-tik, Zaharra eta Berriaren artean eta Arkitektura eta Artearen artean (Arkitektura bai Artetzat eta bai arte edo arte-lan desberdinak biltzen dituen markotzat hartuta) dauden erlazioekiko kezka bat dagoela erakusten duelako, eta bestetik, euskal arkitektoek soluzio anitzak proposatuz nolako kalitate-maila lortu duten agerian gelditzen delako.

«CARRYING» EKINTZA

Beste zenbait aktibitate, pintura, eskultur edo litografi tailerrak kasu, ekintza artistikoaren sortzaile bihurtzen dira gaur eta hemen. Baina ekintza artistiko hau ez da tailerren baitara mugatzen, oihartzun soziala bilatzen du eta, honekin batera, baita gizartearen inplikazioa ere. Pepe Espaliu-k zuzentzen duen eskultur tailerra eta bertatik abiatu den «Carrying» ekintza delakoa adibide ona dugu.

Ekintza hau joan den Irailaren 26an burutu zen. Bi lagun berrak HIESak jotako gaixo bat —Pepe Espaliu bera— garraiatu behar zen lurra ezein momentutan ukitu behar ez zuela. Donostiako erdialdetik aurrez prestatutako bidea luzera berdineko tarteetan zegoen banatuta, eramaileak txandaka aritzen zirelarik. Ekitaldia amaituta pankarta handi bat zabaldu zen euripean Alderdi Ederreko lorategietan, HIESak hildako pertsonen izenak erakutsiz. «Carrying» hitzak, literalki, *garraiatzen* esan nahi du, orainaldian burutzen den ekintza bat adierazten du; ideia hau EEBBetan egin ohi den zerbaitetik hartua da: sendabiderik ez duten gaixo hauek garraiatuz, eramanez, ekarriz, garbituz, jaten emanez, eta abar, laguntza bat eskaini nahi zaie, elkartasuna eta mugimendua adierazi nahi duen ekintza bat burutu. Espaliu-k berak esan duen bezala, erreakzioak sortarazi nahi dituen salaketa hau angailaren ideian dago oinarrituta —ohorearen angaila, gaixoaren andak—.

Espaliu-ren ustetan, HIESak zerbait positiboa ekarri egin dio arte munduari, zeren eta 80ko hamarkadako artistaren individualismoa baztertzeaz batera —marketina eta merkatua ziren kezka nagusia— arte-mundura iristen diren elkartasun-erreakzioak ere eragin baititu salaketa eta konpromezua-
ren lan kolektibo batean isladatuz. Artea, beste gauza batzuen artean, gizakiak ingurunearekiko duen erantzuna baldin bada, HIESa ere ingurune horretakoa da gaur eta hemen, eta gaixotasuna hor egoteak artearekiko konprometituagoa den mintzaira bat sor dezake, eta salaketan oinarritutako erantzun artistiko bat eskatu hipokresia eta beldurraren aurrean.

Beharbada horregatik agertzen da Espaliu fidakor: «Artea gizartearen azken zatia da gaur, herri-kontzientzi mailan interes gutxien sortzen duena, axola gutxien duena, transzen-

dentzia gutxien duena. Dena den, artistaren lanarekiko konfindantza eroari eutsi egin behar zaio. Nik uste fikzio batean mantendu behar dugula, mundua eta errealtatea aldatzeko gai garela, hain zuzen».

Euskaratzailea:
JUAN MARI BECERRA

ZIENTZIA

INAKI IRAZABALBEITIA

PEENEMONDE, 1942

Joan den urriaren 3an Alemaniako Peenemonde hirian kohete-hegaldi baten 50. urteurrena ospatu zen. Ospakizun handia izan nahi zuena, txikerra izan zen, baiezkoa emandako gonbidatu asko ez baitziren, Alemaniako prentsaren presioen ondorioz, bertaratu. Zein da bada, dioxosozko kohetea? Hitler-en arma izkutuetakoa bat, V2 izenekoa hain justu. Kohete horiek Londres eta beste hirietara jaurti zirenean 2.754 lagun hil eta milaka zauritu zituzten. Beraz, zergatik ospatu?

Ekitaldiaren antolatzaileak asko harritu dira ospakizunak harrera txarra izan duelako. Ez dituzte sortutako kontrako erreakzioak ulertzen. Antolatzaileek V2ak geroxeago sobietarrek zein estatubatuarrek garatutako lehen kohete espazialen aitzindariak izan zirela diote eta hauxe erantsi: «Kohete txarrik edo onik ez dago. Arazoa jendeak gaizki erabiltzea da». Hau Fernandoren egiak baino ez dira. Izan ere, gerra gorrian Hitler-entzat (beste edozeinentzat berdintsu) koheteak egiten badiharduzu, gozokiak banatzeko ez direla izango argi eta garbi daukazu. Are gehiago, SSKo maiorea bazara eta Wernher von Braun baduzu izena.

Wernher von Braun-ek, beste askok legez, Peenemonde-ko zentruan aritzea beste erremediorik ez zuela izan eta bere asmoa eta ametsa beti, gizakia espazioan jartzea izan zirela aldarrikatzen zuen aukera ematen zioten une orotan, ge-

rra-garaiko bere lantegia zuritu asmoz. Barregurea ematen didate horrelako aldarrikapen inuxenteek, ez bakarrik ezkutatzen duten gizatasun-ezagatik, baizik eta guk horiek sines-teko bezain ergelak garela uste dutelako adierazpenen egileek. Gauza bera pentsatuko zuten hain segurki, gerra ostean uga-zaba berri izan zituen estatubatuarrek. Alabaina, ez zitzairen askorik axola izango, EEBBen handitasunerako koheteak egiten jarri baitzuten lanean.

V2a ez zela zientzia apolitiko inuxentea agerikoa da. Teknologia politiko hutsa zen ezpairik gabe. Peenemonde-ko taldeak fisikaren oinarri teoriko ezagun batzuk erabili zituen gerra-arma bat egiteko. Oso ondo egin zuten lan eta hori ukatzerik ez dago. Egungo espazioaren esplorazioaren oinarri teknikoak jarri zituzten gainera. Hala eta guztiz ere, ez da, nere aburuz, ospatzeko moduko ekimena.

Bukatzeko, Tom Lehrer komiko satiriko estatubatuarrak 1960ko hamarkadan idatzitako kanta baten leloa ekarriko dut hona, saldu nahi digute zaldi errena oso egoki azaltzen du eta. «*Once they go up, who cares where they come down? That's not my department -says Wernher von Braun.*» (Gorantz abiatu eta gero, non eroriko zeini axola dio? Ez da hori nere saila -Wernher von Braun-ek dio.)

BATEN BA AL DAGO?

Unibertsoan bakarrik al gaude? Bizia beste nonbait ere garatu al da? Eta garatu bada, izaki inteligenterik eman al du? Antzeko galderak makina bat bider jarri dizkio gizakiak bere buruari eta, datu zehatzen ezean, arropostuak bariatuak, anitzak eta tankera guztietakoak izan dira. Biziaren singularitatea (Lurrean baino ez da garatu) aldarrikatzen dute batzuek, aniztasuna besteek ordea. Azken hauekin nago ni. Baldintzak egokiak badira, bizia unibertsoko edozein txokotan sor daitekeela uste dut eta gure planetari eta bere jatorri eta bilakabideari buruz dakigunari begira, bizia garatzeko baldintzak non-nahi daude unibertsoan.

Bizi estralurtarraren aztarnen bila hasi da joan den urriaren 12an NASA \$100 milioi kostatuko den SETI izeneko proiektu-

tuaren bidez. Proiektu honek ez du jaurtigailu kementsurik edo zunda espazial sofistikatuaren beharrik, lurraren gainazaletik egingo baita bilaketa. Bizi estralurtarraren bilaketa irratiteskopioen bidez burutuko da, zibilizazio estralurtarrek espaziora bidalitako irradi-seinaleak detektatu nahi direlako. Horrela egitearen arrazoiak eta proiektuan usatuko diren baliabideak hemen azaltzeko asmorik ez dut eta irakurleak arazoan sakontzeko gogorik badu, *Elhuyar. Zientzia eta teknika*. aldizkariko 1993ko urtarrileko alea irakurtzeko gomendioa luzatzen diot.

Espazioko irradi-seinaleak detektatu gura izatea, espazioko telefono-lineak zulatzea dela esaten dute SETIren kontra daudenek eta gonbidatuak izan ez garen elkarrizketan belarria sartzeak arriskutan jar gaitzakeela erantsi. Gurea baino askoz ere garatuagoa dagoen zibilizazio batekin harremanetan jartzen bagara, hura irentsi egingo gaitula esaten dute eta «*begira Ameriketako indioei jazotakoa bestela*» azpimarratzen dute. Hauek izaki inteligente hipotetiko horiek *Alien* filmeko muntrotzar odolzalearen modukoak dakuskite.

NASAKo eta SETI proiektuaren beste hainbat erakunde sustatzaileetakoek nahiago dituzte ET moduko balizko estralurtarrak irudikatu eta horien artean muturreraino joaten direnak Lurraren salbatzaile moduan jartzen dituzte. Erljio berria ote?

Bi jarre rok desegokiak eta sinpleegiak direla ez dago dudarik eta ezezagunaren aurrean agertzen diren arketipo tipikoak dira. Norbait topatzen badugu, ez deabru ezta jainko ere ez da izango.

Aurkitzen badugu, zer? Bakarrik ez gaudela ziurtzat jo ahal izango dugu bederen. Eta aurkitzen ez badugu? Oraingo egocera berean izango gara, biziaren singularitatearen kontra edo aldeko argudioek sendo iraungo dute. Toki egokian eta une egokian bilatzen jakin ez dugula esatea baino ez dugu izango.

Aurkitutakoan komunikazioa posible izango al da? Izarrrarteko mintzakideei telefono-linea luzatu egin diegula adieraztea komenigarria izango ote den ikusi beharko litzateke lehen-lehenik. Horretan ere adostasun-eza dago eta batzuek «*Hemen gaude*» moduko mezua lau haizetara zabaldu beharko genukeela grinatsuki defendatzen duten anartean, beste batzuek, zuhurrago jokatzuz, zain eta adi gelditzea gomendatzen dute. Eztabaida horrek irtenbide xamurrik ez du, bestalde.

Gainera, nola komunikatu? Izaki inteligente estralurtarrekiko komunikatze-ahalmena, tribu primitibo baten kideen eta gizaki zibilizatuen arteko komunikatze-ahalmenarekin aldaratzea nahikoa eritzi zabala da nik uste, horretara bultzatu baitute zientzi fikziozko idazleek besteak beste. Alabaina, gogora ekarri nahiko nuke batek egin zuen konparazioa, zeren eta hark gizakion eta izaki inteligente estralurtarren arteko komunikazioa, barraskiloen eta gizakion artean dagoenetik gertuago egon litekeela goian aipatu kasutik baino esaten baitzuen.

NATURE

Nature ospe eta izen handiko zientzi astekari britainiarra da eta, akaso, irakurleak bere berri badu jada, egunkari eta aldizkarietan sarritan aipatzen baitute iturri zientifikoaren jatorri gisa.

Hala eta guztiz ere, ez dirudi *Nature*-ko arduradunek lozorroan jausten direnik. Izan ere, duela hilabete batzuk, aldizkariaren harpidetza egitera gonbidatzen ninduen foiletotxo bat jaso nuen. Bertan, datu txit interesgarriak ageri ziren. Alde batetik, aldizkariaren hedadura azpimarratzen zen, mundu osoko 52.000tik gora zientzilari bere harpide direla aipatzen baitzen. Ez da bada, marka makala! Eta bestetik, kalitatea ere erakusgai jartzen zuen, 1950etik hona 160 nobel saridunek 1.200 lanetik gora argitaratu omen dituztelako bere orrialdeetan.

Alabaina, ni gehien harritu ninduen ondorengo hau izan zen: 1991n argitaratutako zientzi artikuluetako bibliografian gehien aipatutako 10 artikuluetatik zazpi *Nature*-n argitaratutakoak direla. Jakina, artikulua bat aipatua izateak azaltzen den lanaren kalitatea bermatzen du.

Horrek erreflexiorako puntu polita jartzen du mahai gainean. Ospe eta prestigiozko artikulua aldiak bakar batean metatzea zientziarentzat onuragarria al da? Ene iritziz ez, horrek monopolio eta monolitismoarako bidea ematen duelako. Ez pentsa *Nature*-n ez beste aldizkari batean argitaratzeak lanari bigarren mailako zigilua jartzea gerta litekeela (espero dezagun horrelakorik ez jazotzea) esaten dudanik, baizik eta

zientzian garrantzizkoa dena oso zabalera txikiko bidean abiatzea jazo litekeela. Aldizkari guztietan zuzendaria eta *referee*-ak daude eta horiek lerro jakin bat ipintzen diote, zer publikatu eta zer ez deliberatuz. *Nature*-n ere horrelakoak daude eta, guztiek bezala, beren ideia eta grinak dituzte. Gerta liteke, bekak eta dirulaguntzak ematen dituztenen iritziz adibidez, eskatzaileak *Nature*-n argitaratu duen ala ez, edota proposatzen duen ikerbidea aldizkari horretan bultzatu edo argitaratzen direnen lerroan dabilen ala ez, pisu handiko argudioa izatea balantzak alde batera ala bestera egiterakoan.

Nature-ntzat ez, zientziarentzat ordea bai, oso onuragarria liteke, 1992an aipu gehien jasotako hamar artikulua hamar aldizkari desberdinetan publikatuak izatea.

BUZTINEZKO OINAK DITUEN ERRALDOIA

Elhuyar. Zientzia eta Teknika aldizkariaren azaroko alean oso datu interesgarriak argitaratu dira munduko bost estatu pisuenetakoen baliabide-erabilpenari buruz. EEBB, Japonia, Alemania, Frantzia eta Erresuma Batuko Barne-Produktu Gordinak 1989an hainbat alorretan nola banatu ziren adierazten dute datuok.

Gutziz deigarria da, EEBBk bere BPGaren %65,5 defentsa-zereginetan erabili zutela eta soilik %3,8 industri ikerketan. Beraz, EEBBtako ekonomiak defentsarekin eta ondorioz, armagintzarekin, duen erlazio estua argi eta garbi nabarmen-tzen da. Hortik letorkioke akaso, gerra hotza amaitu ostean dituen arazo ekonomiko larriak eta kontsumo-produktuen fabrikazioan pairatzen duen desoreka.

Estatistika horren beste muturrean, EEBBen bi merkatal eta industri lehiakide handienak daude, Alemania eta Japonia hain zuzen ere. Hauek, askoz ere gutxiago gastatzen dute defentsan, %9 eta %19 hurrenez hurren eta aitzitik, industri ikerketan nahikoa gehiago inbertitzen dute, %13,8 Japoniak eta %20,7 Alemaniak. Gainera, espazio-ikerketan ere, Japonia eta Alemania EEBBak baino gehiago inbertitzen ari dira proportzionalki: EEBBak %7,3, Alemaniak %8,5 eta Japoniak %11,1.

Bestetik, Alemania eta Japonia munduko ekonomiaren menperatzaile eta bultzatzaile dira. Hortaz, datuoi begira, ekonomia sendoa izateko jorratu beharreko bideetako bat argi eta garbi dager, industri ikerketa sendoa izatea, alegia.

IKUSKIZUNAK

BEGOÑA DEL TESO

DONOSTIAKO ZINEMALDIA: ZIRKO MOMORROA

Lerro hauek idazten ari naizenean, azaroaren azken igandean alegia, Venezia, Cannes eta Berlin-ekoen parekoa izan nahi bide duen Donostiako Zinemaldia buru gabe dago. Rudi Barnett-ek, belgikar pikaro alenak, zeluloidearen usaina nolakoa den ere ez dakienak, Flandeserako bidea hartua du dagoeneko, indeminizazio moduan jasotako bost milioi t'erdi poltsikoan dituela. Egoera normala oso. Txit arrunta burugabetasun hau zeren eta Donostiako Zinemaldiak ez baitu ez bururik, ez hankarik, ez helbururik, ez buztanik, ezta zeluloidezko ideologia-rik edota nortasunik ere. Aspaldi ohitu zen horrela bizitzen. Abendua izkina batetik guri begira zegoen garai hartan, Ordez-kari orokorra izana zen Diego Galánek hitz eginda zeuden jada Alkate jauna, Kultura Foru diputatua, Joseba Arregi eta Espainiako Kultura Ministeritzatik bidalitako bozeramailea. Baiezean egon ziren denak, duda-mudatan.

Lau urtez iraileko zinemaldia bideratu zuen emakume endredamakilak, Pilar Olaskoagak alegia, Urumea ondotik arrapaladan, itsumustuan, arineketan joan zenak, ez zuen eskaintzen zioten kargua onartu. Bidezko eta taxuzkoa erabakia. Birmoldaketa sakona bezain krudela behar du Zinemaldiak. Hori gabe, bertan ibili denak ez du begi garbiekin eta asmo ondraituekin bueltatzerik. Airea bera dago ustelduta. Egiturak darka. Langileak... fineziaz esateko, gutxienez... aspertuta. Oraino, ondo goaz. Fin jokatu zuen, antza, Diegok baina Donostiako zine-karriketan izaten diren kontu eta ipuin guzti hauek

beti izaten dute jarraipen desastrosoa. «Ez» esan orduko «baina» ahoskatu zuen ahopeka. Beranduxeago baldintzazko adierazpenak etorri ziren. Agian, baliteke, akaso, benturaz, apika... «aholkulari» izan zitekeen. Egon eta ez izan. Izan eta ez egon. Beste norbait —hain zuzen ere, berak plazaratutako izen bat, Manuel Pérez Estremera— egongo litzateke argitan, plazan, Diegok berak proposaturiko lantaldearekin (lau urtez berarekin lan egin zuen hirukote serioa, egia esan behar bada). Galán jauna, galant teloiaren beste aldean, ilunpean geratuko litzateke. Izan eta ez izan. Bai baina bai, ez baina akaso.

Nik badakit ordezkarri nagusia izan zenak zineaz eta zinemaldi baten martxaz duen jakinduria zabala dela. Aspalditik ezagutzen dugu Donostiari eskaini dion talde horren trebezia (José Mari Riba, kasu, Kosta Urdineko irudiaren munstroarentzat ibili da aukeratzailer). Prozedura da, ordea, gustokoa ez dudana. Bai, ez. Auskalo. Agian... Irrigaria, barregarria, laidagarria, inkluso. Baina ez Diego Galánen aldetik soilik. Denek, politikari guzti horiek, norabaidea galdu dute, zalantzetan, zinea zertan den ideiarik eduki gabe, botere-gramotxo bat gehixeago lortu nahian, zirko ero batean. 1993an Zinemaldiak 41 urte beteko ditu eta oraindik hezi gabea, heldu gabea, lekurik gabekoa dela esango digute aitzakiaz, esango digu auskalo nork. Bai pena, bai tontakeria. Zinea askotan jolasa bada ere, zinemaldiak azoka, eskaparate, jaialdi serioak izaten dira, oro har.

Donostiakoa, berriz, sekula haziko ez den ume koskorra izango da eta gu, seguraski, neke-neke eginda aldenduko gara berarengandik. Bitartean, Europako zinemaldi erraldoi guztiak —Berlin, Cannes— martxan daude dagoeneko. Ez dugu/te ikasiko, ez. Izugarria!

TXOTXONGILOA, JAINKOENGANAKO ZUBIA

Hamar urtez ibili dira jolas eta olgetan, borroka eta jira-biran txotxongiloak Tolosako kale, kafetegi, areto eta bazter guztiak nahasten. Bertako Nazioarteko Jaialdiari esker, pixkanaka, gutxika, beraiengan zegoen tradizio milurtekoaz ohartu da haienganatzen zen jendea.

Harizko panpinak, gomazkoak, eskularruak besterik ez zirenak, makilen bitartez mugitzen zirenak eta bere manipulatzaileekin bat eginda banaezinak ziren haiek... Hamaika bitarteko desberdin, teknika-eskukada galanta... Gizakiaren eta panpinaren arteko uztartze «aldrebes» horren logikaz, beharraz, ezinbestekotasunaz, jabetu ginen Leidor, Iparra eta Igarondo antzokietako butaketan. Galdera anitz —batzuk oraindik erantzuteke— plazaratu ziren gau izartsuetan eta kafetegi beroetan.

Zer da txotxongiloa? Gizakiak dituen amets, duda, eromen eta amets txakur guztiak azalertzeko aitzakia? Berez, bere kasa, bere kabuz mugi daitekeen izakiak, «ofizialki» manipulatzailatzat jotzen dugunak, bere esanetara duen aztitxoa? Aktore, artista, sortzaile baten gorputz eta arimaren luzapen egurrezkoa, jarraipen burni/harizkoa?... Batek daki.

Auskalo zer gertatu zen Tolosa lotan zegoen hainbat eta hainbat ordu txikitari. Txotxongiloak akaso libre, ziurrenean aske, zergatik ez aise, burlaka, parrandan plaza eta parkeetan...

Baina aurten, misterioaren atarian geunden hamargarren urte honetan, ispiluaren beste aldean dagoen mundu horretarako giltzatxoa eman behar zigutenak etorri dira Uzturre mendiaren magaletara. Izena, gaur egungo latina den ingelesez jarria zuten: *Awaji Puppet Theatre*. Seto itsasoak laztantzen duen Awaji irla japoniarretik iritsi ziren. Mundua mundu ez zenetik dabilta han gizakia eta txotxongiloa nahastura ederrean. Arrantzaleak ziren awajitarrak. Arrantza ona ziurtatzen zutenak, berriz, txotxongiloak ziren.

Ba omen zen jainkoekin mintzatzen zen apaiza. Berak sortuak ziren panpinak. Behin batean hitza lapurtu zioten eta, han goian, Fujiyama sakratuaren jaun eta andereekin hasi ziren hizketan. Ordurarte Hyakudayu apaiza jainkoenganako zubitzat zeukatenez gurtu egin zituzten panpin haiek. Setaz eta ehun dotorez estali zituzten adarrez eginiko gorputzak eta begirune osoz mugitzen ikasi zuten. Lehendabizi zangoak. Gero, pertsonak beren bizitzako aldi desberdinetan —haurra, gaztea, heldua eta zaharra denean— egiten dituzten mugimenduak bereizten hasi ziren. Ondoren, ezkerreko besoaren sekretuak menperatu zituzten. Baina horretarako zazpi urteko praktika

izan zen, gaur egun den bezalaxe, beharrezkoa. Beranduago iritsi zen burua mugiarazteko garaia. Horretan trebe izateko, egun Antzinatean bezala, bizitza osoa pasa behar...

Txotxongiloak eta jainkoak. Jainkoak eta gizakumeak. Giza-kumeak mendi olinpikoetatik erantzunik jaso ez eta panpinari bitartekoa izan zedin eskatu... Ai, marioneta, mendeetako iluntasun miresgarrian murgiltzen dira zure dohainak!

Oharra datorren milurtekoaren sabeletik jaioko diren pantaxoak ere jainkoekiko pasabidea izango dira. Tolosara Italiako *El Galliomare Minimal* antzerkia ere etorri zen *La sirenita* ipuintxoak kontatzeko. «Teleracconto» teknika erabili zuten: telekameratxo batek filmatutako objektu batzuen bitartez, kontalariak istorioa gureganatzen zuen. Telepantaila erraldoi batek guzti hori jaso eta, modu ikaragarri bezain sinesgaitz batez, zabaldu eta erabat itxuraldatu egiten zuen. Ipuinak esateko antzinako era baina teknologiarik aurreratuen eta elektronikoenak birmoldatua. Bideoa eta txotxongiloa. Konputagailu eta jainkoekin solasean dabilta figura txikitxoak.

EUSKARAK BIZI GAITU ETA ANTZERKIAK ALAITU

Halaxe zioen Azpeitiako X. Euskal Antzerki Topaketak bul-tzatzeke prentsan erabili zen leloak. Urolak bainatzen duen herrian euskara eta antzerkia batzen dira abenduero besarkada kezkatu batez. *Maskarada* taldearen partaidea den Mikel Martínezek idatzi zuen legez, «lan elebidunak barruan sartuta ere, azkenengo urteetan euskaraz produzitzen diren antzeslanen kopurua jaisten ari da. Talde amateurak ere gero eta gutxiago dira eta, jakina, haien lanak gero eta urriagoak. Gorakada polita nabaritu da ikastetxeetan egiten diren antzeslanei dago-kionez. Pozgarria benetan. Pena emanten du, ordea, gauzak ez badira nabarmenki aldatzen, sortzen ari den zaletasun horre-kez duela inolako jarraipenik aurkituko, Madriletik, Katalunia-tik edo Parisetik datorren antzerkiaren ikusle soila izateare-na ez bada».

Arrazoiz beteriko gogoetak baziren ere, hiru astez, penak zokora bota zituzten Euskal Herriko kantoi guztietatik iritsiriko

teatreroek. Taula gainera iritsi bezain laster dantzan eta jolas arriskutsuetan hasi ziren. *Tanttaka*-koek, euskara zoragarri, garden eta fresku bat erabiliz, luzetxoegi jotzen zuen kasu poliziako pinpirina aurkeztu zuten. *Maskarada* taldeak plazaratu zituen Atxagaren hitz batzuk, «Logalea zeukan ekilibristamakasua» argitzen zutenak, hain zuzen ere. Venezuelatik etorri ziren *Taun Taun*-eko partaideek «night club»era eraman gintuzten. Hantxe, whisky-edale amorratuak eta *jazzmen* primerakoak ziren beraien txotxongiloekin ibili ginen kantari eta traguxka (ifernuko jaun txit gorenarekin hitz egiteko ere balio dute panpin ditxoso hauek, alazankoa!). Xabier Mendiguren gaztearen lanak erabili zituzten bi taldek: Nafarroako *Kaxkarin*-ek «Ai prai bartolome, ai prai Bartolome, zu joanda gero hemen be gagoz gosez» eta Debako *Goaz*-ek era txiro eta traketsez antzestutako «Fernando bizirik hago oraindino».

Animoso dabilta teatreroak. Minez, zaplastekoz ikasi dute formato txikiko lanak izango direla piura txarreko 1993 honetatik bizirik eta patrikan sosen batekin aterako direnak.

Beldurrak jota bazeuden ere burua altxatzen hasi dira eta era helduago batez dihardute.

Halere, berriro Azpeitian biltzekoak badira, topaketak goitik behera sendotu beharko dituzte arduradunek. Aukeraketa-lan arrazionala, taxuzkoa eginez, kasu. Eztabaidarako beta, proportzioa, lekua zabalduz; ikerketarako bideak urratuz eta nonnahi teatroa progamatzen dutenak hara eramanez. 10 urtez amateur gisa jokatu badu ere, urrezkoa, profesionala izan dadila hamaikagarrena. Udalak, Foru Aldundiak eta Jaurlaritzak babestua denez eta teatre roek erreparuz baina benetan, zinez beharrezkotzat jotzen dutenez, Azpeitiak harro, fanfarroi baina dotore eta seriotasun osoz zaindu behar ditu borrrkan tinko dirauten komeriante euskaldunak. Izan dadila Azpeitia bilgune magiko, zentzuzkoa.

IBURUAK

JOAN MARI TORREALDAI
1991ko EUSKAL LIBURUGINTZA

EUSKAL LIBURUGINTZA 1991

JOAN MARI TORREALDAI

Aurten berandu, baina aurten ere hona liburu-produkzioaren azterketa eta liburu-zerrenda. Urteko lehen zenbakian ia beti, inoiz bigarreanean, baina betiere urtearen lehen partean agertu izan dugu liburugintzaren azterketa. Salbu aurten.

Atzerapen honek badu bere arrazoirik. Ez guri, baizik eta Eusko Jaurlaritzari zegokiola lan hau esan izan dut behin eta berriz. Aurreko urteko azterketaren atarian idatzi genuen gainera, azkena zela hura, baldin eta baldintzak aldatzen ez baziren. Eusko Jaurlaritzari zuzentzen genion deia. Alferrik berriro ere. Zorionez, Gipuzkoako Foru Aldundiak laguntza luzatu digu berrikitan. Mila esker nire neure izenean, eta orobat

Jakin-enean, lan honen premia eta interesa ulertu duen Gipuzkoako Foru Aldundiko Kultura Departamenduari. Berari eskerak burutu eta argitaratzen da azterketa hau.

URTEZ URTEKO EBOLUZIOA

Titulu-kopuruak, urtero gora egin du, salbuespen gutxiz. Azken bost urteotako erreferentzian argi eta garbi ikusten da 1989an bakarrik egin zuela behera. Beste guztietan gora egin du, eta inoiz modu nabarmenean. Adibidez, 1988an ia %28 igo zen produkzioa. Azken urtea ere, 1991, ez da batere txarra izan: %16,6 igo da, 138 titulu gehiago alegia. Oro har, azken bost urteotan %59,4 igo da produkzioa.

Kontzeptuak/Urteak	1987	1988	1989	1990	1991
Titulu-produkzioa	606	774	732	828	966
<i>Urtez urtekoa</i>	+0,6	+27,7	-5,7	+13,1	+16,6
Lehen argitarapenak	449	630	589	690	799
<i>Lehen argitarapenen %</i>	-4,8	+40,3	-6,9	+17,1	+15,7
Berrargitarapenak	157	144	143	138	167
<i>Berrargitarapenen %</i>	+19,8	-9,0	-0,6	-3,6	+21,0
Euskaraz Sortuak	324	385	354	377	453
<i>Sortuak %</i>	-8,9	+18,8	-8,7	+6,4	+20,1
Itzulpenak	170	271	247	307	404
<i>Itzulpenen %</i>	+26,8	+59,4	-9,7	+24,2	+31,5

Bertsio guztietan hazi da liburua. Itzulpenak hazi dira gehien, hori bai: 100 bat liburu denetara. Itzulpenen hazkundera, bada, %31,5ekoa izan da, iazkoa baino handiagoa. Proportzio ez txarrean igo dira sorkuntzakoa eta berrargitarapena ere, %20 bueltan bata zein bestea. Hazkunde txikixegoa izan du, aldiz, lehen argitarapenak: %15,7.

Liburu-motaren eboluzioari so eginez, bi puntu iruditzen zaizkit azpimarragarri aurten. Batetik, gai-sailen artean nahikoa ondo banaturik dago iazkoa. Eta bestetik, haziz-haziz doan

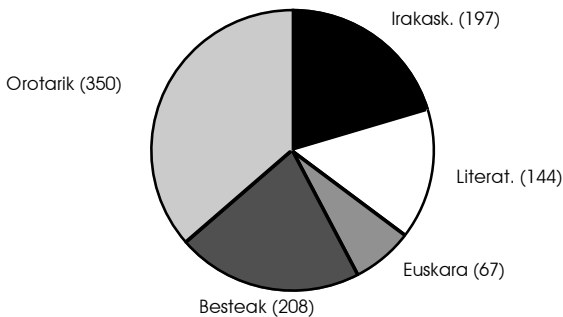
gai-saila, haur eta gazte-literatur liburuarena da: aurreko urtean baino 70 liburu gehiago publikatu dira 1991n. Hazi barik jaitsi egin da, ostera, helduen literatur liburu eta irakaskuntzakoa, aurreko urtean gertatu zenaren kontrara: 1990ean irakaskuntz liburuia igo zen gehien-gehiena (+50,7) eta helduen literatura ere politto (+28,9).

GAIK ETA SAILAK

Urterik urteko konparazioak —interesgarriak oso— albo batera utzi eta gatozen orain 1991ko produkzioa barnetik arakatzen. Urtero bezala, atalka helduko diogu gaiari, liburgintzaren lerro nagusien berri eman asmoz.

SORKUNTZA NAGUSI

Argitara eman diren liburuen ia erdia (%47) euskaraz sortu eta lehendabizikoz aurten publikatua da. (Hurrengo atalean ikusiko dugunez, lehen argitaraldiko liburuan %57 da euskaraz sorturiko liburuia, bestela baino hamar puntu gehiago). Bistakoa da sekula baino gehiago publikatzen dela produkzio propioko liburuia euskaraz, baina publikatzen diren bestelako liburu-motekin batera jarrita, azken hiruzpalau urteotan, ez dira urte bakoitzeko produkzioaren erdira iristen.

Ekoizpen propio eta berriaren proportzio *ez horren altua* -ren ondoan kokatu behar da itzulpenaren proportzio *altua*.

%42. Are gehiago: urtetik urtera produkzio propioaren pisua erdetik behera mantentzen da, ia hazi gabe, eta etengabe haziz doa itzulpenarena.

(Ohar gisa bada ere, esan dezagun parentesi artean zifrek aditzera eman dutena baino gehiago isurtzen dela errealitatea itzulpenaren alde eta euskaraz sorturiko liburuaren aurka. Komertziturik baikaude zenbait liburu (gure kontaketan 70en bat, jatorrian euskarazkotzat guk emanak, liburuak berak bestelakorik ez dakarrelako) erdaraz sortua dela. Kasu honek legoke makina bat liburu instituzional. Itzulpena, horrela, produkzioaren %49raino iritsi daiteke eta euskal ekoizpen berria %40raino jaitzi).

Ez gara baieztatzera ausartzen, euskal kulturaren kasuan, proportzio eskasa denik ekoizpen propioarena edota altuegia itzulpenarena. Gure gustoak eta nahikundeak gauza bat dira, eta beste bat ahalak, posibilitateak. Juzku zuzen bat egiteko erreferente jatorra falta zaigu. Estatuko liburugintzan, adibidez, proportzioak ez dira berdinak, ezta gutxiago ere, baina adibideak ez digu balio, baldintza soziolinguistiko arras desberdinen kausaz. Jakin-mina zirikatzeke besterik ez bada ere, esan dezagun produkzio estatalean berrinprimaketa %23,9 zela 1990ean eta itzulpena %26 urte berean. Gurean, aurten, berrinprimaketa %17 da, eta itzulpena %42. Bada alderik. Onerako ala txarrerako, hori ez dakigu.

		1986	1987	1988	1989	1990	1991
Elebiko liburua	%	10,0	12,5	12,5	13,5	8,0	12,0
Liburu itzulia	%	22,0	28,0	35,0	33,5	36,5	42,0
Liburu berrargitar.	%	22,0	26,0	18,5	19,5	16,5	17,0
Sortuberria (Eusk.)	%	59,0	53,5	49,5	48,5	45,5	47,0

BERRARGITARAPEN GABEKO PRODUKZIOA

Urtero egin izan ditugun analisisetan euskaraz sortu eta lehendabizikoz argitaraturiko liburuarekin batera ikertu ohi dugu liburu itzuli eta berrinprimaturiko liburua. Elkarren

ondoan eta elkarrekiko erreferentzian. Eta jakina, hiru kontzeptu hauen batuketa ez da sekula ehun justu, hortik gora baik. Esan nahi baita, berrargitarapenetan liburu itzuliak ere egon daitezkeela.

Egoera honek errealitatea «nahasi» egiten duela esan digute inoiz. Produkzio intelektuala «ezkutatu» egiten duela. Hobe dela produkzio berria bakarrik aztertzea, eta horren barruan balioztatu behar dela euskal jatorrizko liburuaren pisua, eta berdin itzuliarena.

Ikus dezagun, bada, era horretara liburugintza agertuz zein den panorama. 792 liburu osatzen ditu produkzio berriak, eta horren %57 da euskal jatorrizkoa eta %43 itzulia. Bestela baino 10 puntu gora jartzen da horrela sorkuntzazko liburua.

Liburu gehien (liburugintza osoaren ia %80) biltzen den lau sail horietan (haur-literatura, irakaskuntza, helduen literatura, euskara ikasteko liburua), berrargitarapenik gabeko kasuan ere, portzentaiak berdintsu mantentzen dira, irakaskuntzako liburuan salbu. Liburu-mota honen pisua %20,3tik %15,6ra jaisten da. Ez da harritzekoa, bestelako azterketetik bai baitakigu irakaskuntz liburuaren %37 berrargitaratua dela.

Aipaturiko guzti hau laburbilduz, berrargitarapenik gabeko liburugintzaren azterketan ez dugu aurkitu bestela bilduriko ondorioak nabarmenki aldatzen duen daturik. Proporzioak pittin bat mugitzen dira, baina ez modu hain esanguratsuan.

KONTZEPTUZ KONTZEPTU

Aztergai den kontzeptu hauetako bakoitzaren pisua zein da, egiaz eta benetan? Zertan esanik ez da sorkuntza, itzulpena nahiz berrargitarapena ez direla proporzio berdinean banatzen sail guztietan.

Baina alfer-lana da kontzeptu bakoitza 23 gai-sailetan aztertzen ibiltzea. Aski dugu kontzeptu bakoitzak indar gehien duen hiruzpalau gai-sail ikustea hurbilgotik.

SORKUNTZA

Ordena	Saila	Kopurua	%
1	01	131	29,0
2	21	79	17,5
3	08	66	14,5
4	11	53	11,5

BERRARGITARAPENA

Ordena	Saila	Kopurua	%
1	08	73	43,5
2	01	54	32,5
3	21	26	15,5
4	11	9	5,5

ITZULPENA

Ordena	Saila	Kopurua	%
1	01	218	54
2	08	66	16,5
3	21	39	9,5
4	23	12	3

ELEBITASUNA

Ordena	Saila	Kopurua	%
1	04	25	21
2	06	19	16
3	13	16	13,5
4	19	10	8,5

Berez mintzo diren taula hauek ohar batzuen bidez osatuko ditugu ondoren:

- Euskal jatorrizko liburu berria haur-literaturan hezur-mamitzen da proportziorik handienean (%29) eta helduen literaturan ondoren (%17,5). Helduen literaturan eta irakaskuntz liburuan bildu zen nagusiki iaz. Baina bai iaz eta bai aurren

banaketa-tamaina bestetan baino (kasurako, berrargitarapena edo itzulpena) proportzio hobekoa da.

- Berrargitarapena —urtero bezala, bestalde— irakaskuntz liburuan metatzen da, neurri handian pilatu ere: %43,5. Haur eta gazte-literaturan ere bai, ordea, eta ez tamaina arbuia-garrian: %32,5. Egin kontu bi sail hauetan kontsumitzen dela berrargitarapen osoaren %76, lautik hiru.

- Proportzio altuaren marka guztiak jo eta pasa egiten ditu itzulpenak. Itzuli diren liburu guztien erdia eta gehiago haur eta gazte-literaturakoa da: %54. Oso urruti datoz gainerako liburu-sailak, oso urruti.

- Elebiko liburua urtero liburu-mota berdinean kokatzen da, hitz batez esateko, liburu instituzionalean, erakunde politiko, kultural nahiz finantzariak produzitua.

SAILEZ SAIL

Kontzeptuok zein sailetan duten pisua, alegia, non pilatzen diren eta zein proportziotan ikusten jardun dugu. Biziki argitzen digulakoan horrek euskal liburugintzaren nondiknorkoa. Bai baitakigu, horrela, zein liburu-mota itzultzen den gehien, edo zein berriz argitara ematen maizenik edota zein liburu-klase sortzen den errazen.

Bestalde, esana dugu jada, hiruzpalau sailetan pilatzen eta metatzen dela liburugintzaren hirulaurdena. Gai-sail horiek, urtea joan eta urtea etorri, beti berak dira, hori bai, baina ezberdinak dira, urtero ezberdinak, barneko proportzioak, hots, itzulpen, sorkuntza eta berrargitarapenaren arteko aldeak.

Gai-saila	Eusk.	Eleb.	Berrarg.	Itzulp.	Orot.
01-Orotarik	37,4	2	15,4	62,2	350
08-Irakask.	33,5	1	37	33,5	197
21-Literatura	54,8	0,6	18	27	144
11-Euskara	79	8,9	13,4	7,4	67

- Haur eta gazte-literaturaren arloan %62,2 da itzulpena. Asko da, eta garrantzizkoa, horixe baita haur eta gaztetxoek

eskuartearen gehien darabilten liburua. Sail horretan bigarren lekuan dator euskal jatorriko liburua, baina aski beherago (%37,4). Ez dakigu «itzulpen/kreazio» proportzio hau zuzena denentz, idealki beharko liratekeenak diren ala ez, alegia. Baina itzulpena kreazioaren gaineratik egotea, ezinbestekotzat jotzen dugu, kontutan izanik gure sormen-ahalmena eta ahan-tzi gabe liburu-mota hauxe dela liburugintza osoaren hirutik bat.

- Irakaskuntzaren marloko liburuan, itzuliriko, sorturiko eta berrargitaraturiko liburuak parean dabilta hirurak kopurutan. Zorionez, elebiko liburua egon ere ez dago ia irakaskuntzan, nahiz eta bai liburu bera bi hizkuntzatan emana, baina aparteko argitaraldian.

- Helduen literaturan ez da harrizkekoa kreaziozko liburuak izatea lehentasuna (%54,8). Kontrakoa sintoma txarra litzateke.

- Bidezkotzat jo dezakegu, baita ere, euskara ikas/irakas-teko liburuetan (gramatika, metodo, hiztegi) euskal jatorriko liburuaren lehen argitaraldiak osatzea zatirik handiena.

SAIL HORNITUENAK

Bipolarketak karakterizatzen duela euskal liburugintza esan genuen aspaldi, eta makina bat aldiz errepikatu dugu gauza bera geroztik. Polo bat irakaskuntza da, eta literatura bestea. Bien artean urtero hartzen dute liburugintzaren lautik hiru eta gehiago: %78,5 zehazki aurten.

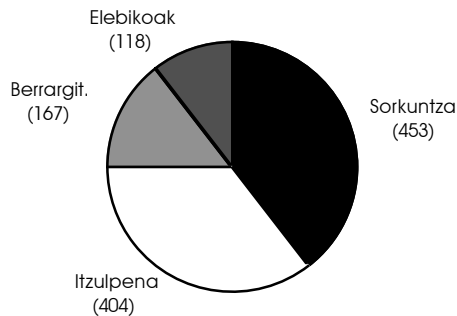
Lau gai-sailetan zabaltzen da bipolarкета hau: irakaskuntza arautua (08 saila) eta euskararen birproduktzioarako liburua (11 saila), batetik; eta bestetik, haur eta gazte-literatura (01 saila) eta helduen literatura (21 saila).

A restian aipatu bezala, lau gai-sail hauetatik bi hazi dira eta bi jaitsi. Inportantea, egiaz eta benetan, haur eta gazte-literaturak egin duen gorakada izan da: %26,3. Sintomatikoa izan daiteke, honen ondoan, helduen literaturaren beherakada (-%8,3) eta irakaskuntz liburuaren beherakada (-%5,5).

Eboluzio honen ondorioz, nabarmenago gelditzen da orain haur eta gazte-liburuaren nagusitasuna: %36.

Ordena	Saila	Gaia	Kopurua	%
1	01	Orotarik	350	36
2	08	Irakask.	197	20,5
3	21	Literat.	144	15
4	11	Euskara	67	7
<i>Orotara, sail hornituenak</i>			<i>758</i>	<i>78,5</i>

Zifra hauek, agian, esanguratsuago bihurtzen ditu ondoko grafikoak. Begietan jotzen du lehen gai-sailaren proportzio handiak eta, eskasiagatik hain zuzen, «besteak» deituriko sail horrek bere baitan biltzen dituen 19 gai-sailen txikiak.

HELDUEN LITERATURA

Helduen literatura dozena bat liburutan jaitsi da zifra absolututan. Eta, ondorioz, gai-sailetan helduen literaturak indarra galdu egin du pittin bat.

Ordena	Azpisaila	Azpigaiak	%
1	214	Elaberria	38
3	216	Olerkia	14
2	217	Narrazio motza	23,5
5	212	Bertsoak	6,5
6	211	Historia. Kritika	5
4	213	Antzerkia	9
7	210	Besterik	4

Jenerala literatura sailkatuz, ez dugu sorpresa handirik aurkitzen aurreko urteetan ez genuenik. Berriz seinala deza-keguna hauxe da: narrazioaren gailentasuna. Narrazio motza eta luzea batean hartuz, bien artean, %61,5 osatzen dute, iaz baino 9 puntu gehiago. Seinalatuz gain azpimarratzekoak dira, aldiz, pare bat gauza: narrazioaren proportzio handi hori, bateko; eta besteko, olerkiaren bigarren (edo hirugarren) leku urruti horrek (%14) definitiboa ematen duela, askotxok urte gehiegitan uste, nahi eta esan dutenaren aurka.

ARGITARAKETAREN EGOERA ETA ETORKIZUNAZ PARE BAT OHAR

Azken urteotako liburu-gorakadak zerikusi handia du erakunde publikoen laguntzarekin, irakurlego berriarekin, irakaskuntzarekin eta argitaratzaileen kontsolidatzearekin.

Bada uste duenik gerakuntza batean gaudela azkenaldi honetan, edizioaren urre-garaia pasea dela eta, aurtendik aurrera justu, goitik behera hasiko dela produkzioa. Titulu-produkzioa, noski.

Aurreratu ohi dituzten arrazoiaren artean, hona batzuk:

- Irakurlegoaren hazkuntzarik ez omen dago jada.
- Egon badagoen merkatua urria da oso eta saturatzeardagoke, dagoeneko bete-betea ez badago.
- Krisi ekonomiko orokorra ez da arrazoirik txikiena.
- Erakundearen babes eta laguntza ekonomikoaren murriztapena.
- Euskal enpresa editorialen gerakuntza: hazkuntza garaitik gerakuntz fasera paseak dirudite gehienak, eta birmoldatzeraz doazke batzuk.

Faktore guzti hauen ondorioak zeintzuk izan daitezkeen antzematea ez da lan samurra, batipat faktore bakoitzaren in-tzidentzia zer-nolakoa daitezkeen ez dakigunean. Titulu-kopurua gutxitu egingo dela, segurutzat eman omen daiteke. Eta horrez gain, sailen arteko konfigurazioa zertxobait aldatu egin daiteke liburu instituzionalaren eta liburu funtzional-pedago-gikoaren faboretan. Baina utz dezagun biharkoa biharko, eta gatozen aurtengo aztertzeraz.

Produktuaren beraren azterketaren ondoren, egoki eta interresgarri da ekoizleen ikuspuntutik begiratzea produkzioari. Hona, laburbilduz, 1991ko datu batzuk:

- Edizio ez-komertzialak lautik bat produzitu du. Edizio instituzionala da gehien bat. Erakunde politikoeak (Eusko Jaurlaritzak, Foru Aldundiek, Udaletxeek) %20 bat argitaratu dute berek zuzenean, eta finantz erakundeek eta bestelakoek %5.

- Edizio komertzialaren bidetik atera da produkzioaren %75. Horretatik %10 bat kanpoko editoreen lanari zor zaio. Kanpoko argitaratzaile hauek (10-12 denetara) ez dira (oraingoz) trumilka sartu euskal edizioan. Liburu pedagogiko-literarioetara mugatu dira, baina ez dute ikusten argi nonbait inbertsio handitan sartzea.

- Editore komertzialetan bat da gurean nagusi: Elkar. Produkzio osoaren %32,5 berak argitara emana da, eta editore komertzialek argitara eman duten guztiaren %43,5 da berea. Urrutitik segitzen diote hurrengo biek: Erein-ek (%8 eta %10,5 hurrenez hurren) eta Ibaizabal-ek (%7 eta %9 hurrenez hurren).

Oharrak

1. Liburuen fitxa bibliografikoan ohar hauek agertzen dira:

- Tituluaren ondoren eta parentesi artean: i = itzulpena; b = berrargitarapena; e = elebikoa.
- Izenen artean: / = itzultzailea; // = marrazkilaria edo/eta argazkilaria.
- Izenaren ondoren: * = moldatzailea edo paratzailea.

2. Fitxa bibliografikoan milatik gora titulu agertzen da. Eta, halere, 966 bakarrrik onartu ditut azterketarako. Aurten ere zenbait liburuska edo material (hizki gabekoak, adibidez) analisietatik kanpo utzi dut, azterketa hauen hastapenean markaturiko irizpideei leial jarraituz. Aurten 53 liburuska utzi ditut kontabilizatu gabe, baina zerrendan badaude. Zerrenda horretan badaude, baita, 1991 aurretiko lege-gordailua duten liburuak ere; urtero bezala, bestalde, urte bateko hutsunea hurrengoan konpentsatuz.

3. Eskerrik beroenak luzatu nahi dizkiegu liburuen berri izaten, edo fitxa osatzen edota liburuak eskuratzen lagundu diguten guztiei. Gure zorra agertu nahi diegu argitaratzaile hauei: Altafaiilla, Elhuyar, Elkar, Erein, Euskaltzaindia, Gaiak, Habe, Ibaizabal, Idatz, Kriselu, Kutxa, Labayru, Mensajero, Santi Onaindia, Sendoa, Susa, Txalaparta, UEU, Xabier Gereño. Modu are bereziagoan eskertu nahi genituzke K. Aiestaran eta Jon Jaka.

1991ko LIBURUAK: GAI-SAILKAPENA

Sailak		Zenb. abs.	%
01	Orotarik. Bibliografia, Kazetaritza. Urtekariak. Haur eta gazte-literatura. Tebeo, komiki eta historioak. Bibliografia. Saiakera eta artikulak gai desberdinez. Omenaldiak.	350	36,0
02	Filosofia.	3	0,5
03	Erlijioa. Teologia. Teologia morala eta praktikoa, pastorala. Eskritura Saindua. Eliza jeneralean. Liturgia.	15	1,5
04	Soziologia. Estatistika. Gizartearen eta gizarte-zientzien filosofia. Gizarte-doktrinak. Lana eta gizartea. Sozialismoa eta komunismoa. Marxismoa. Hainbat estatistika.	28	3
05	Zientzia politikoak. Estatuaren teoria. Nazioa eta lurraldea. Finantza publikoa. Zor publikoa. Nazioarteko politika.	4	0,5
06	Zuzenbidea. Administrazio publikoa. Asistentzia soziala. Zuzenbide publikoa, politikoa, konstituzionala, administratiboa.	20	2
07	Arte eta zientzia militarrik.	-	-
08	Irakaskuntza. Hezkuntza. Hezkuntzaren teoria eta filosofia. Hezkuntza sistemak. Pedagogia. Hezkuntza sexuala. Irakaskuntza eskolaurrekoa eta oinarrikoa. OHO, BBB eta UBI. Goimailako eta unibertsitateko irakaskuntza. LH.	197	20,5
09	Merkatalgoa. Komunikabideak. Garraioak.	-	-
10	Etnologia. Bizitza pribatu eta publikoetako ohitura eta usadioak. Folklorea. Tradizio eta kondairak. Zuhurrizak, atsotitzak, ateraldiak eta izkirimiriak.	14	1,5
11	Hizkuntzalaritza. Filologia. Euskararen azterketa. Euskararen irakaskuntza. Hiztegia. Metodoak. Gramatikak.	67	7
12	Matematikak.	1	0,1
13	Natur zientziak. Astronomia. Nautika. Geologia. Biologia. Botanika. ..	32	3,5
14	Medikuntza zientziak. Higiene publikoa. Gaixotasunak. Terapeutika. Higienea. Sanitate publikoa. Osasunaren zaingoa.	3	0,5
15	Injinerutza.	4	0,5
16	Nekazaritza. Oihanlantza. Abelazkuntza. Ehiza eta Arrantza. Lur-lanketa.	9	1
17	Etxe-ekonomia.	-	-
18	Antolakuntza.	1	0,1
19	Arte ederrak. Artearen filosofia eta kritika. Arkitektura. Hirigintza. Fotografia eta zinematografia. Artesauntza. Zeramika, altzariak.	22	2
20	Jostaldiak. Denborapasak. Jokoak. Kirolak. Mendia.	9	1
21	Literatura. Literatur kritika. Literaturaren historia. Bertsoak. Antzerkia. Elaberria. Olerkiak. Ipuinak.	144	15
22	Geografia. Bidaiaak. Bidaiaak, ikerkondeak. Eskualde-geografia. Bidaia-ari eta turistaren gidaliburuak. Euskal Herriko geografia.	14	1,5
23	Historia. Biografia. Euskal Herriaren eta honen eskualdeen historia. Biografia. Oroitzapenak.	29	3
		966	100

- 110. Street-eko geltokia.** (b). ZABALETA URKIOLA, Iñaki. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 152 or.
- 20.000 Legoako bidaia ur azpitik.** (i). VERNE, Julio/BERRIOTXOA, Joseba Andoni//FUENTE, Chiqui de la. Chiqui produkzioak; Kriselu. Donostia. 30 □ 22. 50 or.
- Abadiñoeko Euskara.** GAMINDE, Iñaki. Abadiñoeko Udala. Abadiño.
- Abarrak euskara batuan.** (b/i). KIRIKIÑO/Egok.: UGARTEBURU, A.//ALEMAN, J.M. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 150 or.
- Adarbakar mordoia.** (i). MACHADO, Ana María/BILLALABEITIA, Miren M.//BALZOLA, Asun. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 64 or.
- Adarbakarra.** (i). SANDMAN LILIUS/SUAREZ BARRUTIA, Jon. GATAGAN, Tino. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 106 or.
- Adierazle Demografikoak / Indicadores Demográficos.** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 25,5 □ 21. 102 or.
- Administrazio-Lanerako Oinarrizko Euskara Ikastaroa.** HAAE/IVAP. HAAE/IVAP. Gasteiz. 29,5 □ 21. 150 or.
- Administrazioa-Zirkulazioa Hiztegia.** (b). UZEI. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 688 or.
- Aetzan Uskara.** CABODEVILLA, Iosu. Nafarroako Gobernua. Iruñea. 30 □ 21. 115 or.
- Afrikako semea.** ARANA, Aitor. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 162 or.
- Agenda 1991.** ASKOREN ARTEAN. HABE. Donostia. 27,5 □ 21,5. 234 or.
- Ahatetxoak lagun bat aurkitu du.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//HOCKERMAN, Dennis. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Ahuntz-Ama eta zazpi antxumeak.** (i). ROSS, Tony/OLABERRIA, Itziar//ROSS, Tony. Ttartalo. Donostia. 23 □ 20. 32 or.
- Aingeru eroria Infernuko erromesak.** REDONDO; HARRIET. HABE. Donostia. 29,8 □ 21. 68 or.
- Ainhoari gutunak.** (b). SARRIONANDIA, Joseba. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 76 or.
- Aita Manuel Larramendi: bizitza eta obra.** LASA BERGARA, Xabier. Andoingo Udala. Andoain. 21 □ 14. 144 or.
- Aitonak oso maite nau.** (i). LOPEZ SAINZ, Celia/KINTANA, Xabier. Izar. Bilbo. 16 □ 15. 16 or.
- Aitzinako gizakiak.** (i). ASKOREN ARTEAN/MADARIAGA, Juan Ramon. Altea; Desclée de Brouwer. Bilbo. 29 □ 22. 64 or.
- Akuarioa.** (i). PARRAMON, J.M./ORMAZABAL, J.//SALES, G. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 32 or.
- Alaba.** (b). GARATE, Gotzon. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 110 or.
- Alfabetzerako Langaik Bizkaieratik Baturantz (100-300 ordu) Ikaslearen liburua.** (1990). HABE. HABE. Donostia. 29,8 □ 21. 508 or.
- Alfabetzerako Langaik Bizkaieratik Baturantz (100-300 ordu) Irakaslearen liburua.** (1990). HABE. HABE. Donostia. 29,8 □ 21. 346 or.
- Alizia Herrialde Harrigarrian.** (i). CARROL, Lewis/BERRIOTXOA, Joseba Andoni//DE LA FUENTE, Chiqui. Chiqui produkzioak; Kriselu. Donostia. 30 □ 22. 50 or.

- Altzor uhartea.** (i). STEVENSON, Robert Louis/GARIKANO, Maria. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 270 or.
- Amerikaren aurkikuntzan Kristobal Kolonekin.** (i). MCDONALD, Fiona/KAIOA//BERGIN, Mark. Anaya. Madrid. 26,1 □ 19. 32 or.
- Amerikaren konkista 1492.** X.X. Gaiak. Donostia. 24 □ 16,8. 76 or.
- Ameslariaren ixiltasuna.** (1990). SALINAS, Isabel//ZAFRA, Kepa. Islada. Donostia. 21 □ 15. 19 or.
- Amets uhinak.** (b). LANDA, Mariasun//AYESTARAN, Txiki. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 152 or.
- Ametsetako mutila.** ZUBIZARRETA, Patxi//REDONDO, Daniel. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 56 or.
- Amikuzeko Toberak 1991.** HAIZE BERRI. Maiatz. Baiona. 20,5 □ 15. 96 or.
- Amonak jan eta jan eta gauza guztiak hegan.** (i). MURO, Angel/SANTISTEBAN, Karlos//LUCAS, Belen. Gero (Mensajero). Bilbo. 16,5 □ 13,5. 38 or.
- Andako presoak.** (i). HOPE, Anthony//NAVARRO, Koro. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 216 or.
- Anika eta bere klera magikoa.** SANTISTEBAN, Karlos//AGUIRREZABAL, Carmen. Gero (Mensajero). Bilbo. 16,5 □ 13,5. 46 or.
- Animaliekin.** (i). TAYLOR, Barbara/KINTANA, Xabier//SLEIGHT, Katy. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20. 32 or.
- Animaliekin.** (i). TAYLOR, Barbara/KINTANA, Xabier. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20,5. 32 or.
- Antigua 1900.** ALVAREZ ENPARANTZA, Jose Luis. SGEP. Donostia. 22 □ 23,5. 350 or.
- Antzoki iluna: Amaren maitasuna bezalakorik ez duzu inon aurkituko (1-8).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 114 or.
- Antzoki iluna: Amazonas ibaian barrena (1-9).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 118 or.
- Antzoki iluna: Emakume bakartia (1-6).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 75 or.
- Antzoki iluna: Errugabeko txoriak ere erortzen dira sarean (1-4).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 47 or.
- Antzoki iluna: Pelotari zaharraren ajeak (1-2).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 26 or.
- Antzoki iluna: Sara: Zumalakarregiren zelatari (1-12).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 133 or.
- Antzoki iluna: Su-kolorezko ilea zuen emakumea (1-4).** (1990). ATXAGA, Bernardo. HABE. Donostia. 21 □ 15. 46 or.
- Araba eta Bizkaiko bertsolari txapelketa 1990.** ASKOREN ARTEAN. EHBE; Bizkaiko Foru Aldundia. 21 □ 13,5. 200 or.
- Arazo bat hanka eta guzti.** (i). TERZI, Marinella/ETXEBAARRIA, Ramon. Ibaizabal. Euba. 17,9 □ 13. 124 or.
- Ardi beltza.** (b/i). CAPDEVILA, Roser//ORMAZABAL, Joxantonio//CAPDEVILA, Roser. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Argia 1991. Euskal kulturaren urtekaria.** ASKOREN ARTEAN. Argia. Donostia. 29,8 □ 21. 284 or.
- Argilunak begietan.** UNZUETA, Lurdes. Labayru. Bilbo. 11 □ 17. 136 or.

- Argitalpen Estatistikoaren Katalogoa 1991 / Catálogo de Publicaciones Estadísticas 1991.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 24 □ 17 cm. 122 or.
- Arkeoikuska 90.** (e). ASKOREN ARTEAN//ASKOREN ARTEAN. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 22 □ 23. 246 or.
- Armiarmen ideia ona.** ATEKA LAIUNO, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17. 24 or.
- Arrantza sektorearen ekonomi kontuak E.A.E. 1988 / C.A.P.V. Cuentas económicas del sector pesquero.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 29,7 □ 21. 80 or.
- Arrantzaleen museoa. Ertzilla dorrea / Museo del pescador. Torre de Ercilla.** (e). ASTUI ZARRAGA, Aingeru//NUÑO, Miguel Angel. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 29,3 □ 21. 72 or.
- Arrantzan.** (i). DAMBLOM, Tamara/SARASOLA, Jose Antonio. Edelvives. Zaragoza. 20 □ 24. 10 or.
- Arrats beran.** URKIAGA, Esteban /Egok.: KORTAZAR, Jon; MADARIAGA, J.R. Elkar. Donostia. 19,5 x13,5. 94 or.
- Arrazakeria eta xenofobia.** ASKOREN ARTEAN. Idatz. Donostia. 21,5 □ 15,5. 35 or.
- Arrazioa eta nahikundea.** FILOSOFIA SAILA. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 240 or.
- Arrebartzaren aukera.** (i). DAMBLOM, Tamara/SARASOLA, Jose Antonio. Edelvives. Zaragoza. 20 □ 24. 10 or.
- Arrodaren gunea.** ROJO COBOS, Javier. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 25 □ 16,5. 60 or.
- Arrosa eta ezpata.** (i). UDERZO, Albert/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO, Albert. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Arrotza paradisu.** IRAZABALBETIA, Iñaki. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 124 or.
- Artea Bergaran. Erdi eta moderno aroak.** (i). ARANBURU, Mari Jose; GIL MASSA, Jesus/BECERRA, Juan Mari. Bergarako Udala. Bergara. 27 □ 22,2. 152 or.
- Artea Hiztegia.** (b). UZEI. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 650 or.
- Artearen historia/2.** (b). UZEI. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 284 or.
- Asterix Belgikan.** (i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix eta Arbernoko ezkutua.** (b/i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix eta godoak.** (i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix eta pertza.** (b/i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix Galiako itzulian.** (b/i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix Galiarra.** (i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix Hispanian.** (i). GOSCINNY/AZURMENDI, Joxemari//UDERZO. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 50 or.
- Asterix. Erantsi eta margotu.** (i). UDERZO. Ttarttalo. Donostia; Bartzelona. 26,2 □ 20,5. 12 or.

- Asterix. Margotzeko mini posterrak.** (i). UDERZO. Ttarttalo. Donostia; Bartzelona. 26,2 □ 20,5. 24 or.
- Asterixekin ikasi animaliak.** (i). UDERZO. UDERZO. Ttarttalo. Donostia. 30,5 □ 24. 22 or.
- Asterixekin ikasi herrialdeen banderak.** (i). UDERZO. UDERZO. Ttarttalo. Donostia. 30,5 □ 24. 22 or.
- Ateetako zandariak.** (i). COMPANY, Merce/ORMAZABAL, Joxan//ELENA, Horacio. Elkar. Donosti. 25,5 □ 24,5. 30 or.
- Atzapar arrastoak.** (b/i). LANDON, John/MUJIKI, J.A.//MANTON, Dennis. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 69 or.
- Atzerrira goaz 1991-92.** (e). GAZTEENTZAKO INFORMAZIO ZERBITZUA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 84 or.
- Augusto eta Agustina pailazoak.** (i). PREUSSLER, Otfried/ZABALETA, Pello//ECHEVARRIA, Pablo. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 42 or.
- Aurkakoak atsegin ditut.** LOPEZ, Annie//FIELDS, S. Hemma. 27 □ 18. 6 or.
- Ausarta eta Panpoxa Tartaloen basoan.** TXILIKU//SERRAS, Rafa. Elkar. Donostia. 20 □ 15,5. 60 or.
- Automatismoak I: Pneumatika.** ARRASATEKO ESKOLA POLITEKNIKOA. Elhuyar. Donostia. 24 □ 17. 125 or.
- Automatismoak II: Elektropneumatika.** ARRASATEKO ESKOLA POLITEKNIKOA. Elhuyar. Donostia. 24,5 □ 21. 76 or.
- Azalpenak eta beste. 1932.** URKIAGA, Esteban/Egok.: MALLONA, Agurtzane. Etor. Donostia. 19,5 x 13,5. 235 or.
- Azaroa Uztaroa.** ASKOREN ARTEAN. UEU. Bilbo. 19 □ 13. 159 or.
- Azeria.** (i). HERBERT, David/GALARRETA, Xabier. Txertoa. Donostia. 13,6 □ 19,5. 136 or.
- Azken lamiaren bila.** ARISTI, Pako. Erein. Donostia. 21 □ 15,15. 64 or.
- Azkeneko karabana urratua.** LIZANASORO, Karlos. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 104 or.
- Azkeneko saskigillea.** ZAPIRAIN, Salbador. Auspoa. Tolosa. 19 □ 12. 186 or.
- Azkoiti, Musikariak, Idazleak, Pentsalariak, Musikari, Literaturari, Politikari, Filosofari ta Teologiari buruz Azterketa Saioa.** (1990). ARANBARRI ETXANIZ, Simon. Egile editore. Donostia. 20 □ 15. 512 or.
- Aztiarekin.** (i). MORUECO, Isabel/MENDIGUREN, Iñaki//ECHEVERRY, Carlos. Susaeta. Madrid. 18,3 □ 18. 66 or.
- Babar eta gabon aitona.** (i). BRUNHOFF, Jean de/BILLELABEITIA, Miren. BRUNHOFF, Jean de. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 19 □ 15,5. 44 or.
- Babilonia (100).** (b). IRIGOIEN, Juan Mari. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 232 or.
- Badatoz gabonak.** (i). SABATE, T; CULLA, R./OLABERRIA, Itziar. Ttarttalo. Donostia. 22,5 □ 32. 52 or.
- Baga-Biga 1. Ariketak A.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 32 or.
- Baga-Biga 1. Ariketak B.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 32 or.
- Baga-Biga 1. Bigarren erdia.** (b). ARTARAZ, J. Ibaizabal. Euba. 20,5 □ 20,5. 32 or.

- Baga-Biga 1. Lehen erdia.** (b). ARTARAZ, J. Ibaizabal. Euba. 20,5 □ 20,5. 32 or.
- Baga-Biga 2. Ariketak A.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 44 or.
- Baga-Biga 2. Ariketak B.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 44 or.
- Baga-Biga 2. Bigarren erdia.** (b). ARTARAZ, J. Ibaizabal. Euba. 20,5 □ 20,5. 44 or.
- Baga-Biga 2. Lehen erdia.** (b). ARTARAZ, J. Ibaizabal. Euba. 20,5 □ 20,5. 44 or.
- Baga-Biga 2. Bigarren erdia.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 20,5. 132 or.
- Baga-Biga 2. Lehen erdia.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 20,5. 132 or.
- Baga-Biga 4.** (b). GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 19. 240 or.
- Baga-Biga 5.** GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 19. 240 or.
- Baga-Biga 5. Ariketak A.** GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 19. 60 or.
- Baga-Biga 5. Ariketak B.** GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 19. 60 or.
- Baga-Biga Aritmetika. Eskolaurrea.** GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 18,5 □ 24,5. 60 or.
- Baga-Biga Logika. Eskolaurrea.** GOÑI, Jesus Mari; GIE//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 18,5 □ 24,5. 72 or.
- Bai egun zoragarria.** (i). MARTI, Isabel/ORMAZABAL, J./ELENA, Horacio. Elkar. Donostia. 44 □ 24. 8 or.
- Baietz-5. Ariketa liburua.** ASKOREN ARTEAN. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Bilbo. 27 □ 20. 63 or.
- Baietz-5. Ikaslearen liburua.** ASKOREN ARTEAN. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Bilbo. 27 □ 20. 169 or.
- Bainuan.** Tarttalo. Donostia. 16 □ 16. 10 or.
- Bakarnek ez du lagunik.** (i). CALLEJA, Seve/ORMAZABAL, J./LUCAS, Belen. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 63 or.
- Balizko Erroten Erresuma.** (b). IZAGIRRE, Koldo. Susa. Lasarte-Oria. 20 □ 12,5 cm. 114 or.
- Banbi.** (i). X.X./X.X./X.X. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Banbi basoan.** (i). X.X./BILLALABEITIA, Miren. Desclée de Brouwer. Bilbo. 26 □ 20. 12 or.
- Bandolariaren andregai.** (i). LOBE, Mira/MENDIGUREN BEREZIARTU, Xabier. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 172 or.
- Banpiro txikia bidaian doa.** (i). SOMMER-BODENBURG/MARKULETA GUTIERREZ, Geraldo/GLIENKE, Amelie. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 19 □ 11,5. 190 or.
- Banpiroen espresoa.** (i). KOLTZ, Tony/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 19 □ 11,5. 122 or.

- Barre-zirika.** ASKOREN ARTEAN. Ondarroako Kultur Etxea. Ondarroa. 16,8
□ 11. 128 or.
- Bartleby izkribatzailea.** (i). MELVILLE, Herman/GARZIA GARMENDIA,
Juan. Erein. Donostia. 18 □ 11. 80 or.
- Bartzelonako deabrua.** (i). BOSCH, Lluís/AGIRREZABAL, Mariola. Edelvi-
ves. Zaragoza. 13 □ 18. 89 or.
- Baserri-etxean.** (i). SALT, Janne. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20,5. 32 or.
- Baserria.** (i). PARRAMON, J.M./ORMAZABAL, J.//SALES, G. Elkar. Donos-
tia. 21 □ 21. 32 or.
- Baserrietxean.** (i). LLOYD, Penny/KINTANA, Xabier//SLEIGHT, Katy. Fher.
Bilbo. 26,5 □ 20. 32 or.
- Baserritaar jakitunaren etzeko eskolia.** (i). MOGEL, Juan José/URAGA,
Bittor. Labayru. Bilbo. 16,5 □ 13,5. 181 or.
- Bâtard.** (i). LONDON, Jack/IBÁÑEZ, Iñaki. Erein. Donostia. 18 □ 11. 76 or.
- Bataren ibilaldia.** (i). LONDON, Jack/GORRINDO, Karlos. Elkar. Donos-
tia. 20 □ 12,5. 176 or.
- Bazen behin oilar bat.** (i). CUADRENCH, Antoni/ORMAZABAL, J.//GINESTA,
Montserrat. Elkar. Donostia. 15,5 □ 15,5. 26 or.
- Behetentsiorako Arautegi Elektroteknikoa.** (i). Egok.: MUJIKA, Alfon-
tso; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 432 or.
- Behi euskaldun baten memoriak.** ATXAGA, Bernardo. Pamiela. Iruñea.
19 □ 13. 186 or.
- Behia, ardia, ahuntza.** (i). BOYSTON, Angela/KINTANA, Xabier. Fher. Bilbo.
20 □ 20,5. 72 or.
- Behin batean-1. Idazketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA, Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 32 or.
- Behin batean-1. Irakurketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 20 or.
- Behin batean-2. Idazketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 28 or.
- Behin batean-2. Irakurketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 28 or.
- Behin batean-3. Idazketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 32 or.
- Behin batean-3. Irakurketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 28 or.
- Behin batean-4. Idazketa.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 32 or.
- Behin batean. Gida liburua.** OLABARRI, M.; URRUTIA Mª J.;GIE//LUCAS,
Belen. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 80 or.
- Benito Lertxundi Orioko bardoa-Aitorpen eta testigantzak.** (1990). (i).
FEITO, Alvaro/ARISTI, Pako. Elkar. Donostia. 21,5 □ 21,5. 130 or.
- Bergara: Hiria erdi aroan.** (i). BASTERRETXEA, Amaia/BASTERRETXEA,
Iziar. Bergarako Udala. Bergara. 27 □ 22,2. 68 or.
- Bermeoko herri hizkera.** PEREZ BILBAO, Antonio. Egile editore. Bilbo. 19
□ 13. 200 or.

- Bermudetako triangelua.** (i). LERME GOOGMAN, Deborah/MENDIGUREN, Iñaki//BOLLE, Frank. Elkar. Donostia. 19 □ 11,5. 120 or.
- Berriketan 1. Ikaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA//PARDO, J. B.G. Aresti. Bilbo. 29,3 □ 20,5. 130 or.
- Berriketan 1. Irakaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA. B.G. Aresti. Bilbo. 29 □ 20. 248 or.
- Berriketan 2. Ikaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA//PARDO, J. B.G. Aresti. Bilbo. 29,3 □ 20,5. 152 or.
- Berriketan 5. Ikaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA. B.G. Aresti. Bilbo. 29 □ 20. 197 or.
- Berriketan 5. Ikaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA. B.G. Aresti. Bilbo. 29,3 □ 20,5. 198 or.
- Berriketan 7. Ikaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA. B.G. Aresti. Bilbo. 29,3 □ 20,5. 164 or.
- Berriketan 7. Ikaslearen liburua.** ARESTI B.G.-ko DIDAKTIKARIA. B.G. Aresti. Bilbo. 29 □ 20. 163 or.
- Bertso trena 3. Maila.** (b). ASKOREN ARTEAN//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 20. 96 or.
- Bertso trena 4. Maila.** (b). ASKOREN ARTEAN//LEOZ, M. Elkar. Donostia. 24,5 □ 20. 96 or.
- Bertsolaritza eta eskola.** RODRIGUEZ, Fito. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 392 or.
- Bertsolaritzaren Historia I.** URKIZU, Patri. Etor. Bilbo. 24,5 □ 16. 909 or.
- Bertsolaritzaren Historia II.** URKIZU, Patri. Etor. Gasteiz. 24,5 □ 16. 936 or.
- Bestaldean.** BORDA, Itxaro. Susa. Lasarte-Oria. 20 □ 12,3. 130 or.
- Besterik gabe, Albina.** LINAZASORO, Karlos. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13. 160 or.
- Betixi iratxoa.** //SAEZ, Carmen. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Bi letter jaso nituen oso denbora gutxian.** (b). ATXAGA, Bernardo. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 94 or.
- Bidatzak eta ibilaldiak Belagoan zehar.** (i). ALDAZ, Koldo/SANTISTEBAN, Karlos. Sua. Bilbo. 22 □ 16,5. 64 or.
- Bidaurretako erretaula errenazentista zaharberritzea.** (e/i). ARRAZOLA, M. Asunción/MENDIZABAL, Fernando//ARTELEKUKO ERRESTAURAZIO-LANTEGIA. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 29 □ 23. 152 or.
- Bideokomikiak 4. Bihotz hormatuak.** MURO, Gregorio//REDONDO, Daniel. HABE. Donostia.
- Bideokomikiak 5. Damoklesen ezpata atomikoa.** HERNANDEZ LANDAZABAL, Javier//FERNANDEZ LANDAZABAL, Javier. HABE. Donostia.
- Bienabe Artia.** (e/i). ZUBIAUR, Fco Javier/BITEZ. SGEP. Donostia. 29,5 □ 22,5. 362 or.
- Bigarrego Abarrak.** BUSTINTZA, Ebaristo /Egok.: BEOLA, Ainhoa; MUÑOA, Immaculada. Kriselu. Donostia. 19,5 x13,5. 186 or.
- Bihotz-berri zaitzte eta sinetsi Berri Ona. Iruñe eta Tutera, Bilbo, Donostia eta Gasteizko Gotzainen idazkia.** ASKOREN ARTEAN. Idatz. Donostia. 28 □ 21. 31 or.
- Bikuñatarrak Legazpiko historian / Los Bikuña en la historia de Legazpi.** (e/i). ARBIDE, Ignacio; URCELAY, Jose María/ARANA, Aitor. Gipuzkoako Kutxa Fundazioa. Donostia. 21,5 □ 21,5. 128 or.

- Bili Mendibilen ibilerak.** (i). TOWNSON, Hazel/GOITIA, Iñaki; WATSON, Elisabeth//SALVA, Francesc. Bruño. Bilbo. 19 □ 12. 126 or.
- Bioestatistika.** UEUko SOZIOLOGIA SAILA. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 316 or.
- Biologia.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 20. 154 or.
- Birmaniko harpa.** (1990). (i). TAKEYAMA, Michio/EZKIAGA, Patxi//CAÑAS, Alicia. Bruño. Bilbo. 19 □ 12. 238 or.
- Bizi-kondizioen inkesta / Encuesta de condiciones de vida. Adierazle sintetikoak 1989 Indicadores sintéticos.** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 318 or.
- Bizitza maite eta beste ipuin batzu.** (i). LONDON, Jack/SARASOLA, Tomas//SANCHEZ, A. Gero (Mensajero). Bilbo. 19 □ 13,7. 102 or.
- Bizitza.** (1989). (i). SANTA TERESA/AITA ONAINDIA. Karmeldarrak. Bilbo. 20 □ 12,5. 379 or.
- Bizkaia pausuz pausu II.** BARINAGAREMENTERIA, M. Dolores//ASKOREN ARTEAN. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 78 or.
- Bizkaiko Kartografiari Buruzko Informazioaren Inbentarioa / Inventario de Información Cartográfica de Bizkaia I.** (e). BIZKAIKO FORU ALDUNDIA. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 30 □ 21. 101 or.
- Bizkaiko Kartografiari Buruzko Informazioaren Inbentarioa / Inventario de Información Cartográfica de Bizkaia II.** (e). BIZKAIKO FORU ALDUNDIA. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 30 □ 21. 845 or.
- Bizkaiko Kondaira Lurraldeko Tributu eta Finantza Legeria 1990. Legislación Tributaria y Financiera del Territorio Histórico de Bizkaia.** (e). ASKOREN ARTEAN. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 21 □ 15. 1.056 or.
- Bizkaiko zezenplazak / Plazas de toros de Bizkaia.** (e/i). ASPIAZU, Roberto/KAIÓA//ASPIAZU, Roberto; CAMARA, Txema. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 24 □ 23,5. 88 or.
- Biztanleria eta etxebizitza behin-behineko emaitzak (Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Zentzuak. 1991).** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 56 or.
- Biztanleriaren Berezko Mugimendua 1990.** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 290 or.
- Biztanleriaren inkesta Ihardueraren Arabera 1985-1990.** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 146 or.
- Biztanleriaren Inkesta Ihardueraren Arabera I-1991.** ((e)). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 172 or.
- Biztanleriaren inkesta Ihardueraren Arabera II-1991.** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 172 or.
- Biztanleriaren inkesta Ihardueraren arabera III-1991.** (e). EUSKAL ESTADÍSTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 172 or.
- Bolivari buruzko liburategiaren katalogoa / Catálogo del Fondo Bolivariano.** (e). EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO. Eusko Legebiltzarra. Bilbo. 22 □ 15,5. 316 or.
- Borba katua.** (i). ROCHA, Ruth/BILLELABEITIA, Miren M.//MENENDEZ, Margarita. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 44 or.

- Borroka arroka.** LOPEZ GASENI, Manu//EROSTARBE, Xabier. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 123 or.
- Boski txakurra.** ATEKA, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17. 24 or.
- Bostak eta uharteko altxorra.** (b/i). BLYTON, Enid/ALTUNA, Margarita//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 166 or.
- Bostak kanpinean.** (b/i). BLYTON, Enid/AMENABAR, Joan//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 198 or.
- Bostak karabanen.** (b/i). BLYTON, Enid/LARRAÑAGA, Mirentxu//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 206 or.
- Bostak kontrabandistaren muinoan.** (b/i). BLYTON, Enid/LETAMENDIA, Arantxa//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 206 or.
- Bostak larrri.** (b/i). BLYTON, Enid/ALTUNA, Margarita//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 186 or.
- Bosten abentura berri bat.** (b/i). BLYTON, Enid/AZKUNE, Laxaro//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 166 or.
- Bosten asteburu bat.** (b/i). BLYTON, Enid/ALTUNA, Margarita//CORREAS, J. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 190 or.
- Botila baten historia.** (b). ELORZA, Tomas//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 15,5 □ 20,5. 64 or.
- Botilako deabrua.** (i). LOUIS STEVENSON, Robert/GARIKANO, Maria. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 72 or.
- Bunker Hilleko ametsak.** (i). FANTE, John/IBARZABAL, Aintzane. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 184 or.
- Buruxkak.** (b). ETCHEPARE, Jean. Elkar. Donostia. 21 □ 13,5. 200 or.
- Bussi hartza hirian.** (i). VOGEL, Heinz; GARTIG Bernard/ELHUYAR//NADAL QUIRCH, Angel. Elkar. Donostia. 26 □ 14. 24 or.
- Bussi hartza munduaren inguruan.** (i). VOGEL, Heinz; GARTIG, Bernard/ELHUYAR//NADAL QUIRCH, Angel. Elkar. Donostia. 26 □ 14. 24 or.
- Cantervilleko mamua.** (i). WILDE, Oscar/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 70 or.
- Dagazinda eta beste ipuinak.** (i). MERINO, Jose Luis/ATXAGA, Bernardo. Pamiela. Iruña. 19 □ 13. 88 or.
- Danak bat izan daitezela.** (i). LUBICH, Chiara/BERRONDO, Pello. Edit. Ciudad Nueva. Donostia. 20 □ 13. 96 or.
- Deabru harroskoa.** (b/i). PISON, Xesús/ORMAZABAL, Joxantonio//SAMPIL, Fernando. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Deabruak ostatuko urteak.** PUJANA, Basilio. Auspoa. Tolosa. 19 □ 12. 170 or.
- Deba haraneko historiaurrea.** LARRAÑAGA, Xabier. Bergarako Udala. Bergara. 27 □ 22,2. 148 or.
- Denbora eta hitza.** (i). LOPEZ NARVAEZ, Concha/JUARISTI, Felipe//ALONSO, Juan Ramon. Bruño. Bilbo. 19 □ 12. 106 or.
- Denborak ez zuen nora.** IRIGOIEN, Joan Mari//IRIGOIEN, Imanol. Erein. Donostia. 20 □ 13. 176 or.
- Denboraldi bat infernuan.** (i). RIMBAUD, Arthur/LASA, Mikel. Erein. Donostia. 18 □ 11. 112 or.
- Denboraren geziak.** (i). MORRIS, Richard/PARDO, Arantza; GURRUTXAGA, M^a.J. Elkar. Donostia. 19,5 □ 13,5. 254 or.

- Desagertutako emakumea.** (b/i). PROWSE, Philip/OTERMIN, Ander. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 72 or.
- Dialektologiaren Atarian.** PAGOLA, Rosa Miren. Gero (Mensajero). Bilbo. 22 □ 15. 272 or.
- Diruaren hotsa.** MUJIKKA, Xabier//PARDO, Julio. Elkar. Donosti. 19 □ 13. 88 or.
- Don Iban eta ibai gorri.** IRIGOIEN, Gillaume; HIRUAK BAT; LUCU, Antton. Elkar. Donostia. 21 □ 13,5. 96 or.
- Donald baserria.** (i). X.X./BILLALABEITIA, Miren Maite. Desclee de Brouwer. Bilbo. 26 □ 20. 12 or.
- Donostia zaharreko irudiak. Frantzisko Quico Letamendiaren omenez.** (e/i). SANTAMARIA, Karlos/NAZABAL, Gotzon. SGEP. Donostia. 22 □ 24. 150 or.
- Dorian Grayren erretratua.** (i). WILDE, Oscar/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 72 or.
- Dozenerdi dira, ehun dirudite.** (i). FERNANDEZ LORENZO, Rafael/ESNAL, Mario//CARREIRO, Pepe. Erein. Donostia. 20 □ 17. 24 or.
- Drogamenpekoen alorreko Aurre-hartze, Laguntza eta Birgizarteratze-ari buruzko Legea / Ley sobre Prevención, Asistencia y Reinserción en materia de Drogodependencia.** ((e)). ASKOREN ARTEAN. Herri Era-kundeen Arteko Drogomenpekotasun-Batzordea. xx. 21 □ 15. 51 or.
- Drogen munduan.** GEREÑO, Xabier. Egile editore. Bilbo. 14,5 □ 20. 112 or.
- Dunpiren adiskideak.** ATEKA, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17. 24 or.
- Eboluzioa eta Paleolitoa.** PREGO, Alberto. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 80 or.
- Edurne Zuri eta zazpi ipotzak.** (i). X.X./X.X./X.X. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Egin dezaket-1. liburua.** (i). VOGEL, Heinz; JUNGA, Michael/ELHUYAR//ARTBOX. Elkar. Donostia. 26 □ 14. 28 or.
- Egin dezaket-2. liburua.** (i). VOGEL, Heiz; JUNGA, Michael/ELHUYAR//ARTBOX. Elkar. Donostia. 26 □ 14. 28 or.
- Egun bat nire bizitzan.** (i). SANDS, Bobby/SARASKETA, Mitxel. Txalaparta. Tafalla. 19 □ 12. 128 or.
- Egunero hasten delako.** (b). SAIZARBITORIA, Ramón. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 177 or.
- Ehiztariaren azterketarako gidaliburua.** ASKOREN ARTEAN. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30,7 □ 22. 334 or.
- Eibarko gatzizenak.** NARBAIZA AZKUE, Antxon. Eibarko Udala. Eibar. 23,7 □ 17. 96 or.
- Eibarko musikoak.** (e). SARASUA GISASOLA, Ramon Maria. Eibarko Udala. Eibar. 23,5 □ 16,5. 132 or.
- Eima. Hezkuntz softwarearen bilduma 1990-91.** HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 27 □ 20. 180 or.
- Ekologia ala hil. Ekologiaren oinarritzko kontzeptuak.** X.X. Gaiak. Donostia. 24 □ 16,8. 76 or.

- Ekonomia-itunea 1991garreneko Urtarrilaren lehenengorako uneangotutako idazkera.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 188 or.
- Ekonomia-Itunearen 1991garreneko urtarrilaren lehenengorako uneangotutako Idazkera / Texto actualizado del Concerto Económico al 1 de enero de 1991.** (e). EUSKAL AUTONOMI ELKARTEKO ADMINISTRAZIOA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 25 □ 17,5. 164 or.
- Eldarnioak.** LINAZASORO, Karlos. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 256 or.
- Elektrizitatea eta magnetismoa.** (i). CASH, Terry/AIHARTZA, J.R.//CHEN, Kuo Kang; BULL Peter. Tarttalo. Donostia. 26,8 □ 19,5. 40 or.
- Elisabete lehoi domatzailea.** (b). LANDA, Mariasun//AGIRRE, Ramon. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 60 or.
- Elizbarrutiko apaizak: Premia larria. Iruñe eta Tutera, Bilbo, Donostia eta Gasteizko Gotzainen idazkia.** ASKOREN ARTEAN. Idatz. Donostia. 28 □ 20. 27 or.
- Elurra zuria zen.** (i). DANBLON, Tamara/SARASOLA, Jose Antonio. Edelvives. Zaragoza. 20 □ 24. 10 or.
- Elvis Karlsson.** (i). GRIPE, Maria/LEGARRETA, Juan//GRIPE, Garald. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 21,5 □ 13. 166 or.
- Emakume olerkariak / Poetas Vascas.** (1990). (e/i). OTXOA GARCIA, Julia/PERURENA, Patxi;LASA, Jon Iñaki;LOPEZ, Manu. Torremozas. Madrid. 20,5 □ 14. 176 or.
- Emilio eta detektibeak.** (i). KASTNER, Erich/SARASOLA, Tomas//TRIER, Walter. Elkar. Donosti. 18,5 □ 13. 180 or.
- Eneko Agerroa.** ETXAIDE ITHARTE, Yon. Erein. Donostia. 20 □ 13. 216 or.
- English-Basque Dictionary.** (1990). (e). AULESTIA, Gorka ; WHITE, Linda. University of Nevada Press. Reno (Nevada). 26 □ 18. 397 or.
- Erdi Aroko Jaurreriak Euskal Herrian.** (i). DE LA FUENTE, Julián Lucas/SANTISTEBAN, Karlos. Gero (Mensajero). Bilbo. 18,5 □ 12,5. 70 or.
- Erlazantzarako oinarriak / Iniciación a la apicultura.** (e/i). GARCIA SALAZAR, Víctor M./KINTANA, Xabier//BARRENA CUEVAS, Gotzon. Bizkaiko Erlazainen Elkarte. Bilbo. 21 □ 15. 168 or.
- Ermitaua eta Hartza.** (i). YEOMAN, John/LEGARRETA, Juan//BLAKE, Quentin. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 19 □ 11,5. 138 or.
- Erramun basajauna-3 Kili-txortako 21.** FERNANDEZ RUIZ, Jesus ETA BESTE. Kili-Kili. Bilbo. 18,5 □ 26,5. 20 or.
- Errege-hegaztia.** (i). BENJAMIN, A.H./OLABERRIA, Itziar//ROSS, Tony. Tarttalo. Donostia. 23 □ 20. 32 or.
- Erromatarren Kolonizakuntza Euskal Herrian.** (i). LARRAÑAGA ELORZA, Koldo/SANTISTEBAN, Karlos. Gero (Mensajero). Bilbo. 18,5 □ 12,5. 72 or.
- Errusiako ipuinak I.** (i). AFANASIEV, A.N.; Pr.: CALLEJA, Seve/SARASOLA, Tomas//MUÑOZ, Jose Maria. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 192 or.
- Esazu O.H.O. 7.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 182 or.
- Esazu O.H.O. 7. (gidaliburua).** ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 24 □ 17. 164 or.
- Esazu O.H.O. 8.** ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 368 or.

- Esazu O.H.O. 8. (gidaliburua).** ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 94 or.
- Eskerregite eguneko bisitaria.** (b/i). CAPOTE, Truman/INÜRRIETA, Iñaki. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 64 or.
- Eskola giroko gaisotasun ohizkoenak / Enfermedades más comunes en el medio escolar.** (e). OSASUN SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 29,7 □ 21. 88 or.
- Eskola hiztun bila.** ASKOREN ARTEAN. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 27 □ 20. 246 or.
- Eskola-hiztegia. Irudiduna.** BOSTAK BAT//ZABALA, Dabit. Bostak bat. Bilbo. 21 □ 14,5. 544 or.
- Esku leuna.** (b). GARATE, Gotzon. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 200 or.
- Eskubeltz taldearen abenturak.** (b/i). JÜRGEN PRESS, Hans/IPARRAGIRRE, Pilar//JÜRGEN PRESS, Hans. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 136 or.
- Eskuko behatzen izenak.** TXILIKU//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 20 □ 17. 10 or.
- Espiritu Ejertzitziokak.** (i). LOIOLAKO, Inazio/OLARIAGA, Frantzisko. Gero (Mensajero). Bilbo. 22 □ 15. 164 or.
- Estadistika-arietak Estadistika Deskribatzailea, Probabilitate-Teoria eta Estadistika Inferentziala.** ADZ. AGIRRE, Karmele; BARRENETXEA, Miren; ORUETA, M. Isabel. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 254 or.
- Etorriko haiz nirekin?** HERNANDEZ ABAITUA, Mikel. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 172 or.
- Etxarri-Aranatzko Euskara eta Arañaz Elkarteko Hiztegia.** (e). KARASATORRE, Rafael; ERDOZIA, José Luis; ULAIAR, Eugenio. Altaffayla. Tafalla. 23 □ 14,1. 288 or.
- Eulia eta beldarra.** (i). ROSS, Roser/ESNAL, Mario//ROVIRA, Francesc. Erein. Donostia. 20 □ 17. 24 or.
- Europako Agiri Bakuna.** (e/i). ASKOREN ARTEAN/X.X. HAEE/IVAP. Oñati. 21,2 □ 15,5. 92 or.
- Europako Ekonomia-Elkartearen Eratze-Itunea.** (e/i). ASKOREN ARTEAN/X.X. HAEE/IVAP. Oñati. 21,2 □ 15,5. 264 or.
- Europako Ituneen Hiztegia.** (e/i). AGIRRE, Jon; DIAZ DE LEZANA, Araceli/BERTA, Ana; OROZKO; Monike. HAEE/IVAP. Oñati. 24,2 □ 17. 890 or.
- Eusebio Erkiaga ipuin lehiaketa. 1988-89-90 urteetan saritutakoak.** ASKOREN ARTEAN//TXAKARTEGI, Bittor. Lekeitioko Udala. Lekeitio. 20 □ 13. 160 or.
- Euskal Abertzaletasunaren Historia 1936ra arte.** BANDRES, Luis. Sabino Arana Kultur Elkargoa. Bilbo. 21 □ 15. 143 or.
- Euskal Alegigintza.** ASKOREN ARTEAN. Labayru. Bilbo. 21 □ 14,5. 171 or.
- Euskal argazkilariak: 150 urte geroago.** (1990). (e/i). ASKOREN ARTEAN/NAZABAL, Gotzon. Argazkilari Taldeen Elkartea. 30 □ 24. 170 or.
- Euskal arrantzu-flotaren aurkibidea 1990 / Directorio de la flota pesquera.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 27 □ 20. 64 or.
- Euskal Artearen Historia Gotikoa Araban.** (1990). (i). EGUIA, Jose; PORTILLA, Micaela J./ALDABE, Iosebe. Kriselu. Donostia. 29,5 □ 21. 96 or.

- Euskal Artearen Historia Gotikoa Gipuzkoa eta Iparraldean.** (1990). (i). KORTADI, Edorta; MORENO, Merche; ARAMBURU, M.J/BERRIOTXOA, Joseba Andoni. Kriselu. Donostia. 29,5 □ 21. 100 or.
- Euskal Artearen Historia Gotikoa Nafarroan.** (1990). (i). GIL MASSA, Jesus; ARAMBURU, M.Jose/BERRIOTXOA, Joseba Andoni. Kriselu. Donostia. 29,5 □ 21. 116 or.
- Euskal autonomi elkarteko 5b helburuko landatar eskualdeak garatzeko ekinbideak / Programa operativo de desarrollo de las zonas rurales objetivo 5b de la Comunidad Autónoma del País Vasco.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 29,7 □ 21. 190 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko emakumeentzako baliabideei buruzko gidaliburua / Guía de recursos para las mujeres en la Comunidad Autónoma de Euskadi.** (e). EMAKUNDE. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 24 □ 17. 340 or.
- Euskal Autonomi elkarteko epailarritza-barrutietako hiriburuak erabakitzeari buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 32 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 112-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-112. (Zuya (Murgia); Legutiano; Foronda; Gasteiz).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 44 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 113-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-113. (Buetraex; Zegama; Salvatierra; Asparrene).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 44 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 37-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-37. (Armintza; Zierbena; Algorta).** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 32 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 38 eta 39-orriak / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hojas-38 y 39. (Bermeo; Mungia; Elantxobe; Lekeitio).** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 32 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 40; 41 eta 65-orriak / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hojas-40; 41 y 65. (Jaizkibel; Irun; Irun-Ventas).** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 32 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 60 eta 65-orriak / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hojas-60 y 85. (Carranza; Trucios; Zalama; Balmaseda).** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 32 or.

- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 61-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-61. (Santurtzi; Bilbao; Guenes; Basauri).** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 32 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 62-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-62. (Lezama; Gernika-Lumo; Galdakao; Durango).** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 32 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 63-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-63. (Ondarroa; Zumaia; Eibar; Azkoitia).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 36 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 64-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-64. (Zarautz; Donostia; Villabona; Andoain).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 40 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 86-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-86. (Arzeniega; LLodio; Ayala; Amurrio).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 36 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 87-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-87. (Igorre; Elorrio; Gorbea; Otxandio).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 36 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 88-orria / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hoja-88. (Bergara; Zumarraga; Mondragon; Beasain).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 36 or.
- Euskal Autonomi Elkarteko landarediaren mapa. 89 eta 114-orriak / Mapa de vegetación de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Hojas-89 y 114. (Tolosa; Berastegi-Leitza; Ordizia; Ataun).** (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 36 or.
- Euskal Deituren Hiztegia. I.** OYHAMBURU, Philippe. Hitzak. Ossas-Suhare. 23 □ 16. 794 or.
- Euskal Elaberrien kondaira (III).** GARATE, Gotzon. Gero (Mensajero). Bilbo. 18 □ 11. 118 or.
- Euskal Estatistika Kontseilua. 1990ko Txostena / Consejo Vasco de Estadística. Memoria 1990.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 23,5 □ 21. 60 or.

- Euskal fonologia: Palatalizazioa. Asimilazioa eta hots sinbolismoa.** (1990). OÑEDERRA, Miren Lourdes. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Bilbo. 23,5 □ 15. 320 or.
- Euskal Herria erdi aroan I.** GARCIA DE CORTAZAR, Jose Angel; AGUIRRE, Ruiz de. Gaiak. Donostia. 21 □ 17. 222 or.
- Euskal Herria erdi aroan II.** GARCIA DE CORTAZAR, Jose Angel; AGUIRRE, Ruiz de. Gaiak. Donostia. 21 □ 17. 240 or.
- Euskal Herriaren historia II. Nafarroako erresumatik XVIIIgarren gizaldira.** (b). ELORZA, Jesus. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 160 or.
- Euskal Herriaren zoria.** ASKOREN ARTEAN. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13,5. 68 or.
- Euskal Herriko 100 gailur eta mila tontor.** (i). PEÑA SANTIAGO, L.P./TAPIA, Imanol. Elkar. Donostia. 27 □ 15,5. 290 or.
- Euskal Herriko antzerki urtekaria.** (e/i). ASKOREN ARTEAN/BITEZ. Antzerki. Donostia. 23,5 □ 16,3. 168 or.
- Euskal Herriko Atlasa.** ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 31 □ 23. 188 or.
- Euskal Herriko Atlasa Bilbo Haundia.** (1990). (i). ASKOREN ARTEAN/BERRIOTXOA, Josena Andoni. Kriselu. Donostia. 31 □ 23. 126 or.
- Euskal Herriko Atlasa. Gasteiz eta bere ingurunea.** (1990). (i). ASKOREN ARTEAN/BERRIOTXOA, Josena Andoni. Kriselu. Donostia. 31 □ 23. 128 or.
- Euskal Herriko Atlasa. Ibaiak.** (i). ASKOREN ARTEAN/BERRIOTXOA, Joseba Andoni. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 96 or.
- Euskal Herriko Atlasa. Iruñealdea.** (1990). (i). DIAZ ACOSTA, José Manuel; ORBE, Mercedes de; IBÁÑEZ Miguel/ALDABE, Iosebe. Kriselu. Donostia. 31 □ 23. 63 or.
- Euskal Herriko Atlasa. Mendiak.** (i). ASKOREN ARTEAN/BERRIOTXOA, Joseba Andoni. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 96 or.
- Euskal Herriko autonomi elkarteko akministraritzaren ariel eta Herri-prezioen buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 280 or.
- Euskal Herriko autonomi elkarteko lurren balio-neurketari buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 52 or.
- Euskal Herriko Autonomia Elkarteko Lurralde Antolaketaarako Zuzenbideak / Directrices de Ordenación Territorial de la Comunidad Autónoma del País Vasco.** (1990). (e). HIRIGINTZA, ETXEBIZITZA ETA INGRUGIRO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Iruñea. 30 □ 30. 336 or.
- Euskal Herriko ekinodermo eta belakiak.** (i). ARTETXE, Iñaki ; URIZ, Maria Jesus/BERRIOTXOA, J.A. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 101 or.
- Euskal Herriko emakumeen egoerari buruzko txostena / Informe sobre la situación de las mujeres en Euskadi.** (e). EMAKUNDE. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 23,5. 336 or.
- Euskal Herriko krustazeoak 1.** (1990). (i). ASKOREN ARTEAN/BERRIOTXOA, Joseba Andoni//ASKOREN ARTEAN. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 80 or.

- Euskal Herriko krustazeoak 2.** (1990). (i). ROMERO, Alejo; TORRES GOMEZ DE CADIZ, J./BERRIOTXOA, Joseba Andoni. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 96 or.
- Euskal Herriko lurralde antolakuntzari buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 96 or.
- Euskal Herriko medusa, anemona eta koralak.** (1990). (i). ALTUNA, Alvaro; GARCIA CARRASCOSA, A. Manuel/BERRIOTXOA, Joseba Andoni//ALTUNA, Alvaro. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 116 or.
- Euskal Herriko moluskoak 1.** (1990). (i). BORJA, Angel/ALDABE, Iosebe//BORJA, Angel. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 96 or.
- Euskal Herriko moluskoak 2.** (1990). (i). BORJA, Angel; FELIU, Jaime/ALDABE, Iosebe//BORJA, Angel; FELIU, Jaime. Kriselu. Donostia. 29 □ 20,5. 96 or.
- Euskal Herriko unibertsitateko gizarte-kontseilua sortarazteko eta antolatzeke legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 40 or.
- Euskal Historia-2 Kili-Txortako 22.** RETOLAZA, Jose Antonio. Kili-Kili. Bilbo. 18,5 □ 26,5. 30 or.
- Euskal Hizkuntza eta Literatura 1.** (b). ELGOIBARKO EUSKARA MINTEGIA. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 514 or.
- Euskal Hizkuntza eta literatura 1.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 20. 308 or.
- Euskal Hizkuntza eta Literatura 2.** (b). ELGOIBARKO EUSKARA MINTEGIA//ERRAZKIN, Luis. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 528 or.
- Euskal Hizkuntza eta literatura 2.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 20. 345 or.
- Euskal Hizkuntza eta Literatura 3.** (b). ELGOIBARKO EUSKARA MINTEGIA//ERRAZKIN, Luis. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 602 or.
- Euskal Hizkuntza eta literatura 3.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 20. 306 or.
- Euskal Hizkuntza eta literatura UBI.** BUTRON, Joseba; PEDRO, Jokin de. Erein. Donostia. 26 □ 18,9. 256 or.
- Euskal Ihauleriak.** ARREGI, Nerea//MARDONES, Mikel. BIE. 43 □ 30. 31 or.
- Euskal kazetarien jardunaldiak.** ASKOREN ARTEAN. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 24 □ 17. 104 or.
- Euskal kultur ondareari buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 144 or.
- Euskal nekazaritzako kontaduritzza argipiderako sarea 1987-1988-1989 / Red de información contable agraria vasca-RICAV.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 29,7 □ 21. 128 or.
- Euskal Sintaxiaz.** ASKOREN ARTEAN. Labayru. Bilbo. 21 □ 14,5. 136 or.
- Euskal toponimiazko materialeak IX. alea.** (1990). MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 378 or.
- Euskal toponimiazko materialeak VII. alea.** (1990). MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 442 or.

- Euskal toponimiazko materialeak VIII. alea.** (1990). MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 475 or.
- Euskal toponimiazko materialeak X. alea.** (1990). MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 430 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XI. alea.** (1990). MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 406 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XII. alea.** (1990). MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 436 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XIII. alea.** MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 364 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XIV. alea.** MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 357 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XV. alea.** MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 366 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XVI. alea.** MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 424 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XVII. alea.** MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 356 or.
- Euskal toponimiazko materialeak XVIII. alea.** MUJIKA, Luis Maria. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15,5. 312 or.
- Euskal-Herria kantari.** (e/i). ASKOREN ARTEAN. ZABALETA, Peio. Gipuzkoako Abesbatzen Elkartea. 29,8 □ 21. 688 or.
- Euskalduna Beheko Erdi Aroan. Giza jokabideak.** (i). ORELLA, José Luis. SANTISTEBAN, Karlos. Gero (Mensajero). Bilbo. 18,5 □ 12,5. 62 or.
- Euskalduntzerako helburuak. Nozio espezifikokoak.** (1990). AEK. AEK. Bilbo. 24 □ 16,5. 175 or.
- Euskalki guztietako Etno-testuak.** ETXEBARRIA, Jose M.; ETXEBARRIA, Juan Manuel. Labayru. Bilbo. 29,5 □ 21. 162 or.
- Euskara 1.** ZUBIZARRETA, Itziar; LEOZ, Marian//BELTZUNEGI, Fabiola; BELTZUNEGI, Pili. Erein. Donostia. 26 □ 19,7. 136 or.
- Euskara 2.** ZUBIZARRETA, Itziar; LEOZ, Marian. Erein. Donostia. 26 □ 20. 140 or.
- Euskara ariketak.** PASAIA LIZEOko IRAKASLE ELKARTEA. Egile editore. Donostia. 29,8 □ 21. 158 or.
- Euskara Beasainen. Azterketa Soziolinguistikoaren laburpena 1981 eta 1986ko Zentsu-Errolden eta 1988ko neurketen arabera.** (e). SIADECO; UDALEKO EUSKARA-ZERBITZUA. Egile editore. 23 □ 16,5. 90 or.
- Euskara eskola eraiki nahi zuen euskal pedagogoa aurrerakoia: Agustín Pascual Iturriaga. Hani 1778/1851.** BUJANDA, Joxemanuel. UEU. Bilbo. 19 □ 13. 272 or.
- Euskarazko vertsoak.** AZKUE, Eusebio M./Egok.: ASTIGARRAGA, A.; BIJUESCA, K.J. Labayru. Bilbo. 25 □ 16,5. 558 or.
- Eusko legebiltzarrerako hauteskunderi legea.** (1990). (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 17 □ 12. 572 or.
- Eusko umeak atzerrian.** GOITIA, Xabier. Labayru. Bilbo. 21 □ 14,5. 274 or.

- Exposición. Omenaldia frankismoaren biktimei eta askatasunaren aldeko borrokariei.** (1988). ASKOREN ARTEAN. Museo San Telmo. Donostia. 20 □ 21.
- Ez adiorik.** (i). CHANDLER, RymondOLARRA, Xabier. Igela. Iruña. 17 □ 10. 528 or.
- Ez egin hori!** (i). ROSS, Tony/OLABERRIA, Itziar//ROSS, Tony. Ttarttalo. Donostia. 23 □ 20. 32 or.
- Ez ezazu sardinarik eskatu garaiz kanpo.** (i). MARTIN, Andre; RIBERA, Jaume/ITURRALDE, Joxemari. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Bilbo. 21,5 □ 13. 202 or.
- Ezagutu Nafarroa garaia.** AZKUNE, Iñaki; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 350 or.
- Fardel berritsua.** (i). DURREL, Gerald/KRUZETA, Elizabet//SANCHA, Alicia. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 21,5 □ 13. 228 or.
- Fiebre Q Sukarra.** (e). Q Sukarraren Programarako Lantaldearen txostena. EUSTAT. Gasteiz. 79 or.
- Filosofi testuak.** (i). Egok.: PALACIOS, Xabier/ASKOREN ARTEAN. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Bilbo. 24,2 □ 17. 552 or.
- Fisika.** (1990). ASKOREN ARTEAN//ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,8. 138 or.
- Fisika eta Kimikazko Ariketak 13: Uhinak.** BEREZIARTU, Karlos; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 98 or.
- Fisika eta kimikazko ariketak 7.** (b). LIZEAGA, Mikel; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 186 or.
- Fisika eta kimikazko ariketak. 14. Erredox erreakzioak.** RUBIO, Raimundo; ELHUYAR. Elkar. Donostia; Usurbil. 24 □ 17. 90 or.
- Fisika. BBB 2.** (b). ALKAIN, P.; ARAMENDI; AZKUENE, I.; MARTINEZ, M.; ELHUYAR. BARRERO, E.; IBARGUREN, J.. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 320 or.
- Formak.** (i). SALT, Jane/KINTANA, Xabier//STONEWELL, Charlotte. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20. 32 or.
- Formak atsegin ditut.** LOPEZ, Annie//FIELDS, S. Hemma. 26 □ 18,5. 6 or.
- Frantzeseko bertsoa-I.** ZAVALA, Antonio. Auspoa. Lizarra. 12 □ 19. 170 or.
- Frantzeseko bertsoa-II.** ZAVALA, Antonio. Auspoa. Lizarra. 12 □ 19. 148 or.
- Frantziako iraultza.** (b/i). PREGO, Alberto/ODRIOZOLA, Jexus; SAGARZAZU, Txomin; ZABALA, Karlos//LEZETA, Xabier. Erein. Donostia. 26 □ 19,7. 80 or.
- Fusilak pizten dituen sua.** (i). GUERRA, Félix; ESCOBAR, Froilán/ARBURUA IPARRAGIRRE, Fernando. Txalaparta. Tafalla. 19 □ 12. 172 or.
- Gabonetako ipuinak.** (i). CAPOTE, Truman/URTEAGA, Joseba//MATA, José Manuel. Igela. Iruña. 19 □ 11,5. 96 or.
- Gabonsariak. El borracho burlado.** (e). MUNIBE DE, Xavier/Egok.: ALTZIBAR, Xabier. Eusko Legebiltzarra. Gasteiz. 24 □ 18. 301 or.
- Gabrielle.** ZUBIZARRETA, Patxi. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 120 or.
- Galbidea.** (i). CAIN, James M./OLARRA, Xabier. Igela. Iruña. 17 □ 10. 173 or.
- Galeuzca.** (e). ASKOREN ARTEAN. Galeuzca. Iruña. 24 □ 18. 144 or.

- Garbitu eta garbitu.** (i). MATHIEU, Renada/ORMAZABAL, J./SALVA, Francesc. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 24 or.
- Garbizu anaiak Zubigar, Iruzubi, Tege 1921-1936.** GARRIZU ANAIAK/Egok.: URKIZU, Patri; INTXAURRANDIETA, Patxi. Lezoko Udala. Lezo. 24 □ 16,7. 590 or.
- Garraioak eta arkitektura jardunaldiak / Seminario de arquitectura del transporte.** (e/i). ASKOREN ARTEAN/OREGI, Benan. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 28 □ 28. 265 or.
- Gasteizko batailaren multzoa / Juego de la batalla de Vitoria.** (e/i). SIO, Enric/ASKOREN ARTEAN. Arabako Foru Aldundia. Gasteiz. 29,8 □ 21. 26 or.
- Gau bat txalupan.** (b/i). BENET, Amèlia/ORMAZABAL, Joxantonio//PERIS, Carme. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Gaueroakoak.** UNZUETA, Jon. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 180 or.
- Gaupasak.** OLASAGARRE, Juanjo. Susa. Lasarte-Oria. 20 □ 12,5. 96 or.
- Geologia.** (b/i). QUERCUS TALDEA/MURUA, Mikel//QUERUS TALDEA. Erein. Donostia. 26,1 □ 19,8. 160 or.
- Georgeren medicina miragarria.** (i). DAHI, Roald/IRIGOIEN, Joan Mari//BLAKE, Quentin. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 133 or.
- Gezur ontzia.** (i). DUCLA, M. Luisa/MUJIKI, Ignazio. Erein. Donostia. 20 □ 17. 24 or.
- Gidaliburu fantastikoa.** (i). SENNELL, Joles/SARASOLA, Joan Mari. ELENA, Horacio. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 116 or.
- Gipuzkoa.** (e/i). MISSION GAIA/MUNIOZGUREN, Josu. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 22,8 □ 31. 280 or.
- Gipuzkoa bizikletaz.** AZANZA TELLETXIKI, Iñaki//AZANZA, Iñaki. Sua. Bilbo. 11,5 □ 21. 80 or.
- Gipuzkoa. Karta arkeologikoa. (I). Megalito.** (1990). (e/i). ASKOREN ARTEAN/MUJIKI, José Antonio. Aranzadi; Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 29 □ 20,5.
- Gipuzkoako Aia herria. Altzola eta laurgain auzunetako giza urratsa.** (i). GARMENDIA LARRAÑAGA, Juan/TAPIA, Jone. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 21 □ 15. 100 or.
- Gipuzkoako bira.** (i). GIPUZKOAKO MENDIZALE FEDERAKUNTZA/AGIRRE, Javier. Sua. Bilbo. 21 □ 13,5. 120 or.
- Gipuzkoako geomorfologia eta edafologia.** (i). ASKOREN ARTEAN/ASKOREN ARTEAN. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 30,3 □ 21,5. 130 or.
- Giro urbanoko gazteak eta euskara Deba Bailerako gazteen iritziak gazteek interpretatuta.** LEZETA, Marije; SAN MARTIN, Elena. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 136 or.
- Gizaberearen bakeak eta gerrak.** AZURMENDI, Joxe. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 246 or.
- Gizakia materiaren transformatzaile eboluzioa eta paleolitua.** PREGO, Alberto//FERNANDEZ, Juan Carlos. Erein. Donostia. 26 □ 19,7. 96 or.
- Gizakiak bere ingurunea aldatzen du Neolitikoa eta lehen hiriak.** (i). PREGO, Alberto/MURUA, Mitxel//ORTEGA, Alvaro; DUESO, Antton; FERNANDEZ, Juan Carlos. Erein. Donostia. 26 □ 19,7. 80 or.

- Gizarte-Auzia.** (1990). EGUZKITZA, Juan Bautista/Egok.: URRUTIA, Andres. Erein. Donostia. 19,5 □ 13,5. 176 or.
- Gizarteratzeko gutxieneko dirusarrerei buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 68 or.
- Gizon bat biluzik pasiloan barrena.** AGIRRE, Joxean. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 100 or.
- Goizuetako ezkongaiak.** (b). GARATE, Gotzon. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 144 or.
- Gosea.** (1990). (i). HAMSUN, Knut/MENDIZABAL, Juan Mari. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 178 or.
- Gramatica didáctica del Euskera.** (b). ZUBIRI IBARRONDO, Ilari. HABE. Donostia. 24 □ 17. 382 or.
- Grammaire basque.** (b). LAFITTE, Pierre. Elkar. Donostia. 20,5 □ 13,5. 492 or.
- Greba gure bizitzan.** (1990). ASKOREN ARTEAN. Idatz. Donostia. 21,5 □ 15,5. 32 or.
- Gulliver-en bidaia.** (i). SWIFT, Jonathan/MENDIGUREN, Iñaki. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13. 332 or.
- Gure kantuak.** ASKOREN ARTEAN. Labayru. Bilbo. 15 □ 10,5. 196 or.
- Gure lehen urratsak. 1990. Odisea en el pasado.** (1990). (e). ASKOREN ARTEAN. Etor. Gasteiz. 28,5 □ 23. 278 or.
- Gure planeta adakorra.** (i). GRIBBIN, John/GURRUTXAGA, Antton. Elkar. Donostia. 19,5 □ 13,5. 182 or.
- Gurutzadetara Rikardo Lehoi Bihotzarekin.** (i). MCDONAL, Fiona/KAIOA//JAMES, John. Anaya. Madrid. 26 □ 19. 32 or.
- Hakuna matata.** ARRETXE, Jon. Labayru. Bilbo. 17 □ 11. 139 or.
- Haltzak badu bihotzik.** (b). MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 108 or.
- Hamabost urteko naufragoa.** BERNAOLA, Iñaki. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 21 □ 15. 206 or.
- Hamalau.** MENDIGUREN, Xabier. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 136 or.
- Hamasei paisa eta paralitiko bat.** (b). ARISTI, Pako. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 54 or.
- Hamster bi kaiola baten barruan.** (i). CALLEJA, Seve/MONASTERIO, Xabier//DOMINGUEZ, Angel. Bruño. Bilbo. 19 □ 12. 110 or.
- Harrizko lehoiaren misterioa.** (b/i). CABAL, Ulises/ETXEBARRIA, Ramon. Ibaizabal. Euba. 17,9 □ 13. 91 or.
- Hartzaren altzorra.** (i). DANBLOM, Tamara/SARASOLA, Jose Antonio. Edelvives. Zaragoza. 20 □ 24. 10 or.
- Hartzaren gutuna.** (i). DANBLOM, Tamara/SARASOLA, Jose Antonio. Edelvives. Zaragoza. 20 □ 24. 10 or.
- Hartzkumearen ametsak.** TRES, Fabiola//SNOW, Alan. Hemma. 19 □ 20. 10 or.
- Hartzar familia Arrantzan.** (i). DANBLON, Tamara/X.X.//THOMAS, Philippe. Edelvives. Zaragoza. 23,2 □ 19,5. 20 or.
- Hartzar familia Elurra zuria zen.** (i). DANBLON, Tamara/X.X.//THOMAS, Philippe. Edelvives. Zaragoza. 23,2 □ 19,5. 20 or.

- Hartztar familia Hartzarren altzorra.** (i). DANBLON, Tamara/X.X.//THOMAS, Philippe. Edelvives. Zaragoza. 23,2 □ 19,5. 20 or.
- Hartztar familia. Non da gure Nañohartza?** (i). DANBLON, Tamara/X.X.//THOMAS, Philippe. Edelvives. Zaragoza. 23,2 □ 19,5. 20 or.
- Hasiberrientzako ingelesa.** (i). VOGEL, Heinz; PREUB, Fritz/ELHUYAR. Elkar. Donostia. 21 □ 15. 32 or.
- Hau eguna!** (b/i). LEONARD MARCIA/ORMAZABAL, Joxantonio//DUELL, Nancy. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Haur besotakoa.** (b). MIRANDE, Yon. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 110 or.
- Haurgintza minetan.** (b). ZARATE, Mikel. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 180 or.
- Haurrek haurrei ipuinak bost.** ASKOREN ARTEAN. Nafarroako Ikastolen Elkarte. Nafarroa. 21 □ 15. 120 or.
- Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia (jabedun-loratzte).** SARASOLA, Ibon. SGEF. Donostia. 27 □ 20 cm. 740 or.
- Hegaztitegia.** (i). PARRAMON, J.M./ORMAZABAL, J.//SALES, G. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 32 or.
- Heriotz Zigorra.** (i). BEGIRISTAIN, Antonio/LABOA, M. Eugenia. Gero (Mensajero). Bilbo. 18 □ 11. 144 or.
- Herria 7. Gizarte arloa.** ASKOREN ARTEAN. Bruño. Bilbo. 26,5 □ 19. 208 or.
- Herria 8. Gizarte arloa.** ASKOREN ARTEAN/FERNAND, J.L. Bruño. Bilbo. 26,5 □ 19. 208 or.
- Hezurrezko xirulak.** (i). ASKOREN ARTEAN/SARRIONANDIA, Joseba. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 312 or.
- Hilburuko Erailea.** ASKOREN ARTEAN//ASTRAIN; HARRIET. HABE. Donostia. 29,5 □ 21. 52 or.
- Hiru devien ipuina. Printze lirainak printzesa eder paregabea nola askatu zuen kontatzen duena.** (e/i). STURUA, Vano/KINTANA, Xabier//STURUA, Vano. Fher. Bilbo. 29,8 □ 22,3. 38 or.
- Hiru gizon bakarka.** (b). GANDIAGA, Bitoriano. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 220 or.
- Hiru Txerrikumeak.** (i). X.X./X.X.//X.X. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Historia arakutzen.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 302 or.
- Historia. BBB 1.** (b). UZEL//MARTINEZ ITURRALDE, Manolo. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 252 or.
- Historiak zarramadaka / Historias a ramalazos.** (e). PASCAL ROS, Alfonso. Iruñeko Udala. Iruñea. 20 □ 14. 216 or.
- Historio-misterio edo eiherezainaren ipui hautatuak.** (1990). LAFITTE, Pierre. Herri-Egan Argitaldaria. Donostia. 21 □ 14,5. 171 or.
- Hitz-elkarketa/3.** LEF BATZORDEA. Euskaltzaindia. Bilbo. 24 □ 17. 455 or.
- Hitzaren ohia.** AGUSTIN ARRIETA, Joxe. Sendoa. Oiartzun. 20 □ 14. 220 or.
- Hizkuntz jabekuntza haur elebidun eta elebakarretan / Adquisición del lenguaje en niños bilingües y monolingües.** (e). ASKOREN ARTEAN. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Donostia. 24 □ 17. 250 or.
- Hizkuntz normalkuntzarako ekinbideak udalerrri mailan. Planifikaziorako orientabideak.** SOZIOLOGIA SAILA. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 128 or.

- Hizkuntza 3.** (b). URIARTE, Lidia//EUBA, Mari Tere. Ibaizabal. Euba. 27 □ 19,5. 126 or.
- Hizkuntza 4.** (b). GILE; ZUBELDIA, Iñaki//BERASATEGI, Juanba. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 224 or.
- Hizkuntza 5.** (b). GILE; ELUSTONDO, M.; GARMENDIA, J.F.; MUNDUATE, J.; ZUBELDIA, I.//ALVAREZ, Iñaki. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 342 or.
- Hizkuntza 6.** (b). EUSKARAZ EGIN TALDEA//RUIZ, Jesus A. Ibaizabal. Euba. 29,5 □ 27. 144 or.
- Hizkuntza 7.** (b). ASKOREN ARTEAN; GILE; ELKAR//ALVAREZ, Iñaki. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 304 or.
- Hizkuntza arrotzak elkarreaginean irakasteko.** (i). SCHIFFLER, Ludwig/URKIZU, Boni. HABE. Donostia. 21,5 □ 14,5. 176 or.
- Hizkuntza helburuak. A eredua.** ASKOREN ARTEAN. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 179 or.
- Hizkuntza Politikarako Idazkari Nagusiaren agerraldia, berak eskatuta, Eusko Legebiltzarreko Iraskunde eta Herrizaingo Batzordearen aurrean / Compárecencia, a petición propia, de la Secretaria General de Política Lingüística ante la Comisión de Instituciones e Interior del Palamento Vasco.** (e). GARMENDIA LASA, Mari Karmen. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 24 □ 17. 72 or.
- Hizkuntzak irakasteko metodoak. Egiturak eta hautabideak.** (i). MARTON, Waldemar/IÑURRIETA, Iñaki. HABE. Donostia. 21,5 □ 14,5. 204 or.
- Hizkuntzalaritza/1. Hiztegia.** (b). UZEI. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 416 or.
- Hizkuntzalaritza/2. Hiztegia.** (b). UZEI. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 536 or.
- Hiztegi irudiztatua.** Susaeta. Madrid. 25 □ 19. 21 or.
- Hiztegia 2000.** (b). EKITEN taldea//GARCIA, Fernando. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 994 or.
- Hodeia.** (i). PAUSEWANG, Gudrum/MENDIGUREN BEREZIARTU, Xabier. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 209 or.
- Homeopatia eta Akupuntura Geroaldiko medikuntzak?** IBARBURU, Xabier. Gaiak. Donostia. 21,5 □ 17. 190 or.
- Hondamendirako errepeidea.** (b/i). MILNE, John/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 64 or.
- Hondartzan.** (i). LLOYD, Penny/KINTANA, Xabier//SLEIGHT, Katy. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20. 32 or.
- Hondartzan.** (i). LLOD, Penny/KINTANA, Xabier//SLEIGHT, Katy. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20,5. 32 or.
- Hontz txikia habiatik kanpora.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//NEWSOM, Carol. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Hontzaren eguna.** (b/i). SCIASCIA, Leonardo/BIGURI, Koldo. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 108 or.
- Hori da hegan egitea.** (i). MARTI, Isabel/ORMAZABAL, J.//ELENA, Horacio. Elkar. Donostia. 44 □ 24. 8 or.
- Horma irudiak.** ASKOREN ARTEAN. HABE. Donostia. 64 or.
- Horrela bizi bagina beti.** LERTXUNDI, Anjel. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 166 or.

- Huckleberry Finn-en abenturak.** (1990). (i). TWAIN, Mark/IBARZABAL, Aintzane. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 328 or.
- Hudoak eguzkiloretzan.** ATUTXA, Juan Mari. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 24 □ 16,5. 103 or.
- Hugo.** (i). GRIPE, Maria/MENDIGUREN, Xabier. SM. Madrid. 19 □ 12. 128 or.
- I. Gerriko idazlan-sariketa.** SARRIEGI, Mikel; AIZPURU, Andoni; GALPAR-SORO, Ainhoa. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 24 □ 17. 223 or.
- Ibai musikari.** (i). BALLAZ, Jesus/ORMAZABAL, Joxan//SITJAR, M. Elkar. Donostia. 27,5 □ 22,5. 26 or.
- Ibai zientzilari.** (i). BALLAZ, Jesus/ORMAZABAL, J.//SITJAR, M. Elkar. Donostia. 27,5 □ 2. 26 or.
- Ibarrola 1948-1991.** (e). ASKOREN ARTEAN. Museo San Telmo. Donostia. 26 □ 21,6. 184 or.
- Ibilaldia.** (b/i). PICANYOL/ORMAZABAL, Joxantonio//PICANYOL. Elkar. Donostia. 24 □ 22. 24 or.
- Idazlan guztiak II. Itzulpenak.** ORMAETXEA ORIXE, Nikolas. Etor. Donostia. 23,7 x15,5. 960 or.
- Idazlan guztiak I: Sorkuntzazkoak.** ORMAETXEA, Nikolas. Etor. Donostia. 24,5 □ 17. 1.104 or.
- Idazlan guztiak. III: Artikulu eta saiakerak.** ORMAETXEA, Nikolas. Etor. Donostia. 24,5 □ 17. 1.367 or.
- Idea.** (i). PUSEWANG, Gudurn/MENDIGUREN, Xabier. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 206 or.
- Idoia eta arazolaria.** (i). ARAM, H.; ROSS, Tony/OLABERRIA, Itziar. Tartalo. Donostia. 23 □ 20. 32 or.
- Ifar aldeko orduak.** (b). SARRIONANDIA, Joseba. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 124 or.
- Igaroari begira.** LERTXUNDI, Joxe Mari. Auspoa. Tolosa. 19 □ 12. 162 or.
- Igel eta Ugel banaezinak.** (i). LOBEL, Arnold/KORTAZAR, Jon. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 19 □ 15,5. 68 or.
- Ihauterietako mozorroak.** (i). LOPEZ SAINZ, Celia/KINTANA, Xabier. Izar. Bilbo. 16 □ 15. 16 or.
- Ihesa.** (i). THOMPSON, Jim/ZIGANDA, Juantxo. Igela. Iruña. 17 □ 10. 247 or.
- II. Gerriko ikerlan-sariketa.** ARRATIBEL, Nekane; HERRERAS, Beatriz; ZALDUA, Josune. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 24 □ 17. 144 or.
- Iargia edan zuen astoa.** (b/i). MATHIEU, Renada/ORMAZABAL, J.//SALVA, Francisc. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 24 or.
- Ileak tente.** ZAPATA, Pablo; URMENETA, Juan Luis//ASENSIO, Agustí. Bruño. Bilbo. 19 □ 12. 110 or.
- Ilunbeen bihotzean.** (i). CONRAD, Joseph/IBAÑEZ, Iñaki. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13. 120 or.
- Imabelleren amodioz.** (i). HIMES, Chester/EIZAGIRRE, Jexux. Igela. Iruña. 17 □ 10,5. 292 or.
- Inazio Aldekoa Saria Ipuin-Lehiaketa.** (e). ASKOREN ARTEAN. Arabako Foru Aldundia. Gasteiz. 22,5 □ 16. 51 or.

- Inbentarioak 1989-1.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 30 □ 21. 258 or.
- Indiana Jones-en zamarra.** (b). BALZOLA, Asun. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 113 or.
- Industri Kontuak 1989 / Cuentas Industriales 1989.** ((e)). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 110 or.
- Industri Prezioen Indizea 1991 / Índice de Precios Industriales 1990.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 62 or.
- Industri Produkzioaren Indizea 1990 / Índice de Producción Industrial 1990.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 92 or.
- Ingeles bat etxean.** (i). NOSTLINGER, Christine/MENDIGUREN, Xabier. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 156 or.
- Ingo eta Drago.** (i). LUBE, Mira/SUAREZ BARRUTIA, Jon//WEIGEL, Susi. SM. Madrid. 19 □ 12. 128 or.
- Ingurunea 1.** IMAZ, Lourdes; IPARRAGIRRE, Isabel. Erein. Donostia. 26 □ 20. 152 or.
- Ingurunea 2.** IMAZ, Lourdes; IPARRAGIRRE, Isabel; GOIA, X.//ZABALA, Karlos. Erein. Donostia. 26 □ 20. 158 or.
- Iñigo Loiolakoa.** GOIKOETXEA, Iñaki. Gero (Mensajero). Bilbo. 19 □ 13. 374 or.
- Instrumentuak eta forma musikalak.** IGLESIAS, Mercedes; MARTIN BARO, Alicia/BERMEJO, Ana. Casa Erviti. Donostia. 29,7 □ 21,1. 88 or.
- Interes geologikoko puntuak. Gipuzkoa.** (i). ASKOREN ARTEAN/ALDEZABAL ROTETA, Arantza; GARIN ATORRASAGASTI, Inazio//COMPANÍA GENERAL DE SONDEOS. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 24,4 □ 11,7. 170 or.
- Intervilleko mamua.** (i). WILDE, Oscar/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donosti. 20 □ 12,5. 70 or.
- Ipuiak.** (i). BUSTINTZA, Errose /Egok.: KEREXETA, Jaime; ODRIOZOLA, Ximun//UNZUETA, Josu. Gero (Mensajero). Bilbo. 19 □ 21. 152 or.
- Ipuin kontalaria.** (i). SAKI/SANTISTEBAN, Karlos//SANCHEZ, Alvaro. Gero (Mensajero). Bilbo. 20,5 □ 14. 86 or.
- Ipuinak.** (1990). (i). TXEKHOV, Anton/MENDIGUREN, Xabier. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 198 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bat-1.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □ 24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bat-2.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □ 24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bat-3.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □ 24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bat-4.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □ 24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bat-5.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □ 24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-10.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □ 24,5. 72 or.

- Ipuinak. Haurtxoa bi-11.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-12.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-13.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-14.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-15.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-6.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-7.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-8.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa bi-9.** GIE//MAJARENAS, José. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa hiru-11.** GIE//GASTON, Jose. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa hiru-12.** GIE//GASTON, Jose. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa hiru-13.** GIE//GASTON, Jose. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa hiru-14.** GIE//GASTON, Jose. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinak. Haurtxoa hiru-15.** GIE//GASTON, Jose. Elkar. Donostia. 20 □
24,5. 72 or.
- Ipuinetako izakiak.** TXILIKU//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 20 □ 17.
10 or.
- Irabazi eta galdu.** (b/i). JUPP, T.C./MUJIKA, J.A.//ITALIAANDER, Mike.
Elkar. Donostia. 18 □ 11. 40 or.
- Irakaskuntza Pribatuaren Gastu eta Finantzaketaren Estatistika 1989**
/ Estadística del Gasto y Financiación de la Enseñanza Privada
1989. (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5
□ 21. 124 or.
- Irakaskuntza Publikoaren Gastu eta Finantzaketaren Estatistika 1989**
/ Estadística del Gasto y Financiación de la Enseñanza Pública 1989.
(e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21.
124 or.
- Irakaskuntzaren Estatistika 89-90 / Estadística de la Enseñanza 89-90.**
(e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21.
210 or.
- Irakurtzeko artea.** Arabako Foru Aldundia. Gasteiz. 60 or.
- Iraultza industrial.** (b/i). PREGO, Alberto/ODRIOZOLA, Jexus; SAGAR-
ZAZU, Txomin; ZABALA, Karlos//FERNANDEZ, Juan Carlos. Erein.
Donostia. 26 □ 19,7. 80 or.

- Irriaren giltza. Mattin Treku bertsularia: 1916-1981.** ASKOREN ARTEAN. EHBE. Ahetze. 21 □ 13,3. 272 or.
- Irudiak/Imágenes.** (1990). ASKOREN ARTEAN. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 28,5 □ 28,5. 168 or.
- Iruñetik / Por Pamplona.** (e). ARBELOA, Victor Manuel. Iruñeko Udala. Iruñea. 20 □ 14. 196 or.
- Islam-a Zibilizazio ezezagun baten gorabeherak.** X.X. Gaiak. Donostia. 24 □ 16,8. 76 or.
- Istanbul-en elkartuko gara.** (b/i). CHISHOLM, Richard/MUJIKA, J.A. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 64 or.
- Isuritako ura ez da batzen.** BILBAO, Begoña. SGEP. Donostia. 21 □ 13,5. 32 or.
- Itsaso ardo kolorea.** (1990). (i). SCIASCIA, Leonardo/ZABALETA, Josu. Erein. Donostia. 20 □ 13. 184 or.
- Itsasontzi baten.** ARISTI, Pako. Erein. Donostia. 21 □ 15,30. 64 or.
- Itun Berria.** (b/i). ASKOREN ARTEAN/ASKOREN ARTEAN. Idatz. Donostia. 18 □ 11,5. 738 or.
- Iturri magikoen bidezidorra.** (i). GUIRAL, Toni ETA BESTE/BIGURI, Koldo. Ikusager. Bilbo. 24 □ 32. 60 or.
- IV: Hitzaldiak Orixe mendeurrena (1888-1988).** ASKOREN ARTEAN. Etor. Donostia. 24,5 □ 17. 596 or.
- Ivan Iltxen heriotza.** (i). TOLSTOI, Leon/MENDIGUREN, Xabier. Ibaizabal. Euba. 19,8 □ 13. 84 or.
- Izei txikia.** (b/i). VALERI, M. Eulàlia/ORMAZABAL, J.//BRUCART, Montserrat. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 24 or.
- Izena galdu eban printzesea.** (i). MATEOS, Pilar/PINUAGA, Amaia. Ibaizabal. Euba. 18 □ 13. 45 or.
- Izena galdu zuen printzesa.** (i). MATEOS, Pilar/UMEREZ, Nekane//PUEBLA, Teo. Edelvives. Zaragoza. 18 □ 13. 46 or.
- Izpiak.** (b). ETXEBARRIA, Ramon//RUIZ, Jesus Antonio Jesse. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13. 100 or.
- Izu-istorioak.** (b/i). STOKER, Bram/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 64 or.
- Izua hemen.** (b). ITURRALDE, Joxemari. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 234 or.
- Izugarizko apostuak.** (b/i). FRANCIS, Dick/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 144 or.
- Izurri berria.** (b). GARATE, Gotzon. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 112 or.
- Jacques eta Nagusia.** (i). KUNDERA, Milan; BEDEREN-1 TALDEA/ZABALONDO, Beatriz; ARANGUREN, J.L. Txiliku. Susa. Madrid. 20 □ 13. 108 or.
- Jan eta edan.** Ttartalo. Donostia. 16 □ 16. 10 or.
- Jantoki txinoan.** ARISTI, Pako//ZABALETA, Jon. Erein. Donostia. 21 □ 15,5. 64 or.
- Jesu Christoren lau Evangelioac batera alcarturic.** AÑIBARRO, Pedro Antonio; ZIARRUSTA, Pili. Labayru. Bilbo. 25 □ 16,5. 458 or.
- Jesukristo. Katekesigaiak.** (b). PAGOLA, Jose Antonio. Idatz. Donostia. 21 □ 15. 72 or.

- Jesus ezagutu nahi dugu-2.** (1990). (b/i). ASKOREN ARTEAN/ASKOREN ARTEAN//DE LAS HERAS, José Luis; ARREGUI, Eusebio. Bilbo Eleizbarrutiko Katekesi Idazkaritza. Bilbo. 21 □ 30. 72 or.
- Jesus'en bila.** GAZTAÑAGA, Jesus. Euskerazaintza. Sondika. 21 □ 14. 444 or.
- Jesusen jarraitzaile elkarte barruan-4.** (b/i). ASKOREN ARTEAN/ASKOREN ARTEAN//ARREGUI, Eusebio. Bilbo Eleizbarrutiko Katekesi Idazkaritza. Bilbo. 29 □ 21. 136 or.
- Jesusen Lagundia Bizkaian / La compañía de Jesús en Bizkaia.** (e/i). ASKOREN ARTEAN/ESKURA. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 29,7 □ 21,3. 184 or.
- Jirafa, Pelikanoa eta Tximinoa.** (i). DAHL, Roald/LEGARRETA, Juan//BLAKE, Quentin. Alfaguara; Desclee de Brouwer. Madrid; Bilbo. 21,5 □ 13. 64 or.
- Jo eta ihes.** (i). PHIPSON, Joan/MENDIGUREN, Iñaki. Elkar. Donostia. 12,5 □ 20. 148 or.
- Joanesen ibilaldiak.** ZALDUBI. Sendoa. Oiartzun. 20 □ 14. 179 or.
- Joañixio.** IRAZUSTA, Jon Andoni/Egok.: GARATE, Gotzon. Sendoa. Oiartzun. 19,5 □ 13,5. 210 or.
- Jolasaldeak Bizkaiko Mendietan.** ASKOREN ARTEAN. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 28 □ 17. 125 or.
- Jolasean.** Ttartalo. Donostia. 16 □ 16. 10 or.
- Jolasen libururu erraldoia.** (i). ASTROP, John; Caroline/OLABERRIA, Itziar. Ttartalo. Donostia. 61 □ 41. 10 or.
- Jon eta munstroa.** (i). GRAHAM, R. ETA BESTE/OLABERRIA, Itziar. Ttartalo. Donostia. 23 □ 20. 32 or.
- Jonek ez du lorik egiten.** (i). ZATON, Jesús/URRUTIA, Karmele//PUEBLA, Teo. Júcar. Gijón. 24,8 □ 22,5. 26 or.
- Jose Miguel Ugartetzearen lan guztiak. Lehen liburua. Artikuluak.** UGAR-TETXEA, Jose Miguel. Lekeitioko Udala. Lekeitio. 21 □ 16,5. 284 or.
- Joseba arrantzalea.** ATEKA, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17. 24 or.
- Josefa Larramendi Sta. Kruzko Komentu eraiketaren hirugarren mendurrenean / Josefa Larramendi en el III centenario de la fundación del Convento de Sta. Cruz.** b. (e/i). ARZALLUZ, Nemesio/NAZABAL, Gotzon. SGEP. Donostia. 21 □ 15. 426 or.
- Jostailu garestia.** GEREÑO, Xabier. Egile editore. Bilbo. 14,5 □ 20. 128 or.
- Jostailuak asko gustatzen zaizkit.** (i). LOPEZ SAINZ, Celia/KINTANA, Xabier. Izar. Bilbo. 16 □ 15. 16 or.
- Jostailuen altxamendua.** SANTESTEBAN, Karlos//BELTZUNEGI, Pili. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Josu azalaren harribenturak.** (b). ZUBELDIA, Iñaki//ARRASTALU. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 136 or.
- Joxeme eta eroen ohelikopteroa.** MENDIGUREN ELIZEGI, Xabier//ZABALETA, Jon. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 60 or.
- Joxemeren ohelikopteroa.** (b). MENDIGUREN, Xabier//ZABALETA, Jon. Elkar. Donostia. 17,5 □ 19. 52 or.
- Juan Gurutzekoa bizitzea.** ONAINDIA, Aita. Egile editore. 21,5 □ 15,5. 62 or.

- Julio Beobide.** (e/i). ALVAREZ, M. Soledad/BITEZ. SGEP. Donostia. 29,5 □ 23. 308 or.
- Kalabozoak. Ertzaintzaren eta Udalen atxiloketa egoitzak / Los calabozos. Centros de detención Municipales y de la Ertzantza.** (e). ASKOREN ARTEAN. Ararteko; Euskal Herriko Unibertsitatea. Gasteiz. 23,5 □ 17. 244 or.
- Kalakari IV.** ASKOREN ARTEAN//ARGIBAY, Miguel. Erein. Donostia. 21 □ 15. 78 or.
- Kalakari IV Irakaslearen liburua.** ASKOREN ARTEAN//ARGIBAY, Miguel. Erein. Donostia. 20,8 □ 15. 80 or.
- Kalakari O.H.O. 3.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 188 or.
- Kalakari O.H.O. 4.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 198 or.
- Kalakari O.H.O. 5.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 196 or.
- Kalakari O.H.O. 6.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 216 or.
- Kalakari O.H.O. 6.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 78 or.
- Kantikak eta Neurtitzak.** ADEMA, Gratien/Egok.: BENGOETXEA, Ales. Gero (Mensajero). Bilbo. 19,5 □ 13,5. 220 or.
- Kantu kantari. Goiburu eta Iraola. Florentino eta Patxi (Bertsolari eguna 91).** EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI ELKARTEA. SGEP. Donostia. 21 □ 13,5. 172 or.
- Kapitain frakasa.** LERTXUNDI, Anjel. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 170 or.
- Karne & Klorofila. Vicente Ameztoy. Bilduma / Recopilación (1976-1990).** (e/i). ASKOREN ARTEAN/ZABALETA, Josu; MENDIGUREN, Xabier. Gipuzkoako Foru Aldundia. Donostia. 23 □ 25. 116 or.
- Karteroak beti deitzen du bi aldiz.** (b/i). CAIN, James M./OLARRA, Xabier. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 152 or.
- Katu beltza.** (b/i). MILNE, John/MUJIKI, J.A. Elkar. Donostia. 11 □ 18. 72 or.
- Katutxoaren ametsak.** TRES, Fabiola//SNOW, Alan. Hemma. 19 □ 20. 10 or.
- Kaxkamotz.** (i). KURSCHUNDOW, Irina/SUAREZ BARRUTIA, Jon//MICHI, Reinhard. SM. Madrid. 19 □ 12. 96 or.
- Keniako tximeleta.** ARISTI, Pako. Erein. Donostia. 21 □ 15,30. 64 or.
- Kili-Kili. Barre-Ipuiñak.** ZAMARRIPA, Paulo/Egok.: GOIENAGA, Imanol. Gero (Mensajero). Bilbo. 19,5 □ 13,5. 122 or.
- Kim.** (i). KIPLING, Rudyard/NAVARRO, Koro. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13. 312 or.
- Kimika.** (1990). ASKOREN ARTEAN//ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19,8. 160 or.
- Kimika UBI.** (b). ASKOREN ARTEAN. Elkar. Donostia. 25 □ 17. 475 or.
- Kimikaren oinarriak landuz.** (b). IMAZ, J.J.; IRAZABALBEITIA, I.; IRIARTE, M.; ELHUYAR//IBARGUREN, Josu. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 476 or.
- Kintoak.** EZENARRO, Santiago/Egok.: URKIZU, Patri. Etor. Bilbo. 19 x 11,5. 142 or.
- Kiriko elurretan.** (i). ELENA, Horacio/ORMAZABAL Joxantonio//MARTI, Isabel. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 10 or.
- Kirikoen urtebetetzea.** (i). MARTI, Isabel/ORMAZABAL Joxantonio//ELENA, Horacio. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 10 or.

- Kiseki inurria.** ATEKA, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17,3. 24 or.
- Kitto dena.** (i). ACHEBE, Chinua/MUJIK, J.A.//DAMER, E.W. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 116 or.
- Kixki inurria.** ATEKA, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17. 24 or.
- Klaudio Otaegi olerkaria (1836-1890).** OTAEGI, Klaudio/Egok.: URKIZU, Patri; AZURMENDI, Xabier. Etor. Donostia. 19 □ 12. 348 or.
- Kleta bizikleta.** LANDA, Mariasun//ZABALA, Carlos. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 48 or.
- Koldo Mitxelena saria. Bigarren eskolarteko lehiaketa (A, B, C Kategoriak).** ASKOREN ARTEAN//ORMAZABAL, Iñigo; LEGORBURU, Jose Antonio. Donostiako Udala. Donostia. 29,5 □ 21,5. 56 or.
- Koldo Mitxelena Saria. Bigarren eskolarteko lehiaketa (D eta E Kategoriak).** ASKOREN ARTEAN//ORMAZABAL, Iñigo; LEGORBURU, Jose Antonio. Donostiako Udala. Donostia. 21 □ 15. 94 or.
- Koloreak.** (b/i). LARREULA, Enric/ORMAZABAL, J.//POCH, Joan Antoni. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 24 or.
- Koloreak atsegin ditut.** LOPEZ, Annie//FIELDS, S. Hemma. 27 □ 18. 6 or.
- Kometa bidaizalea.** SANTISTEBAN, Karlos//TOTORIKAGUENA, Juan Carlos. Bruño. Madrid. 19 □ 12. 128 or.
- Kontabilitate Plan-orokorra.** ASKOREN ARTEAN. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 590 or.
- Kontrabandista.** (1990). (i). PLOWRIGHT, Piers/MENDIGUREN, Iñaki//BAYLY, Clifford. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 102 or.
- Kontsumoari buruzko hezkuntzarako proiektuak eskolarako / Los proyectos en la educación para el consumo en la escuela.** (e). OSASUNKETA ETA KONTSUMO SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21,5. 454 or.
- Kontu Ekonomikoak 1989 / Cuentas Económicas 1989.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 76 or.
- Kontzentrazio ariketak 1.** (i). VOGEL, Heinz; MULLER, Heiner/ELHUYAR//ARTBOX. Elkar. Donostia. 21 □ 15. 32 or.
- Kontzentrazio ariketak 2.** (i). VOGEL, Heinz; MULLER, Heiner/ELHUYAR//ARTBOX. Elkar. Donostia. 21 □ 15. 32 or.
- Kosmografia-kartografia.** EDIGOL; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 130 □ 95.
- Kristalezko hirian.** (i). MORUECO, Isabel/MENDIGUREN, Iñaki//ECHEVERRY, Carlos. Susaeta. Madrid. 18,3 □ 18. 66 or.
- Kuwait-en harrapatuak.** GEREÑO, Xabier. Egile editore. Bilbo. 14,5 □ 20. 240 or.
- Kuxkux 1- Esperientzi arloa.** (b). ASKOREN ARTEAN//ASTRAIN, Pedro. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 136 or.
- Kuxkux 2. Esperientzi arloa. 1. atala.** (b). AGIRRE, N.; ZABALETA, J.; GILE//ALEMAN, J.M. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 72 or.
- Kuxkux 2. Esperientzi arloa. 2. atala.** (b). AGIRRE, N.; ZABALETA, J.; GILE//ALEMAN, J.M. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 80 or.
- Kuxkux 5. Giza zientziak.** (b). ASKOREN ARTEAN//ERRAZKIN, Luis. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 200 or.

- La Fanfarlo.** (i). BAUDELAIRE, Charles/IGERABIDE, Juan Kruz. Erein. Donostia. 18 □ 11. 86 or.
- La Pastorale Souletine. Edition Critique de Charlemagne.** (e). OYHARÇABAL, Beñat. Seminario de Filología Vasca Julio de Urquijo. Donostia. 24 □ 16. 431 or.
- Lagun onak.** (i). MORUECO, Isabel/MENDIGUREN, Iñaki//ECHEVERRY, Carlos. Susaeta. Madrid. 18,3 □ 18. 66 or.
- Laku eta ibaietako kondairak.** (i). CLAVEL, Bernard/SARASOLA, J.A.//MORGAN. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 144 or.
- Larunbat arratsaldean.** (i). CERMEÑO, Xose/ORMAZABAL, Joxe Antonio. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Legez kanpo.** MINTEGI, Laura. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 167 or.
- Lehen hiztegia.** MARIN, J.; MENDIGUREN, X.//INTENTE, O. Ihardun; Abril. Eskoriatza; 27,5 □ 20. 642 or.
- Lehen inperioak.** PREGO, Alberto. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 80 or.
- Lehen laguntzak. OHoko goi-zikloa.** PIKABEA, Iñaki; ELHUYAR//LARRARTE, Enrike. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 104 or.
- Lehenengo maisua.** (i). AITMATOV, Txingiz/LASA, Jesus Mari. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 96 or.
- Lehoikumea.** ORIXE//SANCHEZ, Alvaro. Gero (Mensajero). Bilbo. 16,5 □ 13,5. 48 or.
- Leif Eirikssonaren vikindarrekin.** (i). SALARIYA, David/KAIOA//HEWETSON, Nick. Anaya. Madrid. 26,1 □ 19. 32 or.
- Letagin zuri.** (b/i). LONDON, Jack/MENDIGUREN, Xabier//RESANO, J. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 264 or.
- Lientxo txuria.** AÑORGA, Pello//MITXELENA, Jokin. Elkar. Donostia. 18,5 □ 13. 72 or.
- Linkon.** MUJIKIRAOLA, Inazio//OLARIAGA, Antton. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 80 or.
- LISP programazio lengoia.** SARASOLA, K.; BASTARRIKA, J.R. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 240 or.
- Literatur Sariak 88.** (1989). ASKOREN ARTEAN. Amorebieta-Etxanoko Udala / S.A.C Zornoza. Zornotza. 21 □ 15. 29 or.
- Literatur Sariak 89.** (1990). ASKOREN ARTEAN. Amorebieta-Etxanoko Udala / S.A.C Zornoza. Zornotza. 21 □ 15. 38 or.
- Literatur sariak 90.** (1990). ASKOREN ARTEAN. Amorebieta-Etxanoko Udala; S.A.C. Zornotza. Amorebieta-Etxano. 21 □ 15. 50 or.
- Lo eta ametsen Iratzoa.** (i). ANDERSEN, Hans Christian/SARASOLA, Tomas//MUÑOZ, J.M. Gero (Mensajero). Bilbo. 16,5 □ 13,5. 46 or.
- Loiola historia eta arkitektura.** EGUILLOR, J.R. Etor. Donostia. 31,5 □ 23,5. 220 or.
- Loiolako Inazio.** (i). PEREZ GOMEZ, Angel; ODRIOZOLA, Ximun//BERZOSA MARTINEZ, Miguel. Mensajero. Bilbo. 30 □ 22. 64 or.
- Londresen nago aitonaekin.** (b). ITURRALDE, Joxemari. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 80 or.
- Lotara!** Ttarttalo. Donostia. 16 □ 16. 10 or.

- Luki eta Flaki arriskuan (I).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki arriskuan (I).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki babakoak (I).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki babakoak (K).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki laberintoan (I).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki laberintoan (K).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki Musikalari Traketsak (I).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki Musikalari Traketsak (K).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki Ustegabeko Pailasoak (I).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Luki eta Flaki Ustegabeko Pailasoak (K).** OLABARRI, M.; URRUTIA, J.M.; GIE//SAN BLAS, Marcos. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 24 or.
- Lur Hiztegi Entziklopedikoa-1.** ASKOREN ARTEAN. Lur. Donostia. 27 □ 20,5. 400 or.
- Lur Hiztegi Entziklopedikoa-2.** ASKOREN ARTEAN. Lur. Donostia. 27 □ 20,5. 400 or.
- Lurra deika.** URKIXO, Joanes. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 182 or.
- Lurraren indarra. Egungo idazle indioen sei ipuin.** (i). ASKOREN ARTEAN/SARASKETA, Mitxel. Susa. Lasarte-Oria. 20 □ 12,5. 136 or.
- Lurrerako atari gisa / Introducción a la Tierra.** (e/i). APODACA, Eduardo/ANSELMÍ, Luigi. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Donostia.
- Maister Misteriotsua.** (i). LE FANU, J.S./ANSELMÍ, Luigi. Erein. Donostia. 18 □ 11. 104 or.
- Malezia sorta.** ARANO, Jon. Susa. Donostia. 20 □ 12,5. 123 or.
- Mamarti eta Mamar iletsua.** (i). SAMPSON, Derek/MENDIGUREN, Iñaki. SM. Madrid. 19 □ 12. 96 or.
- Mamu maltzurak.** (i). LARREULA, Enric/ORMAZABAL, Joxan//POCH, Joan Antoni. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 24 or.
- Manon Lescaut.** (1990). (i). PREVOST, Abbé/NARBAIZA, Anton. Ibaizabal. Euba. 20 □ 13. 166 or.
- Mantzako Don Quijote I.** (i). SORIA, Carlos R./BERRIOTXOA, Joseba Andoni//DE LA FUENTE, Chiqui. Kriselu. Donostia. 29 □ 21. 48 or.
- Mantzako Don Quijote II.** (i). SORIA, Carlos R./BERRIOTXOA, Joseba Andoni//DE LA FUENTE, Chiqui. Chiqui produkzioak; Kriselu. Donostia. 30 □ 22. 50 or.
- Mapa mundi fisikoa eta politikoa. Formirudia.** (i). ELHUYAR/ELHUYAR. Elkar. Donostia. 95 □ 130.
- Mapa Mundi-Kartografia.** (i). EDIGOL; ELHUYAR/ELHUYAR. Elkar. Donostia. 130 x95.

- Mapatxea hondartzan.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//ROSA, Dee de. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Marea biziak zozomikotetan.** ELEXPURU, Juan Martin//OSES, Pedro. Pamiela. Iruñea. 19 □ 13. 56 or.
- Maria eta aterkia.** (b). LANDA, Mariasun//ZABALETA, Jon. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 60 or.
- Maripertxenta.** (b). ORMAZABAL, J.//ARRASTALU. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 96 or.
- Markina-Xemein I.** ZUBIKARAI, Agustin; FDEZ. EGIGUREN, Juan. Egile editore. Bilbo. 21 □ 15. 352 or.
- Markina-Xemein I. Ziortza Bolibar Barinaga Iturrieta.** ZUBIKARAI, Agustín; FDEZ. EGIGUREN, Juan. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 21 □ 15. 352 or.
- Marko Polor'en Venezian.** (i). MCDONALD, Fiona/KAIOA//BERGIN, Mark. Anaya. Madrid. 26,1 □ 19. 32 or.
- Martin Paz india.** (i). VERNE, Julio/SANTISTEBAN, Karlos. Gero (Mensajero). Bilbo. 19 □ 13. 84 or.
- Matematika 6. Lehen erdia.** ELHUYAR. Elkar. Donostia. 28 □ 21. 214 or.
- Matematika 7. Bigarren erdia.** (b). ELHUYAR. Elkar. Donostia. 28 □ 21. 182 or.
- Matematika 7. Lehen erdia.** (b). ELHUYAR. Elkar. Donostia. 28 □ 21. 162 or.
- Matematika ariketak. Soluzionarioa 4. Maila.** ZABALETA, Mikel/Egok.: EGAÑA, Justo//ELIZEGI, Eider; ONA, Arkaitz; DELGADO, Arturo. Irakasle Elkarte. Donostia. 21 □ 14,8. 86 or.
- Matematika ariketak. Soluzionarioa 6. Maila.** ZABALETA, Mikel; AGIRRE, M.Sol; PONTESTA, Agustina/Egok.: EGAÑA, Justo//DELGADO, Arturo. Irakasle Elkarte. Donostia. 21 □ 14,8. 131 or.
- Matematika BBB 2.** (b). ELHUYAR//BARRERO, E. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 356 or.
- Matematika BBB 3.** (b). ASKOREN ARTEAN. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 400 or.
- Matematika BBB1.** (b). ELHUYAR//IBARBUREN, J.; ENPARANTZA, M. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 392 or.
- Matematika LH 1.1.** (b). ETXEBERRIA, J.; MUJICA, K.; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 550 or.
- Matematika LH 2.2.** (b). ETXEBERRIA, Joseba; ELHUYAR//BARRERO, E.; IBARGUREN, J. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 230 or.
- Matematika-ariketak 9: Segidak eta limiteak.** AIZPURUA, Joxerra; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 72 or.
- Matematikak 6. maila OHO batueraz.** (i). LAZCANO, Ignacio; BAROLO, Paolo/SARASOLA. Ibaizabal. Euba. 25 □ 19. 216 or.
- Matematikak 6. maila OHO bizkaieraz.** (i). LAZCANO, Ignacio; BAROLO, Paolo/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 25 □ 19. 216 or.
- Matematikak 7. maila OHO batueraz.** (i). LAZCANO, Ignacio; BAROLO, Paolo/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 25 □ 19. 208 or.
- Matematikak 7. maila OHO bizkaieraz.** (i). LAZCANO, Ignacio; BAROLO, Paolo/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 25 □ 19. 208 or.

- Matematikak 8. maila OHO batueraz.** (i). LAZCANO, Ignacio; BAROLO, Paolo/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 25 □ 19. 220 or.
- Matematikak 8. maila OHO bizkaieraz.** (i). LAZCANO, Ignacio; BAROLO, Paolo/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 25 □ 19. 220 or.
- Matematikazko Ariketak 9.** AIZPURUA, Joxerra; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 74 or.
- Materien portaera elastikoa eta plastikoa.** (b). RODRIGUEZ, J.M.; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 170 or.
- Materiaren erdigunearen bila. Gaurko zientziak mikrokosmoari buruz dakiena.** X.X. Gaiak. Donostia. 24 □ 16,8. 76 or.
- Materiaren muinean. Kimika BBB 3.** (b). IRAZABALBEITIA, Iñaki; ELHUYAR//IBARGUREN, Josu. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 324 or.
- Mazuliren urtebetetzea.** ATEKA, Piedad. Izar. Bilbo. 19 □ 17. 24 or.
- Mendekoste gereziak.** (b). ETCHEPARE, Jean. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 256 or.
- Mendiko bizikletaz ibilbideak Euskal Herriko bideetan.** (i). ANGULO, Miguel/TAPIA, Imanol//RENAULT, Yann. Elkar. Donostia. 21 □ 12. 160 or.
- Merkatal Sektoreko Kontuak 1986-1988. Cuentas del Sector Comercio.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 126 or.
- Metxa esaten dioten agirretar baten ibilera errenak.** IZAGIRRE, Koldo. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 132 or.
- Mickey zirkuari.** (i). X.X./BILLALABEITIA, Miren. Desclée de Brouwer. Bilbo. 26 □ 20. 12 or.
- Midasen kuttunak.** (i). LONDON, Kack/OLARRA, Xabier. Igela. Iruña. 18 □ 11. 106 or.
- Migrazio-Mugimenduen Estadistika 1989 / Estadística de Movimientos Migratorios 1989.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 25,5 □ 21 cm. 210 or.
- Miniarko-fitxak.** (i). VOGEL, Heinz/ELHUYAR. Elkar. Donostia.
- Miren, Garbiñe eta sorgin baten komeriak.** (b). ARISTI, Pako//LUCAS, Jesus. Elkar. Donostia. 15,5 □ 20,5. 64 or.
- Misteriozko ipuinak 1.** (i). ALLAN POE, Edgar/MENDIGUREN, Iñaki//OWEN, Garol. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 96 or.
- Misteriozko ipuinak 2.** (i). ALLAN POE, Edgar/MENDIGUREN, Iñaki//OWEN, Garol. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 92 or.
- Modernitatearen alde.** SUDUPE, Jon. SGEP. Donostia. 21 □ 13,5. 188 or.
- Mokoluze oiloa.** SEOANE, Marina. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Molusku eta krustazeoak.** (i). ARTHUR, Alex/ALDEZABAL, Arantza; GARIN, Inazio. Altea; Desclée de Brouwer. Bilbo. 29 □ 22. 64 or.
- Morfología del verbo auxiliar guipuzcoano (estudio dialectológico) Tomo I.** YRIZAR, Pedro de. Euskaltzaindia. Bilbo. 28 □ 20,5. 618 or.
- Morfología del verbo auxiliar guipuzcoano (estudio dialectológico) Tomo II.** YRIZAR, Pedro de. Euskaltzaindia. Bilbo. 28 □ 20,5. 464 or.
- Mugetan.** (b). ETXEBERRIA, Hasier. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 112 or.
- Mundu hutsa.** (i). CHRISTOPHER, John/SARASOLA, Tomas. Alfaguara; Desclée de Brouwer. Madrid; Bilbo. 21,5 □ 13. 160 or.

- Mundu zabaleko ipuinak.** (i). ASKOREN ARTEAN/ITUARTE, Mari Eli//SANCHEZ, Alvaro. Gero (Mensajero). Bilbo. 20,5 □ 14. 120 or.
- Mundua arakatzen.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 192 or.
- Munduen gerra.** (i). WELLS, H.G./MUJIKA, J.A.//NG, J. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 132 or.
- Munduko leku izenak..** ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 21. 686 or.
- Musika.** (i). ARDLEY, Neil/ETXARRI, Joseba//MULA, Coral; GILES, Will; POND, Sandra. Altea; Desclée De Brouwer. Madrid;Bilbo. 18,5 □ 22,2. 66 or.
- Musika ikasten dut.** IGLESIAS, Mercedes; MARTIN BARO, Alicia //BERMEJO, Ana. Casa Erviti. Donostia. 29,7 □ 21,1. 110 or.
- Musikari handiak.** IGLESIAS, Mercedes; MARTIN BARO, Alicia //BERMEJO, Ana. Casa Erviti. Donostia. 29,7 □ 21,1. 104 or.
- Nabukodonosor.** ESNAL, Pello//LUCAS, Jesus. Elkar. Donostia. 18,5 □ 13. 76 or.
- Nafarroa. Toponomia eta Mapagintza / Navarra. Toponomia y Cartografía.** (e). ASKOREN ARTEAN. Nafarroako Gobernua. Iruñea. 30 □ 21. 93 or.
- Nafarroako azken mariskala.** ZABALETA, Patxi. Txalaparta. Tafalla. 19 □ 12. 128 or.
- Nafarroako bertsolari txapelketa 91.** NAFARROAKO BERTSOLARIEN LAGUNAK. Nafarroako Gobernua. 21 □ 13,5. 112 or.
- Nafarroako euskaldunen mintzoak.** (1990). MUGICA, Matias. Nafarroako Gobernua. Iruñea. 27 □ 20. 103 or.
- Natura arakatzen 1.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 288 or.
- Natura arakatzen 2.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 290 or.
- Natura arakatzen 3.** (b). ASKOREN ARTEAN. Erein. Donostia. 26 □ 19. 290 or.
- Nekazal elikagai sektorea E.A.E. 1990 / C.A.P.V. El sector agroalimentario.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 29,7 □ 21. 162 or.
- Nekazal elikagai sektorearen estatistika urtekaria E.A.E. 1990 / C.A.P.V. Anuario estadístico del sector agroalimentario.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 29,7 □ 21. 164 or.
- Nekazal elikagai sektorearen industri kontuak E.A.E. 1988 / C.A.P.V. Cuentas industriales del sector agroalimentario.** (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 29,7 □ 21. 64 or.
- Nekazal sektorearen ekonomi kontuak E.A.E. 1887-1988 / C.A.P.V. Cuentas económicas del sector agrario.** (1990). (e). NEKAZARITZA ETA ARRANTZU SAILA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 29,7 □ 21. 154 or.
- Nekazal zentsua Aziendak, makineria eta lana 1989-3.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 30 □ 21. 528 or.
- Nekazal zentsua Lurraren erabilera 1989-2.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 30 □ 21. 542 or.

- Nekazal zentsua Marjina gordina eta orientazio tekniko-ekonomikoa 1989-4.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gasteiz. 30 □ 21. 606 or.
- Nekazaritza-bazkundeei buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 17 □ 12. 56 or.
- Neolitikoa eta lehen hiriak.** PREGO, Alberto. Erein. Donostia. 26 □ 19,50. 80 or.
- Nere lehen Biblia irudietan(I. Itun zaharra).** (i). BROSSIER, François; MONNERON, Danielle/ODRIOZOLA, Ximun//GALLI, Leticia. Gero (Mensajero). Bilbo. 18 □ 12. 192 or.
- Nere lehen Biblia irudietan(II. Itun berria).** (i). BROSSIER, François; MONNERON, Danielle/ODRIOZOLA, Ximun//GALLI, Leticia. Gero (Mensajero). Bilbo. 18 □ 12. 192 or.
- New York, New York.** (b). GARATE, Gotzon. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 168 or.
- Niko trumoa.** (b/i). BRIONES, Jose Manuel/BILBAO, Maite. Ibaizabal. Euba. 17,9 □ 13. 93 or.
- Nikolas Txiki.** (b/i). GOSCINNY/TAPIA, Imanol//SEMPE. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 174 or.
- Nikolas Txiki eta bere lagunak.** (b/i). GOSCINNY/URBISTONDO, David//SEMPE. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 132 or.
- Nikolas Txiki-ren oporrak.** (b/i). GOSCINNY/AGIRRE Ramon//SEMPE. Elkar. Donostia. 13 □ 19. 158 or.
- Nire izenaren gorabeherak.** (i). VIEIRA, Alice/BURGOA, Antton//ECHEVARRIA, Mónica. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 138 or.
- Nire lagunik handienak.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//SCHMIDT, Karen. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Nire lehen football-partidua.** (i). LOPEZ SAINZ, Celia/KINTANA, Xabier. Izar. Bilbo. 16 □ 15. 16 or.
- Nire lehenengo hegaldia.** (1988). (i). MCPHAIL, David/X.X. Montena. Madrid. 20 □ 24,3. 32 or.
- Nire lora.** (i). JULIAN, Laura/ORMAZABAL, J.//PLA, Silvia. Elkar. Donostia. 15,5 □ 15,5. 26 or.
- Nola egiten den ardoa.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola egiten den azukrea.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola egiten den esnea.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola egiten den eztia.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola egiten den gatza.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola egiten den ogia.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola egiten den olio.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nola sortzen diren fruituak.** Susaeta. Madrid. 26,5 □ 19,5. 16 or.
- Nolakoak zaren Araba!** Arabako Foru Aldundia. Gasteiz. 60 or.
- Nolakoak dira?** (i). SNOW, Alan/OLABERRIA, Itziar//SNOW, Alan. Ttartalo. Donostia. 22 □ 22. 10 or.
- Non da gure nanohartza?** (i). DANBLUM, Tamara/SARASOLA, Jose Antonio. Edelvives. Zaragoza. 20 □ 24. 10 or.
- Non dago Stalin?** MONTOIA, Xabier. Susa. Lasarte. 20 □ 12,2. 140 or.

- Nor bizi da hemen?** (i). SNOW, Alan/OLABERRIA, Itziar//SNOW, Alan. Ttartalo. Donostia. 22 □ 22. 10 or.
- Obabakoak.** (b). ATXAGA, Bernardo. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 404 or.
- Obabakoak: Galderak eta ariketak.** BILBO ZAHARRA TALDE DIDAKTIKARIA. Bilbo zaharra Argitaletxea. Bilbo. 29,7 □ 21,2. 136 or.
- Ogibidez mamua.** (i). MOTEILHET, Hurbet/BILLALABEITIA, Miren//BARTHELEMY, J.M. SM. Madrid. 19 □ 12. 168 or.
- Oi Betleem. Gabonetako musika Euskal Herrian / Música de Navidad en Euskalerrria.** (e/i). ANSORENA, José Luis/IZARLAN. SGEP. Donostia. 32,5 □ 32,5. 48 or.
- Oiartzun 91.** (e). ASKOREN ARTEAN. Oiartzungo Udala. Oiartzun. 29,5 □ 21. 144 or.
- Oihaneko liburua.** (i). X.X./X.X./X.X. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Oiloa, zaldia, txerria.** (i). BOYSTON, Angela/KINTANA, Xabier. Fher. Bilbo. 20 □ 20,5. 72 or.
- Opera omnia vasconice I.** (e). BONAPARTE, Louis Lucien. Euskaltzaindia. Bilbo. 28 □ 22. 450 or.
- Opera omnia vasconice II.** (e). BONAPARTE, Louis Lucien. Euskaltzaindia. Bilbo. 28 □ 22. 436 or.
- Opera omnia vasconice III.** (e). BONAPARTE, Louis Lucien. Euskaltzaindia. Bilbo. 28 □ 22. 432 or.
- Opera omnia vasconice IV.** (e). BONAPARTE, Louis Lucien. Euskaltzaindia. Bilbo. 28 □ 22. 456 or.
- Oporretako koaderno-1. maila.** (b). MUJIKA, Edurne; APAOLAZA, Nekane; DORRONSORO, Maritxu; ZUBELDIA, Iñaki; GIE. ZABALETA, Jon. Elkar. Donostia. 27 □ 19. 64 or.
- Oporretako koaderno-2. maila.** (b). MUJIKA, Edurne; APAOLAZA, Nekane; DORRONSORO, Maritxu; ZUBELDIA, Iñaki; GIE. ZABALETA, Jon. Elkar. Donostia. 27 □ 19. 64 or.
- Oporretako koaderno-3. maila.** (b). LDASORO, Mikele; LEUNDA, Arantxa; ZUBELDIA, Iñaki; GIE//ZABALA, Karlos. Elkar. Donostia. 27 □ 19. 64 or.
- Oporretako koaderno-4. maila.** (b). ALDASORO, Mikele; LEUNDA, Arantxa; ZUBELDIA, Iñaki; GIE//ZABALA, Karlos. Elkar. Donostia. 27 □ 19. 64 or.
- Oporretako koaderno-5. maila.** (b). ALDASORO, Mikele; LEUNDA, Arantxa; ZUBELDIA, Iñaki; GIE//ZABALA, Karlos. Elkar. Donostia. 27 □ 19. 64 or.
- Oporretan nago.** (i). LOPEZ SAINZ, Celia/KINTANA, Xabier. Izar. Bilbo. 16 □ 15. 16 or.
- Orixe-ren aportazio literarioak.** (1990). (e). ASKOREN ARTEAN. EHU. Argitarapen Zerbitzua. Donostia. 24 □ 17. 143 or.
- Orreaga.** (i). LEFEVER, Beñat/M. BELAUSTEGIGOITIA, Ermiñe//ARMPACH, Marc. Sua. Bilbo. 29,8 □ 22,3. 49 or.
- Ortzadarraren haranean.** (i). MORUECO, Isabel/MENDIGUREN, Iñaki//ECHEVERRY, Carlos. Susaeta. Madrid. 18,3 □ 18. 66 or.
- Osaba Joseba argaletan argalena.** (b/i). GOMEZ, Antonio A./ALBERDI, Dorleta. Ibaizabal. Euba. 17,9 □ 13. 137 or.

- Ospitaleez kanpoko Estatistika Publikoa 1990. Estadística extrahospitalaria Pública 1990.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTÁT. Gasteiz. 25,5 □ 21. 48 or.
- Otxandioko euskaraz.** BURGETE, X.; GAMINDE, I. Otxandioko Udala; Bizkaiko Foru Aldundia. Otxandio. 21 □ 15. 194 or.
- Partxela.** (b). LANDA, Mariasun//LUCAS, Jesus. Elkar. Donostia. 20,5 □ 16. 60 or.
- Patuaren pasadizoak.** (i). DINESEN, Isak/MENDIZABAL, Juan Mari. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 262 or.
- Patzibusa.** (b). ORMAZABAL, Joxantonio//REDONDO, Daniel. Elkar. Donostia. 15,5 □ 20,5. 52 or.
- Patziki.** (b). ETXANIZ, Xabier//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 15,5 □ 20,5. 56 or.
- Pernando Amezketarra.** (b). ORMAZABAL, J.//LUCAS, Jesus. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 152 or.
- Perretzikuak. Euskal Herriko perretzikuen gida.** (i). PALACIOS, Daniel; LASKIBAR, Xabier/MIGUEL, Endika de//PALACIOS, Daniel; LASKIBAR, Xabier. Elkar. Donostia. 27 □ 19,5. 360 or.
- Peter Pan.** (i). X.X./X.X./X.X. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Piarres Adame.** (b). ELISSAMBURU, Jean Baptiste. Elkar. Donostia. 19,5 □ 13,5. 104 or.
- Piarres Larzabalen idazlanak I.** Egok.: XARRITON, Piarres. Elkar. Donostia. 20 □ 12. 364 or.
- Piarres Larzabalen idazlanak II.** Egok.: XARRITON, Piarres. Elkar. Donostia. 20 □ 12. 364 or.
- Pinotxo.** (i). X.X./X.X./X.X. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Pinotxo barraketan.** (i). X.X./BILLALABETIA, Miren. Desclée de Brouwer. Bilbo. 26 □ 20. 12 or.
- Pinta behia.** CALERO, Angelina. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Pirataren ibilaldia.** (i). LONDON, Jack/GORRINDO, Karlos. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 176 or.
- Pol eta Puy.** (i). CALLEJA, Seve/SARASOLA, Joan Mari//DOMINGUEZ, Angel. Elkar. Donostia. 18,5 □ 13. 144 or.
- Pongoren ametsa.** (i). ARGUEDAS, Jose M./BUJANDA, Jose Manuel. Pamiela. Iruña. 19 □ 13. 104 or.
- Port Lajoyeko sorgina.** (i). BARKHOUSE, Joyce/IDIAKEZ, Txaro. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 72 or.
- Pottoko.** (b). AÑORGA, Pello//MITXELENA, Jokin. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 64 or.
- Pottokoren izeba Joanita.** (b). AÑORGA, Pello//MITXELENA, Jokin. Elkar. Donostia. 15,5 □ 20,5. 64 or.
- Proxpero Donostian.** KAZABON, Antton//ODRIOZOLA, Andoni. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 104 or.
- Proxperoren lagunak.** KAZABON, Antton//ODRIOZOLA, Andoni. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 120 or.
- Puff berria 2. koaderno.** (1990). (i). PUJOL, M. Antónia /ASKOREN ARTEAN//RAMOS, M. Teresa. Casals. Barcelona. 19 □ 26,5.

- Purtzil halakoa zenbat?** SARRIEGI, Mikel. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 98 or.
- Puxkin.** MENDIGUREN ELIZEGI, Xabier//LUCAS, Jesus. Elkar. Donostia. 15,5 □ 20,5. 56 or.
- R.U.R. (Erroboten lantegia).** (i). CAPEK, Karel/MONASTERIO, Xabier//SANCHEZ, Alvaro. Gero (Mensajero). Bilbo. 20,5 □ 14. 85 or.
- Rin eta Krixpin.** (b/i). CASARES, Carlos/ORMAZABAL, Joxantonio//LLANO, Pedro de. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Robin Hood.** (i). HOOKER, J./OLABERRIA, Ana. Ttartalo. Donostia. 18,5 □ 28. 16 or.
- Rosalindek asmoak ditu buruan.** (i). NUSTLIGER, Christine/BILLALABELTIA, Miren. Alfguara; Desclée de Brouwer. Bilbo. 19 □ 11,5. 80 or.
- Rudi muturko txerri lasterkaria.** (i). TIMM, Uwe/MENDIGUREN, Xabier//MATYSIAK, Gunnar. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 176 or.
- Sabino de Arana-Goiri (1865-1903). Sortzailea.** (i). LARRONDE, Jean-Claude/SANTISTEBAN, Karlos. Gero (Mensajero). Bilbo. 18,5 □ 12,5. 72 or.
- Santa Kruzko eraiketaren hirugarren mendeurrenean(Azkoitia, 1691-1991).** (e/i). ARZALLUS, Nemesio/NAZABAL, Gotzon. SGEP. Donostia. 21 □ 15. 426 or.
- Sator jator jauna.** (i). CALLEJA, Seve/MONASTERIO, Xabier//MERINO, Iñaki. Gero (Mensajero). Bilbo. 16,5 □ 13,5. 46 or.
- Sektore Publikoaren Aurrekontuen Estatistikak. Likidazioak 1989 Aurrekontuak 1990.** (e). EUSKAL ESTADISTIKA-ERAKUNDEA. EUSTAT. Gas-teiz. 25,5 □ 21. 70 or.
- Shane.** (b/i). SHAEFER, Jack/MUJIKI, J.A.//KNIGHT, David. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 104 or.
- Sherlock Holmes-en istorioak 2.** (b/i). CONAN DOYLE, Sir Arthur/MUJIKI, J.A. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 74 or.
- Sherlock Holms-en istorioak 1.** (b/i). CONAN DOYLE, Sir Arthur/MUJIKI, J.A. Elkar. Donostia. 18 □ 11. 64 or.
- Sirenaren bila.** (b). LAMARKA, Jon//LAMARKA, Jon. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 64 or.
- Sirimiri 3. Esperientzi arloa.** (b). BAZTARRIKA, B.; ETXEZARRETA, I.; GIE//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 168 or.
- Sirimiri 3. Irakurgaiak.** (b). BAZTARRIKA, B.; ETXEZARRETA, I.; GIE//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 108 or.
- Sirimiri 4. Irakurgaiak.** (b). ZUBELDIA, Iñaki; ORMAZABAL, J.; GIE//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 120 or.
- Sirimiri 5. Esperientzi Arloa.** BAZTARRIKA, B.; ETXEZARRETA, I.; GIE//TELLERIA, Jose Mari. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 213 or.
- Sirimiri 6. Esperientzi Arloa.** ETXEZARRETA, I.; BAZTARRIKA, B.; GIE//ASTRAIN, L.; ERRAZKIN, L. Elkar. Donostia. 27 □ 20,5. 212 or.
- Sirimiri 6. Hizkuntza.** ASKOREN ARTEAN; GIE//ZABALA, Karlos. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 232 or.
- Sirimiri 6. Irakurgaiak.** ZUBELDIA, Iñaki; ZUBELDIA, Txantxon; GIE//BELTZUNEGI, Pili; BELTZUNEGI, Fabiola. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 152 or.
- Sorgin bat bizikletan.** (i). ABEYA, Elisabet/ORMAZABAL, J.//CAPDEVILA, Roser. Elkar. Donostia. 19 □ 17. 24 or.

- Soziolinguistika gazteentzat.** (i). SOLE I CAMARDONE, Jordi/ASKOREN ARTEAN. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 152 or.
- Speed gauak.** JIMENEZ, Edorta. Susa. Lasarte-Oria. 20 □ 12,5. 154 or.
- Sugeak txoriari begirutzen dionean.** (b). ATXAGA, Bernardo. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 54 or.
- Suzko zapatak eta Haizezko sandaliak.** (b/i). WOLFEL, Ursula/UMEREZ, Nekane; AZPITARTE, Arantxa//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donosti. 18,5 □ 13. 113 or.
- Taupaka barrenetik.** SANTISTEBAN, Karlos. Sendoa. Iruñea. 20 □ 14. 99 or.
- Teknologia mekanikoa 10: Fresatzeko makinako lana.** ARRASATEKO ESKOLA POLITEKNIKOA; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 57 or.
- Teknologia mekanikoa 17: Makinen organo eta elementuak.** ARRASATEKO ESKOLA POLITEKNIKOA; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 61 or.
- Teknologia mekanikoa 8: Mekanizazio-prozesuak.** ARRASATEKO ESKOLA POLITEKNIKOA; ELHUYAR. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 53 or.
- Tene lehiaketa 1991.** DEBAKO KULTUR TALDEA. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 114 or.
- Teo eta bere familia.** (i). DENOU, Violeta/ORMAZABAL, J.//DENOU, Violeta. Elkar. Donostia. 17 □ 17. 8 or.
- Teo etxean jolasten.** (i). DENOU, Violeta/ORMAZABAL, Joxantonio//DENOU, Violeta. Elkar. Donostia. 26,5 □ 25,5. 30 or.
- Teo, zoorra goaz.** (i). DENOU, Violeta/ORMAZABAL, J.//DENOU, Violeta. Elkar. Donostia. 17 □ 17. 8 or.
- Termodinamika makroskopikoa.** ELORTZA, Jose Mari. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 391 or.
- Tigrea kristal atzean.** (i). ZAI, Alki/ZUBIZARRETA, Patxi. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 176 or.
- Tigretxo orroelaria eta gangsterrak.** (i). ZIMNIK, Reiner/ZALDUA, Xabier//ZIMNIK, Reiner. Elkar. Donostia. 18,5 □ 13. 70 or.
- Tintin eta marrazoaren aintzira.** (i). HERGE/AZURMENDI, Joxemari. Elkar. Donostia. 29,5 □ 22,5. 46 or.
- Toki-administrazioaren konpetentziak ingurugiroaren arloan / Competencias en medio ambiente de la Administración local.** (e). LIZARRAZU, Juan Carlos; OSES PORTU, M. Carmen. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 21 □ 15. 156 or.
- Tolosako txarangak inauterietan eta bere zuzendariak.** (e). GARCIA, Carlos; ARANZABE, Juan Bta.; EYARA Carlos. SGEF. Donostia. 21 □ 14,5. 24 or.
- Tolosaldeko industri gida / Guía industrial de Tolosaldea / Guide industrielle de la valle du Tolosa / Industrial guide of the Tolosa Valley.** (e). ASKOREN ARTEAN. Tolosako Udala. Tolosa. 21 □ 15,5. 110 or.
- Tono, haria eta armiarma.** (b/i). CUADRENCH, Antoni/ORMAZABAL, J.//GINESTA, Montserrat. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 24 or.
- Treneko sagua.** (i). BANSCHERUS, Jurgen/ZABALETA, Pello//PEREZ ALONSO, Olga. SM. Madrid. 19 □ 12. 88 or.
- Trineoan.** (b/i). PICANYOL/ORMAZABAL, Joxantonio//PICANYOL. Elkar. Donostia. 24 □ 22. 24 or.

- Tutuan barrena itzuri.** HDEZ LANDAZABAL, Javier. HABE. Donostia. 29,5 □ 21. 52 or.
- Txakur futbolaria.** ARIZA, José. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Txakurtxoaren ametsak.** TRES, Fabiola//SNOW, Alan. Hemma. 19 □ 19. 11 or.
- Txalupa 4.** LAUBAT. Ibaizabal. Euba. 26,5 □ 19,5. 161 or.
- Txangurro kofradia / La cofradía del centollo.** (e/i). REDIN BERDONCE, Arturo/MANGADO, Fco. Javier. Iruñeko Udala. Iruñea. 20 □ 14. 209 or.
- Txanpa 6 Euskara.** ASKOREN ARTEAN. Bruño. Bilbo. 26,5 □ 19. 208 or.
- Txantxon pirata.** (i). BOGUNYA, M. Angeles/ORMAZABAL, Joxean. Elkar. Donosti. 20 □ 17,5. 24 or.
- Txiki, nire txakurra.** (i). LOPEZ SAINZ, Celia/KINTANA, Xabier. Izar. Bilbo. 16 □ 15. 16 or.
- Tximeleta-erreginarekin.** (i). MORUECO, Isabel/MENDIGUREN, Iñaki//ECHEVERRY, Carlos. Susaeta. Madrid. 18,3 □ 18. 66 or.
- Tximu bat klinikan.** ZUBELDIA, Iñaki//DOMINGUEZ, Angel. Elkar. Donostia. 20,5 □ 15,5. 64 or.
- Txipti.** (b/i). LODI, Mario/SARRIEGI, Arantxa//ESCRIVA, Maria Victoria. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 136 or.
- Txirringak.** (i). TAYLOR, Barbara/KINTANA, Xabier//CARROL, Jane. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20. 32 or.
- Txirrita Kilkirra.** CALERO, Pilar. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Txisteka misteka.** COLLANTES, Jose//COLOMBO, Daniele. Elkar. Donostia. 19 □ 13. 94 or.
- Txitatxoaren ezteiak.** PORTUGALEKO IPUIN HERRIKOIA; MUJIK, Ignazio. Erein. Donostia. 20 □ 17. 24 or.
- Txitoen istoria.** (b). ATXAGA, Bernardo//BALZOLA, Asun. Erein. Donostia. 21 □ 15,5. 46 or.
- Txitzirioren abenturak.** CAÑAS, Alicia. Susaeta. Madrid. 25 □ 19,5. 16 or.
- Udako arratsalde bero batean.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//SANTORO, Christopher. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Udazken errainuak.** LEJARZA, Sebastián. Ibaizabal. Euba. 19 □ 13. 200 or.
- Udazkeneko karabana erratua.** LINAZASORO, Karlos//LONGARON, José Luis. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 102 or.
- Ugaztunak.** (i). PARKER, Esteve/AIHARTZA, Jose Ramon//WOODCOCK, John. Altea; Desclée De Brouwer. Madrid; Bilbo. 18,5 □ 22,2. 66 or.
- Ulermen ariketak.** (b). BEASAINGO EUSKARA MINTEGIA//ODRIOZOLA, Andoni. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 108 or.
- Uliala.** (i). ASKOREN ARTEAN. Elhuyar. Donostiako Udala. Donostia. 21 □ 15,5. 112 or.
- Umearen eskubideak.** (i). SPLIEGEER, Chantal de/ETA BESTE//BIGURI, Koldo. Ikusager. Bilbo. 24 □ 32. 80 or.
- Umore giroan.** ZELAIA OLABARRI, Pedro//ASKOREN ARTEAN. Eibarko Udala. Eibar. 23,5 □ 16,5. 112 or.
- Untxi belarriak.** (i). Egok.: ALCANTARA, Ricardo/ORMAZABAL, Joxantonio//MONES, Isidre. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.

- Untxia eta bere arreba.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//SCHMIDT, Karen. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Untzikumearen ametsak.** TRES, Fabiola//SNOW, Alan. Hemma. 19 □ 20. 10 or.
- Urdaibaiko biosfera-gebenaldea babestu eta antolatzeari buruzko legea.** (e). EUSKO JAURLARITZA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 16,7 □ 12. 76 or.
- Urre-zomorroa.** (i). ALLAN POE, Edgar/TXILIKU. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 72 or.
- URRUZUNO literatur lehiaketa 1991.** ASKOREN ARTEAN. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 21 □ 15. 160 or.
- Urteak joan zaizkit.** FERNANDEZ DE LARRINOA, Kepa. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 24 □ 16,5. 100 or.
- Urtebetetzea.** (b/i). LEONARD, Marcia/ORMAZABAL, Joxantonio//HOCKERMAN, Dennis. Elkar. Donostia. 20,5 □ 20,5. 18 or.
- Urteko hilabeteak.** (i). SABATE, T. ETA BESTE/OLABERRIA, Itziar. Ttartalo. Donostia. 22,5 □ 32. 52 or.
- V: Orixe eta bere garaia.** IZTUETA, Paulo. Etor. Donostia. 24,5 □ 17. 1.425 or.
- Valdes Leal.** (e/i). VALDIVIESO, Enrique/BITEZ. SGEP. Donostia. 30 □ 23 cm. 216 or.
- Xenpelarren apustua.** TXILIKU//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 20 □ 17. 10 or.
- Xerazaderen gauak.** (i). X.X./TXILIKU. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 136 or.
- Xigurdin.** (b/i). MEDINA, Laura/ORMAZABAL, Joxantonio//MEDINA, Laura. Elkar. Donostia. 19 □ 17,5. 32 or.
- Ximun Gimón-Zetegiet (1793-1861).** CASENAVE-HARIGILE, Junes. Maule. 21,5 □ 15. 78 or.
- Xingola sorgindua.** (i). LOBE, Mira/ZABALET, Pello//LUCINI, Carmen. SM. Arrigorriaga. 19 □ 12. 78 or.
- XIX mendea Euskal Herrian.** (b/i). PREGO, Alberto/ODRIOZOLA, Jesus; SAGARZAZU, Txomin; ZABALA, Karlos//OLARIAGA, Antton. Erein. Donostia. 26 □ 19,7. 80 or.
- Xixupika 1.** URBIETA, Imanol; GIE//ZABALET, Jon. Elkar. Donostia. 29,5 □ 21,5. 180 or.
- XX mendea: Industrializazioa.** (b/i). PREGO, Alberto/ODRIOZOLA, Jesus; SAGARZAZU, Txomin; ZABALA, Karlos//FERNANDEZ, Juan Carlos. Erein. Donostia. 26 □ 19,7. 80 or.
- Zaar barri.** OAR-ARTETA, Jose Antonio. Labayru. Bilbo. 21 □ 14,5. 244 or.
- Zaindaritza zorrotza & lau orduz xatila-n.** (i). GENET, Jean/ANTZA, Mikel. Susa. Lasarte-Oria. 20 □ 12,5. 90 or.
- Zaldupeko txikiena.** ZUBIKARAI, Agustín. Egile editore. Bilbo. 21 □ 15. 151 or.
- Zamalbidetako elizaren kondairatxo.** AGIRRETXE, E.; BEREZIARTUA, Iñaki. Zamalbidetako auzoko Frantziskotarrak. Erreterria. 21 □ 15. 10 or.
- Zatikien kalkulua.** (i). VOGEL, Heinz/ELHUYAR. Elkar. Donostia. 21 □ 15. 32 or.

- Zazpi kolore ditu ostadarrak.** ESNAL, Pello//ZABALETA, Jon. Erein. Donostia. 20 □ 17. 48 or.
- Zazpi senide musikariak.** (i). ABEYA, Elisabet/ORMAZABAL, J.//ARANEGA, Mercè. Elkar. Donostia. 15,5 □ 15,5. 26 or.
- Zazpimintzo Herensugea eta Eider ederra.** (i). SALABERRIA, Garbiñe/SANTISTEBAN, Karlos//LUCAS, Belen. Gero (Mensajero). Bilbo. 16,5 □ 13,5. 46 or.
- Zeberio haraneko euskeraren azterketa etno-linguistikoa.** ETXEBARRIA, Juan Manuel. Ibaizabal. Euba. 26 □ 18,5. 432 or.
- Zein da kontrakoa?** (i). SNOW, Alan/OLABERRIA, Itziar//SNOW, Alan. Tarttalo. Donostia. 22 □ 22. 10 or.
- Zein eskutan dago?** (i). DORIA, Andreu/ORMAZABAL, Joxean. Elkar. Donostia. 15,5 □ 15,5. 24 or.
- Zekale artean harrapaka.** (i). SALINGER, J. D./IÑURRIETA, Iñaki. Elkar. Donostia. 19 □ 12. 272 or.
- Zelai ezberdiñetan amets-oihu berdinkatuak.** ITURBE, Martín. Sendoa. Donostia. 20 □ 14. 92 or.
- Zenbakiak 6. 1 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 1 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 2 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 2 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 3 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 3 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 4 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 4 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 5 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 6. 5 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 1 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 1 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 2 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 2 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 3 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.

- Zenbakiak 7. 3 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 4 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 4 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 5 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 5 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 6 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 7. 6 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 1 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 1 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 2 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 2 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 3 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 3 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 4 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 4 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 5 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 5 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 6 batueraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak 8. 6 bizkaieraz.** (i). CANAL, Juan/IBAIZABAL. Ibaizabal. Euba. 21 □ 15. 48 or.
- Zenbakiak atsegin ditut.** LOPEZ, Annie. FIELDS, S. Hemma. 26 □ 18,5. 6 or.
- Zenbat daude?** (i). SNOW, Alan/OLABERRIA, Itziar//SNOW, Alan. Ttartalalo. Donostia. 22 □ 22. 10 or.
- Zendako presoa.** (i). HOPE, Anthony/NAVARRO, Koro. Elkar. Donostia. 20 □ 12,5. 214 or.
- Zer egin dezaket atzerrian 1991-92.** (e). GAZTEENTZAKO INFORMAZIO ZERBITZUA. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Gasteiz. 30 □ 21. 48 or.
- Zer ordu da?** (i). LLOYD, Penny/KINTANA, Xabier//STONEWELL, Charlotte. Fher. Bilbo. 26,5 □ 20. 32 or.

- Zergatik panpox.** (b). URRETABIZKAIA, Arantxa. Erein. Donostia. 20,5 □ 13. 60 or.
- Zeu zeutara. Bakarkako alfabetatze gidatua 1...30.** (1990). ASKOREN ARTEAN. HABE. Donostia. 26,5 □ 19,5. 1.020 or.
- Zezen mundua Bizkaian / Los toros en Bizkaia.** (e/i). ASKOREN ARTEAN/ASKOREN ARTEAN. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo. 31 □ 21,7. 240 or.
- Zipristin 1. Irakurgaiak.** (b). ZUBELDIA, Iñaki; ORMAZABAL, J.A.; GILE//ASTRAIN, Luis. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 104 or.
- Zipristin 2. Irakurgaiak.** (b). ORMAZABAL, J.A.; GILE; GIE//LUCAS, Jesus. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 130 or.
- Zipristin 4. Irakurgaiak.** (b). GILE; ZUBELDIA, Iñaki; GIE//ERRAZKIN, Luis. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 144 or.
- Zipristin 5. Irakurgaiak.** (b). GILE; ZUBELDIA, Iñaki; GIE//ALVAREZ, Iñaki. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 152 or.
- Zipristin 7. Irakurgaiak.** (b). ZUBELDIA, Iñaki; GILE; GIE//ZABALA, Karlos. Elkar. Donostia. 24 □ 17. 148 or.
- Zirkoan.** (i). MORUECO, Isabel/MENDIGUREN, Iñaki//ECHEVERRY, Carlos. Susaeta. Madrid. 18,3 □ 18. 66 or.
- Zirkulazio ezagumenduak 2.** (i). VOGEL, Heinz; VOGT, Heinrich/ELHUYAR. Elkar. Donostia. 21 □ 15. 16 or.
- Zirkulazio-ezagumenduak 1.** (i). VOGEL, Heinz; VOGT, Heinrich/ELHUYAR. Elkar. Donostia. 21 □ 15. 16 or.
- Zooa.** (i). PARRAMON, J.M./ORMAZABAL, J.//SALES, G. Elkar. Donostia. 21 □ 21. 32 or.
- Zoologiako laborategi-praktikak.** (i). ASKOREN ARTEAN/BIOLOGIA SAILA. UEU. Bilbo. 24 □ 17. 558 or.
- Zopa hozteko ipuinak.** (i). ALIBES, M. Dolores/LAZKANO, Edurne. Edelvis. Zaragoza. 13 □ 18. 91 or.
- Zorionekoak bakegileak 1991, Abendu-Eguberri. Adviento-Navidad, 1991 Dichosos los que trabajan por la paz.** (e). SETIEN, Jose Maria. Idatz. Donostia. 21 □ 11. 71 or.
- Zoritzarreko amodioak.** (b/i). HARDY, Thomas/OTERMIN, Ander. Elkar. Donostia. 11 □ 18. 128 or.
- Zornotzako aditz-eren karinkara.** ZELAIETA, Luis Mari. Amorebieta-Etxanoko Udala. Zornotza. 24 □ 17. 105 or.
- Zotal egunak.** GARZIA, Joserra. SGEP. Donostia. 21 □ 13,5. 106 or.
- Zozo zuriarena.** (i). MUSSET, Alfred de/IGERABIDE, Juan Kruz. Erein. Donostia. 19 □ 12,5. 78 or.
- Zuriz jantzitako emakumea.** GEREÑO, Xabier. Egile editore. Bilbo. 14,5 □ 20. 120 or.
- Zuzenbideak. Urbanismo.** (e). Hirigintza Saila. E.J. Argitalpen-Zerbitzu Nagusia. Bilbo. 212 or.

TOLOSA HIRIBIDEA, 103-1. C
TEL.(943) 21 80 92
FAX (943) 21 82 07
20009 DONOSTIA

